

భారతి

1966 ఆగస్టు

రెలుగు-ప్రాకృతము

శ్రీ నిడుదవోలు వెంకటరావు

మనసు

శ్రీ పెద్దిభొట్ల సుబ్బరామయ్య

కథకుడు, కవి, బాలగంగాధర తిలక్

శ్రీ ఋచ్చి బాబు

వ్యవస్థాపకులు

దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులు

వెల ఒకరూపాయి

Recd
11.8.66

భారతి

మా స ప త్రి క

00-01
00-02
00-03
00-04
00-05
00-06
00-07
00-08
00-09
00-10
00-11
00-12
00-13
00-14
00-15
00-16
00-17
00-18
00-19
00-20
00-21
00-22
00-23
00-24
00-25
00-26
00-27
00-28
00-29
00-30
00-31
00-32
00-33
00-34
00-35
00-36
00-37
00-38
00-39
00-40
00-41
00-42
00-43
00-44
00-45
00-46
00-47
00-48
00-49
00-50
00-51
00-52
00-53
00-54
00-55
00-56
00-57
00-58
00-59
00-60
00-61
00-62
00-63
00-64
00-65
00-66
00-67
00-68
00-69
00-70
00-71
00-72
00-73
00-74
00-75
00-76
00-77
00-78
00-79
00-80
00-81
00-82
00-83
00-84
00-85
00-86
00-87
00-88
00-89
00-90
00-91
00-92
00-93
00-94
00-95
00-96
00-97
00-98
00-99
00-100

సంపాదకుడు:

శివలెంక శంభుప్రసాద్

ఆగస్టు 1966

సంపుటము 43 :

: సంచిక 8 :

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీవారి ఉత్తమ ఆంధ్ర గ్రంథములు

గ్రంథాలయములకు అత్యంతావశ్యకములైనవి.

1. తెలుగు సామెతలు - ముఖ్య సంపాదకులు: శ్రీ విశ్వనాథ సర్వవారాధుని	... 10-00
2. పదబంధ పారిజాతము ముఖ్య సంపాదకులు: శ్రీ వాల్మీకి వేంకటేశ్వర రావు	... 20-00
3. సన్నయ పదప్రయోగకోశము - ముఖ్య సంపాదకులు: శ్రీ అబ్బాసరె రామకృష్ణారావు	... 40-00
4. రచింద శతవాల్మీకిత్వ విశేష సంచిక - సంపాదకులు: ఆచార్య బాపిరాం	... 10-00
5. సన్నెచోడ పదప్రయోగసూచిక - ముఖ్య సంపాదకులు: శ్రీ దివాకర్ల వెంకటాచార్యుని	... 20-00
6. మాండలిక (వ్యవసాయ) వృత్తిపదకోశము - 25-00
7. దక్షిణభారత సాహిత్యములు - (తమిళ, కన్నడ, మళయాళ, మరాఠీ వృత్తములు)	... 3-00
8. సాహిత్యోపన్యాసములు - 6 భాగాలు - భాగము 1 కి	... 1-50
9. ఆంధ్రక్రియా స్వరూపముణి దీపిక - ముఖ్య సంపాదకులు: శ్రీ విశ్వనాథుని	... 20-00
10. ప్రాచీనాంధ్ర చారిత్రక భూగోళము - శ్రీ కుందూరి ఈశ్వరదత్తు, బి.వి.	... 10-00
11. సూక్తి సుధాకరము - సంపాదకులు: శ్రీ పెనుమత్త వెంకటాచార్యుని	... 20-00
12. ఉర్దూ కథానికలు - శ్రీ జెల్లంకోండ చంద్రమౌళి శాస్త్రి	... 5-00
13. ఉర్దూ సాహిత్యచరిత్ర - అనువాదకులు: శ్రీ యన్. నరసింహ, ఎం.వి.	... 6-00
14. సి. పి. బ్రౌన్ - డాక్టరు కొత్తపల్లి వీరభద్రరావు	... 5-00
15. ఆంధ్ర శతకావళి - సంస్కృతానువాదములు	... 1-50
16. ఆంధ్రమహా భాగవతము - 4 సంపుటములు - ఒక్కొక్క సంపుటము	... 5-00
17. సూరదాసు పదాలు - అనువాదకులు: శ్రీ దుర్గానంద్	... 1-00
18. రాఘవాభ్యుదయము - అనువాదకులు: డా. బి. రామరాజు	... 4-00
19. రసగంగాధరము - అనువాదకులు: శ్రీ భాణికోట వెంకటసుబ్బయ్య	... 6-00
20. అష్టాద రుచాయీలు - అనువాదకులు: శ్రీ నరసింహ, ఎం.వి.	... 1-50
21. సుమతి వేమన శతకాలు - సంస్కృతానువాదములు	... 1-00
22. అఖిలభారత కవయిత్రులు - అనువాదకులు: శ్రీ మతి డి.బి.బాబి శక్తికాంతమ్మ	... 7-00
23. ఉత్తరభారత సాహిత్యములు - (పంజాబీ, హిందీ, మరాఠీ, కాశ్మీరీ సాహిత్య చరిత్ర)	... 4-50
24. విష్ణు పారిజాతము - రచయిత: తరిగొండ వెంగమాంబ	... 2-50
25. ఉత్తరామ చరిత్ర (సంస్కృత నాటకము) - తెలుగు టీకా వ్యాఖ్యానములతో	... 8-00
26. ఆంధ్రదేశ్య హాస్యకథలు - సంస్కృతానువాదము	... 0-75
27. బ్రౌను నిఘంటువు - తెలుగు ఇంగ్లీషు	... 30-00

ఆంధ్ర సాహిత్య అకాడమీ - కళాభివనము

సైఫాబాద్ : : హైదరాబాదు-4.

విషయానుక్రమణిక

ఆగస్టు 1966

శంఖపుష్పిక	శ్రీ “తల్లావజ్జుల”	1
నాట్యకళ - గీర్వాణ రూపకము	శ్రీమతి ముప్పి వెంకటలక్ష్మిదేవి	3
“అపదలో అబల”	శ్రీ రంగధామ్	8
తిలక్ స్మృతి :		19
బాలగంధర్వ తిర్యక్	శ్రీ వరవరరావు	
శేషస్వర్ణ	శ్రీ ఇస్మాయిల్	
“మరిణించిన కవికుల తిలకునికి....”	శ్రీ “జానకీజాని”	
గులాబీలు శిశిల్ని రాల్చలేదు :	శ్రీ అరిపిరాల విశ్వం	
స్మృత్యంజలి	శ్రీ “శర్మ”	
ఈరోజు	శ్రీ పైడిపల్లి సత్యానంద్	
తెలుగు - ప్రాకృతము	శ్రీ నిడుదవోలు వెంకటరావు	28
మనసు	శ్రీ పెద్దిభొట్ల సుబ్బరామయ్య	39
కథకుడు, కవి, బాలగంగాధర తిలక్	శ్రీ బుచ్చిబాబు	50
అందే ఆశలు	శ్రీ ఇంద్రగంటి భానుమూర్తి	57
సెప్టెంబరిజం - 4	శ్రీ ఎం. సి. సెటల్వాడ్	58
కలగూరగంప		65
శేఖలు		73
గ్రంథ విమర్శలు		77

మొదట అది అది అది

అది అది అది

అది అది అది

అది అది అది

అది అది అది

అది అది అది

గాఢవజ్జల చదునులు

గారి గృహంగణమునందు

ఒక్కనాడు చూచినాను

చక్కని నూతన లలికను.

అందముల లీగె ప్రాకి

పందిరిపై వ్యాపించెను.

అతివకాని లలికకాని

అలంబన మున్నప్పుడె

వృద్ధి చెంది సమగ్రముగ

వికాసము గాంచుచుండు.

కొలది కాలమునకె తీవ

కోమల రూపంబు తోడ

అలరులతో తనువు నిండ

అలరులను నుంట గాంచి,

సలిల సేవనము చేసి

చల్లని హస్తములతోడ

స్పృశించితి పూగుతులు.

సిగ్గుతోడ సంకోచము

చెందెను సుమగుచ్ఛంబులు.

శంఖాకారము తోడ

సౌష్ఠ్యమున అలరు విరులు

మూచూడక పూర్వమే

ముడుచుకొన్న వెండులకో!

అనుమాటలు నా నోటను

అవయవముగను వెడలె.

అవల నుమము లిట్లన్నవి:
 “శివదీక్ష్వా పరుల మేము,
 చేతులతో తాక రాదు,
 ఉత్తమ గుణవంతు లైన
 ఒత్తి చూడ రాదు మమ్ము
 పరిమళమ్ము లేకున్నను
 పరమేశ్వరు పూజార్హము
 వినియోగింతురు మమ్ముల—
 వినలేదో యేమొ మీరూ!”

“తీవ నుండి వ్రసవమ్మును
 వ్రెంపువాడ కాను నేను,
 కోమలత్వ మగపడగా
 కుతుకమ్మున తాకినాను.
 నేను కూడ శివపూజా
 నిరతుడ నని గ్రహింపుడు!”
 అనుచు మందహాసమ్మున
 అంగణమ్ము దాటినాను.

భీకరముగ నిదాఘమ్ము
 లోకము చీకాకు పరచు
 వేళ నొక్కనాడు నేను
 వీక్షించుట సంభవించె
 శంఖపుష్ప కుంజమ్మును.

చాలు మూల లేక పూలు
 నేల రాలి శుష్కించెను.
 నిలుపుగ నుండెడి తీవీయ
 ఎండి భూమిమీద వ్రాలె.
 నివ్వరు శివపూజార్హము
 శంఖపుష్ప సందోహము
 స్పర్శ చేసినట్లు లేదు!

నా ట్యు కళ -

గీర్వాణ రూపకము

శ్రీమతి ముష్టి వెంకటలక్ష్మీదేవి

పూనన శరీరము సర్వదేవతామయముని సూత సంహిత మొదలైన గ్రంథములందు పేర్కొనబడి ఉన్నది. దానిని నాట్యరూపముగా విశదీకరించుటకై భగవంతుడు మనకు నాట్యవిద్యను ప్రసాదించినాడు. నటుడు భావానేతముతో సర్వ దేవతామయమైన శరీరమునందు హస్తలాఘవము, అంగ విన్యాసమును చూపించుట చిత్తము భగవంతునియందు లగ్నము చేయుటకేయని విశదమగుచున్నది. జయదేవ మహాకవి ప్రాసేనామృతవదీగనమునందు భాష్యముగా శృంగరరస ప్రధానముగా కన్పించినను, తన భార్యను శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ అనుగ్రహమువలన బ్రతికించుట యకు దృష్ట ప్రమాణముచేత ఈ నాట్య విద్య అధ్యాత్మిక విద్యయని తెలియుచున్నది. "కృష్ణ లీలాతరంగిణి"లో సప్తమస్కంధములో శ్రీ కృష్ణుడు గోపికలకు తత్వోపదేశము చేయు సందర్భమున "త్యమేవాహవే" అను పదములో జీవ బ్రహ్మైక్యసిద్ధిని రాగ, తాళ, రయాన్వితముగా దర్శించినట్లు నారాయణతీర్థులవారు చూపిరి. గనుక ఇట్లు అనేక ఉదాహరణల రీత్యా నాట్య విద్య బ్రహ్మ భావ కలితమై, బహుజన సునోరంజకమై అలరారు చున్నదని చెప్పుటకు సంశయములేదు. ఇట్టి అధ్యాత్మిక విద్యను వినుటయేగాక కనులార దర్శించుట మహద్భాగ్యముగా తలంచవచ్చును. కైలాసమందలి పరమ శివుడు తన ప్రీయురాలైన పార్వతీదేవి ఆనందము కొరకు నటరాజ రూపము ధరించి అఖండ తాండవము చేసినది అందరికి విదితమేగదా!

నా ట్యు ము

స్వాయంభువ మనువు ప్రజాపాలనము నందలి వినుగు తొలుగుటకై వీధేవి వినోదము సూచింపు

మని తండ్రియగు సూర్యభగవానుని ఒకనాడు వేడుకొనెను. అప్పుడు సూర్యుడు మనువున కి వృత్తాంతము చెప్పినాడు.

"ప్రజాపతి, విష్ణువు సన్నిధికి జని, వినోద మేదైనా నిర్దేశింపు మని ప్రార్థించగా ఆయన ప్రజాపతిని మహేశ్వరునిసన్నిధానమునకు పామ్మని చెప్పినాడు. అంతకు పూర్వమే తనకడ గాంధర్వ వేదము సభ్యసించిన సందీశ్వరుని మహేశ్వరుడు పీలిపించి ప్రజాపతికి నేర్పుమని యాదేశించినాడు.

ప్రజాపతి నటుని కొరకు తలపోయగా అయిదుగురు శిష్యులతో నొకానొక ముని యావిర్భవించినాడు. సరస్వతీదేవి సమక్షమున ప్రజాపతి నాట్యవేదము ననువదించుదని వారిలో చెప్పినాడు. వారు నాట్య వేదమును వినిధాగములతో సభ్యసించి భావరాగసంయుతముగా ప్రజాపతి యెదుట ప్రదర్శించి మెప్పుపొందిరి. ఆయన వారి భక్తి శ్రద్ధలకు మెచ్చి వారికి ముల్లోకములలో భరతులని పేరు వచ్చుననియు, నాట్య వేదమునకు భరతమని ప్రసిద్ధి కలుగననియు పరము ప్రసాదించినాడు."

సూర్యుని వలన ప్రబోధము గాంచి స్వీయం భువ మనువు ప్రజాపతిని వేడుకొనగా, ఆయన మనువు వెంట భరతులను భారతవర్షమునకు పొందని యానతిచ్చెను. వారు అయోధ్యా నగరమునకు చని దేవలోకమున ప్రదర్శించిన విధమున దేవర్షుల గాథలను అచ్చట బ్రదర్శించిరి. ఈ భరతశిష్యులు, భరతఖండములో వివిధ ప్రాంతములలో రంగ గృహములు నిర్మించి, నాట్యకళను వ్యాప్తి చేసినారు. మనువు కోరికపై వారు నాట్య వేద

పాఠమును దేవదశసాహస్రీ అనియు, శతసాహస్రీ యనియు రెండు గ్రంథములుగా రచించినారు. దీనికే భరతమును పేరు వచ్చినది.

నాట్య శాస్త్రమందు నాట్యవేదావిర్భావము ఈ విధముగా కానవచ్చును. సృష్టియైన పిమ్మట పంచమ వేదమును సృజింపుమని ప్రజాపతిని ఇంద్రుడు వేదినాడు. ప్రజాపతి భంగిని, సంగీతమును, అంగ చలనమును, భావమును వేదముల నుండి గ్రహించి నాట్య వేదమును నిర్మించినాడు. ఆనంతరము భరతుని అతని శిష్య వర్గమును పిలిచి నాట్య వేదమును ప్రచారము చేయుడని యాదేశించినాడు. ప్రప్రథమ రూపము దానవసంహార కథ. దేవలోకమున నీ కథ వృద్ధిగాంచినది. నహుషుడు ఇంద్ర పీఠము నధిష్టించిన పిదప, భూలోకమున కూడా ఈ కథ వ్యాపింపవలెనని, భరతపుత్రులను పంపినాడు. వారు మర్త్యులలో గలసి పోయిరి. వారి సంతతి వారు నాట్యకళలో ప్రవీణులైరి. కోపాళుడు, శాండిల్యుడు మొదలగువారు లోకానుగ్రహ బుద్ధితో ఈ శాస్త్రమును రచించిరి.

తొలుదొల్ల నాట్యకళలో నాట్యము, నృత్యము, నృత్యము, అను మూడంగము లుండెను. వీనిని దేవతల ఎదుట గంభర్వులు, అప్సరసలు ప్రదర్శించెడివారు. మహేశ్వరుని అనుచరుడు, ఈ కళలో ఆయన శిష్యుడునగు తందు పేర తాండవము ప్రసేద్ధిగాంచెను. మహేశ్వరుడు తాండవ లాస్యములను రెండు రీతులను యిందు చేర్చినాడు. నాట్య మనగా నాటకము. అందు అభినయము, వాచకము, కలపు. నృత్యమున వాచకము లేకుండా అభినయము మాత్రము వుండును. తాండవలాశ్యములు రెండూ నృత్య రీతులే.

తన భక్తుడగు బాదాసురుని పుత్రిక ఆయన ఉషాకుమారికి పార్వతీదేవి లాస్యము నేర్పినది. ఉషాదేవి వివాహసంతరము ద్వారకా నగరమున నివసించుచు అచ్చటి గోపికలకు లాస్యము నేర్పినది. వారి వలన సారాష్ట్ర దేశ స్త్రీలకును, వారివలన నితరులకును ఈ కళ అభ్యసించినది.

గానము, అభినయము, సంభాషణము, రూపారోపమును, గీర్వాణ రూపకమునకు పూర్వ

కాలముననే యుండెను. భరత ఖండమున గానము వైదిక యుగమునుండి వర్తిల్లెను. వేదములో గానమున్నది. వానిలో సంవాదములు గలవు. ఋగ్వేదమున 13 సంవాదములు స్పష్టముగా కానవచ్చును. మహా భారతము నూతునకు అతని శిష్యులకును సంవాద రూపమున రచింపబడినది.

ప్రాచీనకాలముననే లక్షణవైతలు నృత్య, నృత్య, నాట్యములకు భేదము సృష్టికరించినారు. కొన్ని రూపకములు నృత్యముమీదను, మరికొన్ని నాట్యముమీదను ఆధారపడి యుండుటచే ఈ వదములను ముందుగా గ్రహింప వలెను.

నృత్యమున కేవల మనయన చలనముండును. అనగా నేత్ర, భూ, ముఖ, హస్త, భుజ, వక్షోజ, కటి, పాదాంగుళుల చలనము.

నృత్యమునకులోడు గానము, పాశ్యము, వ్యక్తికరణము నృత్యమగును. నృత్యనాట్యములకులోడు రూపకాభినయము, నాట్యాభినయమగును. అవనరము లేనపుడు నృత్యసంగీతముల విడువవచ్చును.

స్త్రీలకు లాస్యము, పురుషులకు తాండవము నిధించినారు. నృత్యము భావాశ్రయము. నాట్యము రసాశ్రయము.

రూపకములు—ఉపరూపకములు

నృత్యము సాధారణముగా చేసుకున్నది రూపకముగా పరిణమింపలేదు. నృత్యము రాజప్రాసాదములలోను, దేవాలయ ప్రాంగణములలోను నిలిచిపోయినది. ఇయ్యది గణికల కళ. గణికలవలన రాజకుమారికలు, రాజకుమారులు నృత్యము నభ్యసించెడి వారు. విశేషమునకై నవీన విధానము లావిర్భవించినపుడు కాలక్రమమున రూపకము లేర్పడినవి. రూపకములు నాట్యధారములు. నృత్యాధారములు ఉపరూపకములు.

పేమచంద్రాచార్యుని కావ్యానుశాసనమున గేయమనునది నేటి నృత్యము (ఉపరూపకము). పాశ్యమనునది నేటి నాట్యము (రూపకము). అందలి గేయ రూపకము అభినవభారతిలోని నృత్యకావ్యము.

రూపకములు రసాత్మకము లనియు, ఉపరూపకములు భావాత్మకము లని భాష్యసకాశమును గ్రంథమున స్పష్టముగా చెప్పి, ఉపరూపకములు నృత్య

భేదము లనియు, రూపకములు నాట్యభేదము లనియు వివరించబడినది. నాట్యము వ్యాఖ్యాతృభిన్నయాత్మకము. నృత్యము పదార్థాభిన్నయాత్మకము అని నిరూపింపబడినది.

భరతముని రూపకమునకు లక్షణము చెప్పి విభాగము చేయుటయేగాక, ఉదాహరణముగా కొన్ని రూపకములు రచించినాడు. జానపదగ్రస్త విజయము (వ్యాయోగము), కుసుమశ్శేఖరవిజయము అను ఈహామ్యము, శర్మిష్ఠాయయాలి అను సంకములను ఈయన రచించెను. నహుషుడు ఇంద్రపీఠము నధిష్ఠించియున్నప్పుడు, తత్సమక్షమున శర్మిష్ఠాయయాలి ప్రదర్శనము జరిగెను.

పితామహుడు నముద్ర మథనమును నమవాకారమును, త్రిపురదాహమును డీనుమును రచించెనని ప్రతీతి. ఇంద్రధ్వజమహోత్సవ సమయమున నముద్ర మథనము, హిమాచలోత్తర భాగమున మహేశ్వర పన్నిదానమున త్రిపురదాహము ప్రదర్శనము జరిగెను. సరస్వతీ దేవి లక్ష్మీస్వయంవర నాటకమును రచించెను. ఆమె యానతి చొప్పున భరతమునిచలన శిక్షణ నొంది అస్పరసలు ఇంద్రుని నాటకశాలలో దానిని ప్రదర్శించిరి.

భరతముని తర్వాత అనేకులు నాట్యశాస్త్ర విషయములు రచించినవారు కలరు. వారు మన సంప్రదాయప్రకారము, కలియుగమునకు పూర్వమే పర్తిల్లిరి. వాఙ్మయముడు వారి గ్రంథములనుండి ఉదాహరణము లిచ్చినాడు. రామాయణములోను, మహాభారతములోను, నటనర్తక శబ్దములు, సూత్రధారశబ్దములు కలవు. నగరములలో నాటకములు, నృత్యములు బాగుగా జరుగుచుండెడివని వానిలో పర్తింపబడినది.

గౌతమ బుద్ధుని కాలమున సౌగంధికాపహరణము అను రూపకమును రాజగృహమున ఆయన శిష్యులగు ఉపతిష్య, మౌద్గల్యమనులు ప్రదర్శించిరి. వరరుచి భాణమునే గాక నాట్యశాస్త్రమును కూడా రచించెనని శ్యామిలకుడు వ్రాసినాడు.

క్రీస్తుపూర్వము 150 సంవత్సరము ప్రాంతమున పతంజలి మహర్షి మహాభాష్యమును జేసినాడు. అందు లెందు పక్షముల గ్రంథికులు అభిన్నయము లేకుండా నోటిమాట పలుకుదురు. వారు సౌభికుల

వలె ఆభిన్నయంపరు. ఐననూ పతంజలి కాలమున నాటకము లుండెను. నటులు గురువులై రంగస్థలమును పాలించిరి. రూపక ప్రయోగములను నిర్వహించెడివారు సౌభికులు. అందు గానము, నృత్యము సంభాషణము ఉండెడివి. ఇది నే తోత్సవమేగాక, కర్ణాత్సవము కూడను. పతంజలి, పాణిని మహర్షులకు పూర్వము గీర్వాణరూపకము లుండెడివనుటనిర్వివాదము.

రూపక భేదములు

భరతముని 10 విధములగు రూపకములను, 14 విధముల ఉపరూపకములను పేర్కొన్నాడు. ధనంజయుడు తన గ్రంథమునకు దశరూపక మని పేరుపెట్టినాడు. కోహలాచార్యుడు 20 విధముల, అగ్ని పురాణము 27 విధములు, శారదాతనయుడు 30 విధముల చెప్పినారు. ప్రధానములైన దశరూపకములు రసాశ్రయములు. వాక్యార్థాభిన్నయములు. తక్కినవి భావాశ్రయములు, పదార్థాభిన్నయములు.

రూపకములలో నృత్యసంగీతముల బాహుళ్యవైరళ్యములను బట్టి కోహలాచార్యుడు దేశి మార్గ విభాగము చేసినాడు. దత్తిలుడు—నట్టక, తోటక, గోష్ఠి, బిందక, శిల్పక, ప్రేక్షణ, సర్లాపక, హర్షిక, రాసక, ఉల్లాస్య, త్రిగదిత, నాట్య, దోర్వర్ణ, ప్రస్తావ, కావ్య, లాసక అను 16 విధముల పేర్కొన్నాడు. దీనిని బట్టి సామాజికం విదుట ప్రదర్శించున వన్నియును రూపకములని సామాన్యముగా నవ్వారు. “తేషాం రూపక సాంజ్ఞాపి—ప్రాయోధ్యత్యతయాక్షచిత్” అని శారదాతనయుడన్నాడు.

రూపక సామాన్య లక్షణం

గీర్వాణ రూపకములను లాక్షిణికులు వివిధముగా విభాగించినారు. తన సాహిత్యదర్పణ గ్రంథమున విశ్వనాథకవిరాజు రూపకములు 10 యనియు, ఉపరూపకములు 18 అనియు విభజించినాడు.

పూర్వకాలముననే ప్రచారము నందున్న తోలు బొమ్మలాటయు రూప్ శబ్దముచే వాడబడుచున్నది. త్రిపీటకములలోని ధేరగాథలో రూప్యరూపకములను మాట కలదు. కళా ప్రదర్శనమునకు తోలుదొల్ల రూపక శబ్దమున కర్థము. క్రమముగా దృశ్య ప్రదర్శనమునకు కూడా ఈ శబ్దమే ప్రయోగింపబడినదని తోచును. నాట్యశాస్త్రమున దశరూప

వమానవదము అరు పర్యాయములు ఈ యర్థమున గాన వచ్చును. ఈ గ్రంథమునందే రూపశబ్దము గోచరించి వసు రూపాధానమని కాని, సౌందర్యమని కాని తాత్పర్యము.

నాట్యకాస్త్రమున దశరూప శబ్దము నాటక ప్రదర్శనము సుద్ధాటించుచున్నది. పూర్వకాలమున బహిరంగముగా ప్రదర్శించుట యను సర్తమున నాట ధాతువును, నాటకమునకు నాట్యశబ్దము సుపయోగించెడివారు. రూప్ కాలక్రమమున ధాతువుగాను, సుబంతముగాను వ్యాప్తమయ్యెను. రమారమి సహస్ర చర్మముల కాలము రూప, నాటధాతువులు ప్రవరితము లైననూ, తుదకు నాట మ్రాతమే మిగిలినది కాని రూప్ ధాతువు రూపకముగా పరిణమించి నాట్య శబ్దమును (తొసిపుచ్చి) తానే మిగిలినది. క్రీస్తు శకము తొమ్మిది, పది శతాబ్దములలో రూపకము జాతి వాచకమైనది.

స్మృత్యాది క ము

భావతరంగములు లేచి శరీరముపై కని పించును. ఒకనికి భావోదయమగును. అతడు దానిని సంభాళించు కొనలేక తన కరచరణాదులను కదలించును. అతని కన్యూల విషయమై అలోచనయే లేదు. ఆత్మసంతృప్తికై అతడు గంతులు వేయును. ఇది స్మృత్యము. ఈ కళ ఆత్మాశ్రమము. బిడ్డ యాదృచ్ఛికముగా గంతులు వేయుట స్మృత్యమున కుదాహరణముగా చెప్పవచ్చును.

స్మృత్యము యాదృచ్ఛికముగా నుండు భావ ప్రదర్శనము. అన్యూలకు భావస్ఫూరకముగా నుండు నని గ్రహించినప్పుడు అయ్యది క్రమబద్ధము కావలసి వచ్చును. తన యానందము అన్యూలకు నిరూపించ దలచినపుడు నటుడు చేయు ప్రదర్శనము స్మృత్యమగును. ఇందు సాధారణీకరణమును గుణము గలదు. భావప్రద ర్శనములో నటుడు సంగీత మపేక్షించును. నటునకు కలిగిన భావమును స్మృత్యమువలన సామాజికులు గ్రహింతురు. సామాజికుల కాభావము కలుగ నక్కరలేదు. కావున నీ కళ భావాశ్రయమై కొలదిగా విశ్వజనసత్వము గాంఢును.

నాట్యమున నటుడు భావావేశము చెంది, అభినయమున దానిని వ్యక్తీకరించునప్పుడు సామాజికులుకూడా తత్పర్యము నొందుదురు. ఒకానొక

సర్తకి తానెన్నిధానమున నాట్యముచేయుచు ప్రభు చిత్తమున ననురాగముంకురించ జేయదలచి నాట్యము చేయునప్పుడు రాజాచిత్తము భావోద్రిక్తమగును. ఇయ్యది నాట్యము. ఆత్మాశ్రయత్వమిందు స్వల్పము గను, అన్యూశ్రయత్వమందు విశేషముగను గోచరించును. మాళవికాగ్నిమిత్రములోని చరిత మిట్టిది. నాట్య సర్వస్వ దీపికలోని వివిధ నాట్యములు ఈ జాతిలోనివి.

ఇంతియే గాక వేరొక కళకూడ కలదు. సీతారాముల వియోగము నొకానొక నటుడు వ్యక్తీకరింప దలచినచో సామాజికుల ఎదుట నేర్పుతో ప్రదర్శనము చేయును. సామాజికులు నటుని భావమునే పొందుదురు. దీనికై నటుడు నాట్యమునేగాక ఆహార్యమును గూడ నవలంబించును. అప్పుడు రూపము నాట్యములో కలసినది. అదివరలో విడిగానుండెడి కళ నాట్యములో కలసి రూపము, క్రమముగా రూప కము అనుపేర్లు పొందినది. రూపకము రమారమి వెంబ్బ సంవత్సరముల క్రిందట నిర్ణీతమైనది.

అంతకు పూర్వము నాటకమునకు నాట్య, రూపశబ్దములలో వ్యవహార ముండెడిది. కాలక్రమమున రూపకము జాతివాచకమై నాటకము, నాటకభేద మైనది. "అవస్థానుకృతిర్నాట్యం రూపం దృశ్యత యోచ్యతే రూపకం తత్సమారోపితం" అను దశ రూపకములోని లక్షణమును తరువాత లాక్షిణికులు అవలంబించినారు.

సంగీత, కావ్య, ప్రేక్ష సమాజాది శబ్దములు ఈ కళను మొత్తముమీద సూచించిననూ ఇందరి ప్రత్యేకాంగములనే నిర్ధారించినవి. సంగీతమున గానము హెచ్చుగా నుండును. కావ్యమున పద్యగీతికలు మెండు. ప్రేక్షలో దర్శనీయ విషయములు మెండు.

స్మృత్యము, స్మృత్యము, నాట్యము అనెడి మూడు పదములు సాధారణముగా సమావార్యకములు గనే వాడబడుచుండును. అదిపరపాటు. ఈమూడును పర్యాయ పదములుగావు. అవి నిరూపించెడి యర్థము లందు సామ్యముకంటె భేదభావమే ఎక్కువగా కలదు. వీనిలో స్మృత్యము తక్కిన రెండింటికంటె ముందు పుట్టినది. తరువాత స్మృత్య నాట్యములు వెలసినవి.

శరీరావయవ విక్షేపములను అయాన్వితముచేయు నెంచిన పూర్వకాలపు మనుష్యుడు మొట్టమొదట

పుష్పించుకున్న కళ సృతము. తాళమునకు అనుగుణముగా లయబద్ధి యొప్పునట్లు అలడుచూపిన పాదవ్యాసమే సృతమునకు ప్రారంభదళ. క్రమముగా దానిని అన్ని తాళములకు, అన్ని కాలములకు అనురూపముగా పెంపుచేయుటైనది యీతడు యిట్లించెను. ఎంతయిట్లించిననూ, పాదవ్యాసము, తాళమును తుదముట్టు అనుగమించెనాడు. పాస్త నాడులకు గల లాఘవము పాదనాడులకు ఉండదు. గనుక పాస్తముతో చేయు తాళగతులనన్నిటిని పాదముతో చేయుసృత గతులన్నియు ననుసరింపలేవు. గనుక సృతవిద్య తాళముతో కొంత దూరమే నడచినది. సృతము చేయునప్పుడు పూర్వసర కాయముల ననుత కుడుకుటకై వేరొక దళలో పాదవిక్షేపమునకు పాస్త విక్షేపము తోడైనది. ప్రారంభ దళలోగాని ఈ దళలోగాని సృతమునకు శబ్దముతోడి సంబంధ మించుకయును లేదు. అనగా సృతము చేయునప్పుడు తాళము మూత మపేక్షింపబడుచుగాని గీతమపేక్షింప బడదు.

ఈగ్రాత విక్షేపవిద్య తాళంబ్యాసితముగా నుండుటయేగాక శబ్దార్థ సూచకముగా వుండవలెననెడి యాశతో మానవుడు కల్పించిన ప్రక్రియాంతరము సృతము. వోటిలో గీతమును బాడుచు యందలి భావమును వేటిలో ప్రదర్శించుట దాని ప్రధానాశము. ఆ పాదగీతము తాళబద్ధముగానుండును గనుక తాళమునకు తగినట్లు కాలితో సృతముచేయుట దానికొక యంగము. కావుననే సృతమునందు ఆర్థ సూచకమైన పాస్తవ్యాసమేగాక ఒక్కొక్క యొడ తాళాశయమైన సృతముకూడా ప్రకటితముగుచుండును. కృష్ణరీతి తరంగసృతమును చూచినప్పుడు మనకిది భార్యాణమగును. సృతము సృతముకంటె గుణాధికమై తాస్త్ర విబద్ధమైనది. అందుచేతనే దానిని 'పూర్వ' యనియు సృతమును "దేశ" యనియు అంతరికులు పేర్కొనిరి.

గీతి వాదకమే యర్థవంతముగా సృతము నల్పుట, తరువాత గలిగిన పెంపులలో విశేషము. భారతీయ సృతమును విజయవంతముగా చేడు ఇంద ఇందాంతరముల ప్రదర్శించుచున్న ఉదయశంకరుని సృతమే ఈ వాక్యమునకు దృష్టాంతము.

మిశ్రకళలోని యంగకళకు ఎంత సామరస్యమున్నదో యంత స్పర్థయున్నది. సంగీతమునకు శబ్ద సహచర్యము లేకున్నను లోటులేదని చూపుటకే ఇంత గాఢము పుట్టినది. అట్లే కవి వాక్యము లేకున్నను వాక్యము విలువగలదని చూపుటకే కథాకళివంటి మూకాభినయము యిట్లించినది. మరికొంతకాలమునకు, సృత్యమున శబ్దార్థమునేగాక భావాశయమైన వాక్యార్థమును సంఘతము ప్రదర్శింపవలెనని మానవు డింకొక సంస్కారమును జేసెను. తత్ఫలితముగా గ్రాత విక్షేప విద్య కొంత అవస్థానుక్రమమై అభినయమును పేరుదాల్చినది. క్షేత్రవదములు, జావలీలు మున్నగునవి ప్రదర్శితము లగునప్పుడు దాని స్వరూపమును ప్రత్యక్షముగా చూడగలము.

ఈ అభినయమునకు మీదిమెట్టు వాక్యము. రెండిటికినిగల సన్నిహితత్వమును బట్టి యే, అభినయ శబ్దము వాక్యపరముగా సహితమునయోగింపబడినది. వ్యస్తములైన పదములను, జావలీలను మూతమేగాక విబద్ధకావ్యములైన వాటకములను గూడ ప్రదర్శించుటవలన అభినయము వాక్యమైనది. కాక పదముల యభినయము భావగీతమునంటిది. ప్రబంధము నంటిది వాక్యము.

కూచిపూడివారి వాటకప్రదర్శనమున (నవనాగరికులు నేనొంచని చిందులగ్రంథకుల్లు, చేతులు (లిప్పులు) వాక్యవిద్యాపరిణితిలోని ఈభిప్ర ధిప్రదళలను చూపుటకును సృత, సృత్య, వాక్య మిశ్రకళము వలన ప్రదర్శనకు లభించు సమగ్ర కళానిధిని చూపుటకును ఉద్దేశింపబడినవి. కావున యుక్తగాన వాక్యము సృత సృత్యమై ప్రాణితత్వమని గ్రహింపవలెను.

పూర్వకాలమున సంస్కృత వాటక ప్రదర్శనములందు సృత, సృత్యములకు యధాభావనసానిన మొనగబడినది. ఇప్పటిమార్గ వాటక ప్రదర్శనమునందు కొంచెము సృత్యము (సదార్థాభినయం) మూతము విల్చినది. తక్కినదంతయు వాక్యమే.

ఇట్టి దశా పరిణామము వాక్యకళకేగాక తక్కిన చిత్రకళలకుమా సహజమై యుండినట్లే కన్పట్టుచున్నది. మొదట త్రిస్వరాత్మకముగానే యున్నగానము తుదకు నవ స్వరాత్మకముగుట యిట్టిదే.

అనంద రసాత్మకమై, బహుజనమునోరంజకమై ఈ వాక్య విద్య ప్రపంచములో అలరారుచున్నది.

“ఆపదలో అబల”

[గతసంచిక తరువాయి]

శ్రీ రంగధామ్

రెండో రంగం

(తెర లేవగానే కమలా, సరసింహంగారు స్వేచ్ఛ మీద వుంటారు. సమయం—మరునాటి ప్రాద్యుష్ట)

కమల—తెల్లవార్లు వీళ్ల భజన కాలక్షేపంతో చెవులు చిల్లులు పడిపోయాయి. ఇలా వ్రాలో జాలు, గవక సాగితే నిజంగా మనం ఎక్కడి కైవా వెల్లిపోవలసి వస్తుంది. అక్కయ్యకి పురుడు రాకపోవడంవల్ల అమ్మ అక్కడ వుండిపోవడంలో మనకి నలహా చెప్పేవాళ్ళే లేకుండా అయిపోయింది.

సర—(కళ్లజోడులోంచి చూస్తూ) ఇదుగో, వెంటనే మీ అమ్మకు ఉత్తరం రాస్తున్నాను. అదివచ్చి వీళ్లభజనలేమిటో, అల్లరేమిటోలేలుస్తుంది. క్రిందటిపిరి ఆ పీడ్లరుగారు వెనక వాలా ఎప్పటికీ కాళి చెయ్యకపోతే తను పూనుకుని మూడు నిమిషాలో కాళి చేయించింది.

కమల—ఎలాటి వాళ్ళైనావరే అమ్మదగ్గర ఎంతో భయభక్తులతో వుంటారు.

సర—అప్పుడప్పుడు నేను అనుకుంటూంటాను. నీకూ మీ అమ్మపోలిక వచ్చిందని. నీక్కూడా కోపం పాలు ఎక్కువ. నిన్నరాతి అతన్ని చాలా మాట లనేకాన్.

కమల—లేకపోతే ఈ కాలేజీ క్షురాళ్లకి కాస్తసిగ్గు పడి మర్యాదగా తప్పుకుంటే పూర్తిగా లోకువ కట్టేసి ఏడిపించడం మొదలెడతారు.

(సుబ్బారావు చేతిలో సంచిలో వ్రేలిస్తాడు).

సుబ్బారావు—హల్లో మామయ్యా!

సర—ఓహో! ఎప్పుడొచ్చావురా?

సుబ్బారావు—ఇదేరావడం. హల్లో కమలా! కులాసాయేనా?

కమల—ఓహో! బావగారికి ఇన్నాళ్లకి మేము జ్ఞాపక మొచ్చాం కాబోలు.

సుబ్బారావు—అబ్బే. ఎప్పుడూ జ్ఞాపకంలోనే వుంటున్నారు.

కానీ తీరిక లేక ఇన్నాళ్ళూ రాలేకపోయాను.

సర—నువ్వు కాకినాడలో ఇంజనీరుగా పనిచేస్తున్నావు కదూ!

సుబ్బారావు—అవును మామయ్యా. మొన్ననే ‘కోర్పు’ పూర్తిచేసి ఉద్యోగంలో చేరాను.

కమల—ఇప్పుడే వస్తా (అని లోపలికి వెళుతుంది).

సర—నిమ్మ చూసి అయిదారేళ్లయిందిరా. మీ అమ్మా వాన్నా అంతా కులాసాయేనా?

సుబ్బారావు—అంతా కులాసాయే. లభ్యయ్యేదీ?

సర—మా పెద్దమ్మాయిదగ్గరికి వెళ్లింది.

సుబ్బారావు—కమల చాలా పాడుగైంది కదు మామయ్యా! కాలేజీలో చదువుతోందా?

సర—లేదురా. ఏ. యూ. సి. చదివి మానేసింది. ఇక్కడే డి. ఇ. వో. ఆఫీసులో టైపిస్టుగా పనిచేస్తోంది.

(కమల కప్పుతో కాసే తెచ్చి సుబ్బారావు కిస్తుంది.)

కమల—కాస్త కాఫీ తీసుకో బావా.
 సుబ్బా—ఓ. నీచేత్తే. ఏమిర్చిరా తీసుకుంటాను.
 కమల—(వస్తుతం కాఫీయేలే. (నరసింహం ముద్దే
 సింది) నాన్నా, ఒక్కసారిరోపలికి వస్తారా.
 నర—ఇదిగో వస్తున్నా. (కమలా, నరసింహం రోపలికి
 వెడతారు. వెంటనే నరసింహం కూరగాయల
 పందిలో ప్రవేశిస్తాడు.)
 నర—ఇప్పుడే అలా బజారు వెళ్ళిస్తాను. (అని
 వీధిలోకి వెడతాడు.)
 సుబ్బా—కాఫీ చాలా బాగుంది.
 కమల— ఏదోలే. అభిమానంకొద్ది అంటున్నావు.
 సుబ్బా—అట్టే. నిజంగానే కమలా. మీ పూర్వద్దామని
 రెండువెలలనుంచి వ్రయత్తం. కాని కొత్తగా
 ఉద్యోగంలో చేరడమేమో ఊపిరి వలవని పని
 అనుకో.
 కమల—అంతా మెషిన్లలో పని అనుకుంటూ,
 చాలా కష్టం కదు.
 సుబ్బా—అబ్బో! చాలా పెద్ద మెషిన్లు లే. ఫారిన్ నుంచి
 వచ్చాయి. వాటి మెకానిజం అంతా తెలుస్తేనే
 గాని లాభం లేదు. ఒక్కొక్కప్పుడు వాటి
 మెకానిజం మార్చేయాంపని వస్తుంది.
 కమల—ఫారిన్ మెషిన్లకే రోపాలుంటాయా?
 సుబ్బా—ఏమనుకున్నావు మరి. ఫారిన్ అని పేరేగాని
 వాళ్ళూ మనలాటి ఇంజనీర్లే.
 కమల—మీ ఇంజనీర్లను చాలా గొప్పవాళ్ళవాలిందే.
 ఆలాంటి చదువులవల్ల దేశాని కెంతో
 పువయోగం.
 సుబ్బా—అదిసరేగాని కమలా, వేవిప్పుడొక ముఖ్య
 మైన పనిమీద వచ్చాను.
 కమల—ఏమిటాపని బావా?
 సుబ్బా—అట్టే మరేరేదు. నేమా మానాన్నా మాటా
 మాటా అనుకున్నాం. ఆయన నాకు పెళ్ళిసంబం
 ధాలు వెతుకుతున్నాడు. అందులో ఒక
 సంబంధం చేసుకోమని చాలా బలవంతం
 చేస్తున్నాడు.
 కమల—అయితే పెళ్ళి కొడుకు వయ్యావన్నమాట.
 సుబ్బా—ఆ సంబంధం వాకెంతమూతం ఇష్టం లేదు.

కమల—అయితే మానెయ్యి.
 సుబ్బా—అందుకే మామయ్యకా విషయం తెల్పామని
 వచ్చాను.
 కమల—బాగానేవుందిగాని బావా, రాత్రి తెల్లవారూ
 మధ్య ప్రాంతంలో అరిసి పోయివుంటావు,
 కాస్త వేళ్ళిట్లు స్నానం చేసి విశ్రాంతి
 తీసుకో. అప్పుట్లు చెవుటం మరిచాను. తెల్ల
 వారూ మాకూ నిద్రయ్యే లేవు.
 సుబ్బా—ఏం? ఏమైంది?
 కమల—మాయంటో. అడ్డెకున్న స్వామెంటుగారు
 భజన కాలక్షేపం ఏర్పాటు చేశారు.
 సుబ్బా—స్వామెంటా? భజన కాలక్షేపమా?
 కమల—అదంతా పెద్ద కథలే. వద, స్నానం చేద్దప్పుగాని
 సుబ్బా—ఏమిటా కథ? వెంటనే చెప్పియ్యి.
 కమల—ఏమీలేదు. మూడు వెలలనుంచి అగడిలో
 అడ్డెకుంటూ మమ్మల్ని నానా ఇబ్బంది
 పెడుతున్నాడు. చివరకు మాకు విసుగొచ్చి
 గది భారీవెయ్యమంటే, మామీద కనికార్చి
 మమ్మల్ని బాధ పెట్టాంని తెల్లవారూ
 భజన చేయించాడు.
 సుబ్బా—ఏమిటి? ఎవడి ఆకతాయి! వాడి సంగతేదో
 ఇప్పుడే తేల్చేస్తానుండు. వాళ్ళే వెంటనే
 గది భారీ చేయించేస్తాను.
 కమల—నువ్వు కలుగ జేసుకోకు బావా. అతను
 చాలా పెద్ద రొడి.
 సుబ్బా—వాసంగతి వాడికి తెలియదు. నేనుతలుచు
 కుంటే అవలు వాడిని ఏ కీలు కా కీలు ఊడ
 తీసి కూర్చో పెడతా.
 కమల—ముందర స్నానం చెయ్యి బావా. తరువాత
 మాద్దాం.అయినా వాళ్ళింకా నిద్రనుంచి
 లేవలేదు.
 సుబ్బా—నరే, అయితే నువ్వన్నట్లు స్నానం చేస్తాను.
 (అనిగదిలోకి వెడతాడు.)
 (నరసింహం కూరగాయల పందిలో వనే
 రిస్తాడు.)
 నర—కొట్టువాడు అరువివ్వననేకాదు. అప్పుడు
 పాపం ఆక్రూరుకు రెండ్రూపాయలు అప్పిస్తే,
 కూరలు కొనుక్కొన్నా

కమల — ఉన్! బావంటాడు. ఎలాగో ఒకలాగకొను
క్కిచ్చారు. అదేదాని. (అని కూరగాయల
పంచి రోపలికి వట్టికెట్టండి. నరసింహం,
కుర్చీలో కూచుని ఏదో రాసుకుంటాడు.
వేణు (నవ్వించి రమణరావు గదిదగ్గర
నిలబడతాడు.)

వేణు — ఒరేయి రమణా! (రమణరావు రోపల్లుంచి
నైట్ డ్రస్ లో వస్తాడు.)

రమ — ఏమిటా గోం.

వేణు — తొందరగా తెప్పలా. మనం నిలకత్తను ప్రావ
గాండాకి వెళ్లాలని శర్మ చెప్పాడు.

రమణ — ఎంత సేపయిందిరా నువ్వు లేచి?

వేణు — నేనులేచి చాలా సేపయింది. ఆలా కాఫీ
చౌటుకువెల్లి కాఫీ త్రాగిచ్చాను.

రమ — సరే ఇప్పుడే వస్తున్నావుండు.

(అనిమల్లి గదిలోకి వెడతాడు. వేణు వీధి
లోకి వెడతాడు. సుబ్బారావు రోపల్లుంచి వస్తాడు.)

సుబ్బా — గడియారం టైము కరెక్ట్ నా మామయ్యా?

సర — కొంచెం ముందుకు పరిగెట్టుంటుందిరా.
ఎన్నిసార్లు రిపేరు చేయించినా అలాగే వుంది.

సుబ్బా — సరేలే. దాని మెకానిజం మార్చేద్దాం.

సర — నువ్వు గడియారాలు కూడా బాగు చేస్తా
వేమిటా?

సుబ్బా — ఒక్కగడియారమేమిటి? ఏదైనా సరే
మెకానిజం మార్చి పారేస్తాను.

సర — అబ్బా!

సుబ్బా — నీక్కావాలంటే సరదాకి ఒకరాకెట్
తయారుచేసి చంద్రమండలానికి పంపించేస్తాను.

కమల — (నవ్వించి) ఆ కాఫీమిషను బాగు చేశావా
బావా?

సుబ్బా — అబ్బే, అది అలా బాగుపడదు. దాని 'మెకా
నిజం' మార్చిపారేయ్యాలి. నేను రేపుదాన్ని
చాలో తీసికెల్లి బాగుచేయిస్తా.

సర — చదు లేరా. ఏదో ఒకమాదిరిగా బాగానే
పనిచేస్తోంది. కాస్త 'స్క్వా' లాజపు
తూంటుంది. దాన్ని దిగిస్తే సరి.

సుబ్బా — దానిబదులు ఒక్కకోతడే తయారు
చేస్తాను.

కమల — స్క్వా లాజపడం, ఒక మెషిన్ కేకాడు.
మనుషుంకు కూడా అవుతూంటుంది.

సుబ్బా — మనంకూడా 'మెషిన్' లాంటి వాళ్లమే
ననుకో. ఈశరీరమనే 'మెషిన్' సరిగాపని
చేసినంతకాలమే. లేకపోతే.....

కమల — (నవ్వుతూ) మెకానిజం మార్చేయ్యాలి
సాస్తుంది.

సుబ్బా — సరిగ్గా చెప్పావు.

(రమణరావు బాల్ రూము నైపు వెడతాడు.
సుబ్బారావు అతన్ని చూస్తాడు. అదే సమయంలో
శర్మ, రమణరావుగది వరకూ వచ్చి నిల్చుని
మాటలు వింటాడు.)

సుబ్బా — ఈయన ఎవరూ?

సర — అరూములో అద్దెకుంటున్న అబ్బాయి.

సుబ్బా — (కమలతో) ఇతనేనా అల్లరి చేస్తున్నా
డని చెప్పావు.

కమల — అవును.

సుబ్బా — సరే ఇతన్ని సాయంకాలంకల్లా ఖాళీ
చేయించేస్తామండు.

కమల — నీకెందుకులే బావా (శమ. ఏదో సరదాగా
వచ్చావు. ఈఒక్కరోజూ తగువులో,
తంటాలో గడవడమెందుకు.

సుబ్బా — అబ్బే, అలాఅనకు. నువ్వు ఇటువంటి రోడిల
మధ్యలన్న కష్టాలూ పడుతూ కాలం గడుపు
తూంటే నేనక్కడ ఎలా వుండగలను.
నిన్నిలా పదిలిపెట్టి వెడితే, పూదయమంతా
'డ్రెలింగ్ మెషిన్' క్రింద పెట్టి నష్టాలులా
చిల్లలు పడిపోతుంది.

సర — ఒరే, కమలకీయేదాడే పెళ్లి చేసేద్దామని
వుందిరా.

సుబ్బా — ఎవరా వరుడు?

సర — నేను కట్నాలిచ్చుకోలేనని నీకు తెలుసుకదా.
కట్నంలేకుండా ఎవరు చేసుకుంటే వారికే
ఇస్తాను.

సుబ్బా — ఆ విషయమే నీతో నేను మాట్లాడాలని
వచ్చాను.

కమల — వావ్వా, మల్లీ ఒకసారి భూషణంగారి
దగ్గరకు వెళ్లి రాతంతా వాళ్లు చేసిన
గోం చెప్పిస్తా న్నావు.

నర — (ఐంగారుగా) అవునుమ్మా, ఇప్పుడే తొమ్మిదయింది. మళ్ళీ ఆయన బయటకు వెళ్ళే వేళయింది. ఇప్పుడే వెళ్ళొస్తా. (అని బయటకు వెడతాడు)

కమల — ఇప్పుడే వస్తానుండురావా. అప్పుం వారున్నాను.

(కమల ఇంటిలోనికి వెడుతుంది. రమణరావు బాత్ రూములోంచి బయటకు వస్తాడు. సుబ్బారావు 'ఏయ్ మిష్టర్' అని పిలిచివానినిండుకోకుండా వెళ్ళిపోయాడు.)

సుబ్బా — మిమ్మల్నే. (అంటూ అతనివెనకాలే వెడతాడు. రమణరావు వెళ్ళి తిరిగి చూడకుండా తనగదిలోకి వెడతాడు. సుబ్బారావు అతనివెనకాలే గదిలోకి వెడుతూంటే, శర్మ అడ్డువెడతాడు.)

శర్మ — అగండి, అవలు మీరెవరు?

సుబ్బా — నేను ఆయనతో మాట్లాడాలి.

శర్మ — వీళ్ళేదు. ఆయనతో మాట్లాడాలంటే చాలా గొడవుంది. వేనాయన అంతరంగిక కార్యదర్శివి. ముందర నాదగ్గర 'పర్మిషన్' పొంది, 'ఎంగేజమెంటు ఫిక్స్' చేసుకోవాలి. ఇంటర్వ్యూ గ్రాంటయ్యాక మాట్లాడాలి.

సుబ్బా — ఈ ఇల్లెవరిదో తెలుసా మీకు.

శర్మ — మీదిన్నాశం కాదని తెలుసు.

సుబ్బా — మా మేనమామగారిది.

శర్మ — కావచ్చు.

సుబ్బా — ఆయన నీ రూము ఖాళీ చెయ్యమనండి.

శర్మ — అలా చెప్పటానికి మీకేమీ హక్కులేదని తెలియ జెయ్యటానికి చాలా విచారిస్తున్నాను. మీలోచ్చిన వనేదో మీరు చూసుకోండి. మా విషయాలలో కలగ జేసుకుంటే చాలాచిక్కుకోగ వడతారు.

సుబ్బా — మిస్టర్, మీ జెదిరింపులకు జడిసి పోవడానికి, ఆ ముసదాయన్ను కాదు.

శర్మ — మిస్టర్, మీ డాబుల్స్ నిజమనుకోటానికి ఆడ పిల్లలం కాము.

సుబ్బా — మీరు మర్యాదగా రూము ఖాళీచేస్తారా? లేదా?

శర్మ — మీరు మర్యాదగా అవతలికి దూచేస్తారా లేదా?

సుబ్బా — అవలు మీ చెవరండి? అద్దెకున్నది అతను. అతనితో మాట్లాడడానికి నేనువస్తే నన్ను మీరు అపురారేమిటి?

శర్మ — నేనూ అదే అడుగుతున్నా. ఇంటాయన మట్టాలందరూవచ్చి రూము ఖాళీ చెయ్యమనడానికి వాళ్ళకు హక్కు ముందంట? మీ మంచి కోసమే చెప్తున్నాను. మావాడికి కోపం వచ్చిందంటే మీరు బోర్తిగా 'డామేజెడ్ కండ్షను'లో ఇంటికి వెళ్ళాలంటుంది.

సుబ్బా — ఏమై వానరే, ఆయనచేత గది ఖాళీ చేయిస్తాను.

(లోపల సోడాబుడ్డి కొట్టిన శబ్దమవుతుంది. రమణరావుచేతిలో సోడాబుడ్డితో బయటకు వచ్చి, సుబ్బారావునిచూసి 'యూ గెటపుట్!' అని అరుస్తాడు.)

రమణ — సుప్రస ఈ గది సంగలెత్తానంటే జాగ్రత్త. (నరసింహంగారు ఐంగారుగావచ్చి 'పదరా సుబ్బారావు' అని పిలుస్తారు. రమణరావు ఒక్క నిమిషం చేతిలో సోడాబుడ్డితో విలంబతాడు. వేణూ, గదిలోంచి బయటికి వస్తాడు.)

నర — (అత్యంత, సుబ్బారావు చెవివద్ద) ల బుడ్డితో ఎదుటివాడిబుగ్గర బద్దలు కొడతాడటరా.

సుబ్బా — అమ్మబాబోయ్! గాజబుడ్డితోనే! (రమణరావు సోడా గడగడ త్రాగేసి గదిలోనికివెళ్ళి బుడ్డిపెట్టి బయటికి వస్తాడు.)

రమణ — నతి అడ్డమైన గాడిదా గది ఖాళీ చెయ్యమంటే ఊరుకునేదిలేదు.

(రమణరావు, వేణూ, శర్మా ముగ్గురూ బయటికి వెళ్ళిపోతారు)

సుబ్బా — ఎందుకని పూరుకున్నానగాని లేకపోతే వాడిని అక్కడ పోతేసివుండును.

నర — పూరుకోరా, వాడుత్తి మొండిఘటం.

కమల — (గజగజ వచ్చి) ఏం జరిగింది?

నర — ఏముంది, కాస్తేవుంటే ఆ సోడాబుడ్డితో కొట్టేసి వుండేవాడు రమణరావు వీళ్ళే.

కమల—ఎంత ప్రమాదం! నీకు తెలియదు కాబోలు.
అతను పోదాబుద్ధిలో యుద్ధం చేస్తాడు!
సుబ్బా—ఆ వంగలి తెలుసుంటే ఒక మిషను
గవ్వ, రైఫిల్ నేనూ తెచ్చేవాణ్ణి.
కమల—పోనిస్తూ బావా. ఏదో రాకరాక వచ్చావు.
కాస్తేపు సరదాగా మాట్లాడుకొందాం. అతనిని
పట్టించుకోకు.
సర—అన్నట్లు, మరి నీ పెళ్లి విషయం ఏదో చెప్తా
వచ్చావు.
సుబ్బా—(సరదానంగా) నా పెళ్లి విషయమా?
సర—అదే, నీ పెళ్లి విషయమే.
సుబ్బా—అదికాదు మామయ్యా, అతనిలా గది లాళీ
చెయ్యకుండా మొండికేస్తే మనం పూరు
కోవడమేనా?
కమల—ఇంక ఒక్కటే మార్గంవుంది.
సుబ్బా—ఏమిటది?
కమల—సత్వాగ్రహమే. ఇంక అతని రూముముందు
కూర్చుని అతను కాళీ చేసేటంతవరకూ నిరా
హారదీక్ష నవలంబించడమే.
సుబ్బా—నువ్వొద్దు కమలా. ఆ పని నేనుచేస్తాను.
కమల—నీ కెందుకు బావా, ఆ పని నేను చేసితీర
తాను.
సుబ్బా—నువ్వు నిద్రాహారాలు లేకుండావుంటే
నాకు దిగులు వేస్తుంది. నేను బ్రతకలేను.
కమల—నీకు నామీద అమృతం పాసుభూతివుంటే
అదే చాలు.
సుబ్బా—నువ్వంటే నాకు ఎంత ఇదో నీకు
తెలియదు.
కమల—నువ్వుమృతం బాధ పడడం నా కిష్టమను
కున్నావా?
సుబ్బా—నామీద అమృతం జాలంటే అదేచాలు.
సర—మీ ఇద్దరూ వద్దు. ఆ సత్వాగ్రహ మేదో
నేను చేస్తాను.
సుబ్బా—పోనీ మన ముగ్గురిలో ఎవరుచెయ్యారో
లాటరీ వేద్దాం.
కమల—అక్కర్లేదు. నేను చెయ్యాలని నిశ్చయించు
కున్నాను.

సుబ్బా—(ఏదో జ్ఞానకం వచ్చిన వాడిలా) నేనిప్పుడే
ఒక స్నేహితుణ్ణి కలుసుకుని వస్తాను.
(బయటికి వెళ్తున్నాడు.)
సర—వంటయిందా అమ్మాయి?
కమల—అ! బావ భోంచేసివేడిలే బాగుండును.
సర—ఏదో చట్నీలు చూపుగా వచ్చినందుకు వాడికి
బాధ తగులుతుంది.
కమల—బావది చాలా మెత్తని మనసు.
(‘బావగారూ’ అంటూ దీక్షితులు హెర్లాల్లా.
పెట్టే వట్నీలుకుని ప్రవేశిస్తాడు.)
సర—ఓహో! దీక్షితులుబావగారా. రండి. రండి.
దీక్షితులు—నే నమకున్నట్లే అయింది సురిగ్గా భోజనం
వేళకి ముందే రాగలిగాను. బావగారూ, రైలు
గంటన్నర లేటయ్యేటప్పటికి, ఇక్కడ భోజ
నం పెట్టుకుని రాగలుగుతానో లేదో అని బాధ
పడ్డాను. ఎందుకంటే అడ్డమైన హోటళ్ళ
లోనూ భోంచేస్తే నా వంటికి వడదు. అక్క
గారు మీ యింటికి వెళ్ళమని మరి మరి
చెప్పారు. అ! నీ మమ్మాయి, అలా నిలబడి
పోయావేమిటమ్మా కానీని మంచినిర్లయ్యి.
కమల—అలాగేనండి (అని రోపరికి వెళుతుంది.)
దీక్షితులు—ఇలాంటి విషయంలో మా పెద్దకోడ
యిందే, బహు చలాకీ. ఓహోహో! ఆ
అమ్మాయి తెలివి లేటలు అద్భుతం. మా
పెద్దబ్బాయి మనసులో మాట ఇట్టే గ్రహం
చేస్తుంది. వాడుమట్టుకు తక్కువా. పెద్ద
దాక్టరు. బావగారూ, మీకు తెలుసో లేదోగానీ,
ఇండియాలోఉన్న దాక్టర్లందరిలోకి ఘన
రావలీననవాడు మా అబ్బాయి.
సర—అలాగా!
దీక్షితులు—వంటయిందికదూ అమ్మాయి? పంథొమ్మిది
నందం ముప్పైమూడులో మొట్టమొదట
నే నీ పూరు వచ్చాను. ఆ రోజులే వేరు.
అయ్యరుహోటల్లో నాకోసం ప్రత్యేకంగా
వండించేవారు. అని చరిత్ర తాత్వకమైన రోజులు.
నేను ఆ రోజుల్లో రెవిన్యూ ఇన్స్పెక్టరుగా
వుండేవాణ్ణి. వంటంతా వేతితోనే చేశావా?
నూనె నాకు పడదు.

నర—అఁ దానికేముంది. మీకోసం గణగణ అర గంటలో నేతిపోవుతో కూ రేదేనా చేస్తుంది దీక్షితులు—(కమలతో) త్వరగాకానియ్య. పోనీ నాలుగు కూతముక్కులు నేతిలో వేయించెయ్య. ఆ, దాన గారూ, వంధ్యమైదినందల నలభై అయిదులో నేను తిరువతి వెళ్లాను. ఓహోహో, ఏమి తిరువతి! దరిత్రాత్మకమైన దర్శనం. జన్మ తరించిపోయింది. ఆ యెడే జయప్రకాశ పుట్టాడు.

నర—అంటే మీ రెండో అబ్బాయి కదూ?

దీక్షితులు—అవును. వాడి తెలివితేటలు అద్భుతం. వంధ్యమైదినందల నలభైలో మా యింటికి ఒక బోలిమొగ్గుడు వచ్చాడు. అతను బ్రహ్మాండ మైన శాస్త్రవేత్త. ఆయన చెప్పాడు, మరొక అయిదేళ్లలో మా యింటిలో ఒక గొప్ప వ్యక్తి పుడతాడని. అలాగే మావాడు పుట్టాడు. వాడు పుట్టిన రెండేళ్లకే మనకు స్వరాజ్యం వచ్చింది.

నర—ఇప్పుడేం చేస్తున్నాడు?

కమల—మామగారూ, కొంచెం కాఫీ కలిపియ్యనా?

దీక్షితులు—అలాగేగానీ, ఇప్పుడు భోంచెయ్య బోతూ కాఫీ ఎందుకూ. వంధ్యమైదినందల ఇరవై అయిదులో అయింది నా కీ కాఫీ అం వాటు. అప్పటినుంచి అలా పిగిపోతూనేవుంది. అప్పుడొక ఆయ్యరు స్నేహితు డుండేవాడు. మా యిద్దరి స్నేహం చరిత్రలో సునర్లాక్ష రా లతో ఉండిపోదగింది.

నర—మీ రెండో అబ్బాయి ఏం చేస్తున్నాడన్నారు? (కమల లోపలికి వెళుతుంది.)

దీక్షితులు—వాడి చరిత్ర అద్భుతం. వాడికి రాజాజీ అంత తెలివితేటలున్నాయి. ఆ మాటకొస్తే వాడు సర్ సీ. వి. రామన్ అంతవాడవుతాడని అనుకుంటున్నాను. (నవ్వుతం బి. యన్. సీ. లో పార్కు ఒకటి ఉండిపోవడంవల్ల రేపు సెప్పెంబరు పరీక్షకు వెళుతున్నాడు. (కమల కాఫీ కప్పుతో (వచ్చేదని 'తిసుకోండి మామ గారూ' అని ఇస్తుంది.) వాడికోసం ఒక గది

అద్దెకు తీసుకుందామని వచ్చాను. మీ ఇంటిలో ఒక గది ఉందిటగా. మా కివ్వడానికి మీకేం అభ్యంతరం లేదనుకుంటాను.

నర—అయ్యో! అంతకన్నానా. (నవ్వుతం ఒక స్టూడెంటు ఉంటున్నాడు. అతన్ని శాలీచెయ్య మంటున్నాం. కానీ శాలీ చెయ్యనని మొండి కేస్తున్నాడు. అతను శాలీచేస్తే తప్పక ఇస్తాను

దీక్షితులు—రక్షించారు. ఎలాగా ఈ నాలుగు నెలలూ కాలక్షేపం చెయ్యడం? అని చూస్తున్నాను. వంధ్యమైదినందలనలభై నాలుగునుండిపోటలు భోజనం వడటంలేదు. ఇక్కడే వుంటే నాలుగు మెతుకులు అమ్మాయో, అక్కగారో పుడకేసి పెడతారు.

కమల—(లోపల నుండిపోతున్నా పైకి సుర్యదక్షి) మీ అబ్బాయి చదువుకి మీరు కూడా ఇక్కడే ఉండాలా?

దీక్షితులు—వాకూ ఈ పూలో నమింది. అందుకని ఉండదలచుకున్నాను.

కమల—ఆ గదిలోవున్న స్టూడెంటు వట్టి మొండి వాడు. అతను శాలీ చేసేట్టులేదు.

దీక్షితులు—వాకోసం శాలీ చెయ్యమని బ్రతిమాలాను. మా అబ్బాయికి కూడా పాటలు భోజనం వడదు. ఎలాగా తర్వాత నువ్వూ మా కోడలుని అవబోతున్నావు కాబట్టి వాడి సంగతంతా నువ్వే చూసుకోవాలి. వట్టి మొహమాటమైదు.

కమల—(లేని నవ్వు తెచ్చిపెట్టుకొని) అఁ. మనం అను కున్నవన్నీ అవుతాయేమిటి.

దీక్షితులు—(నవ్వుతూ) నాకు తెలుసు. మా అబ్బాయిని చేసుకోవాలని నీకు వుండని. నీ మనసు లోని కొరిక నెరవేరుతుంది.

కమల—ఛ! ఛ! నా కలాంటి పూహలేదు.

దీక్షితులు—సిగ్గు వడకు. ఇప్పుడే నేను అలా బజారులో తెల్ల అబ్బాయికోసం ఒక ఫ్యాస్కు కొనుక్కొన్నాను. అట్టే అంభ్యం చెయ్యను. (వెడతాడు.)

కమల—(కోపంగా) నాన్నా, ఏమిటి బోరు. ఈయనకు గది ఇస్తానని ఎందుకన్నారూ?

నర—అ స్వామియేమిలాగా ఖాళీ చెయ్యడు కాబట్టి మర్యాదకి అన్నాను.

కమల—అసలు ఈయన మనియిట్లో తిన్నవేస్తే వీళ్ళకి చాకిరీ ఎవరు చేస్తారు. నేను చెయ్యలేను బాబూ, పైగా నేతిపోవటం. పోటలు తిండి పడటం.

నర—పోనీయమ్మా. అతను మీ అక్కయ్య పిన మామగారు. ఏదో ఒక్కరోజుండి వెళ్లిపోతాడు.

కమల—ఒక సంవత్సరం రోజుల కదిలేటట్లు లేదు.

నర—అబ్బే. కాస్తేపుంటే రమణరావుగది ఖాళీ చెయ్యడని తెలియగానే మరోగదికోసం వెతుక్కుని వెళ్లిపోడు?

కమల—బ్రతికాం. అతను గది కాళీ చెయ్యకపోవడం మనస్థిర రక్షించింది.

నర—అది తెలిసే నే నా మాటన్నాను.

(సుబ్బారావు పాదాపుడిగా వస్తాడు.)

సుబ్బా—మామయ్యా, రమణరావు ఇంకా కాళీచేసి తీరతాడు.

నర—ఏం? ఏం జరిగింది?

సుబ్బా—మా స్నేహితుడి తండ్రి వరదానంగారని ఆయన ఎంతవచ్చే ఇతనికి అంతట. నేను మా స్నేహితుడి కీ విషయమంతా చెప్పాను. అతను వాళ్ళ వాళ్ళగారివ్వరా, గది ఖాళీ చెయ్యమని రమణరావుకి చెప్పిస్తానన్నాడు.

కమల—వద్దులే బావా. అతను ఖాళీ చెయ్యకపోతేనే మంచిది.

నర—ఒరేయ్, ఇంక మనం అతన్ని ఖాళీ చెయ్యమని పట్టుపట్టువద్దు.

సుబ్బా—అదేమిటి? ఇప్పటివరకూ అతను ఖాళీ చెయ్యకపోతే సత్కర్మాగారం తేర్చమనుకున్నాం కదా. మళ్ళీ గది ఇలా తిరిగిందేమిటి?

కమల—కారణం ఏమిటో ఇప్పుడే నీకు తెలుస్తుంది.

(దీక్షితులు వ్రవేసిస్తాడు.)

దీక్షితులు—అన్నట్టు, బావగారూ చెప్పు లెక్కడో పారేమనుకున్నాను. బయట కాళ్ళు కాలిపోతున్నాయి. మీ చెప్పు లోకపోరివ్వండి. పంథోమ్మిదివందలపైయ్యారులో ఒక చెప్పుల జత కొన్నాను. అది మూడేళ్ళ వాదాను.

మళ్ళీ పంథోమ్మిదివందల అరవై రో మరొక జత కొన్నాను. అది నాలుగేళ్ళ వాదాను. అది నిజంగా నాకు చరిత్రాత్మకంగా సేవ చేసింది. మళ్ళీ ఈ జత మొన్ననే కొన్నాను. రైల్వో పోయాను.

నర—అయ్యో, నా చెప్పులు మేనుకోండి.

కమల—(వెటకారంగా) అవి పంథోమ్మిదివందలఅరవై యారులో కొన్నవి.

దీక్షితులు—(సుబ్బారావుచేసిచూసి) ఈ అబ్బాయెవరు?

నర—అతను మా మేనల్లుడులెండి, ఇంజనీరుగా ఉంటున్నాడు.

దీక్షితులు—ఇతనం ఇంజనీరు గానీ, మా పెద్దమ్మాయి కొడుకు—వాడండి ఇంజనీరుంటే. వాడికి అయిదేళ్ళ వ్వాయో లెవో ఇంట్లోవున్న వస్తువు లన్నీ విరగ్గొట్టేస్తాడు. రేడియోలా, గడియారాలూ, అన్నీ వాడి చేతిలో ధ్వంసం అయిపోవలసిందే. వాడు పెద్దయితే చూసుకోండి, ఎంత గొప్ప ఇంజనీరు అవుతాడో.

నర—అలాగా!

దీక్షితులు—వాళ్ళమ్మ పోలికలెండి. అది నిజంగా వదుపులో నవ్వుతీ. పంథోమ్మిదివందల నలభై ఎనిమిదిరో మా పూర్వో యం. యస్. సుబ్బరక్షి పాటకచ్చేరి చేసింది. ఆ మర్నాటి నుండి రోజూ మా యింట్లో మా అమ్మాయి పాటకచ్చేరి చేసింది. దాన్ని మేమంతా గాన సరస్వతి అని పిలుస్తూవుంటాం.

నర—మా సుబ్బారావు కూడా వచ్చేవాడు. భోంచేర్చాం.

దీక్షితులు—ఇదిగో ఇప్పుడే వచ్చేస్తాను. భోంచేకా నంటే మళ్ళీ కడుకోవలసి వస్తుంది. ఇప్పుడే వెళ్లి సరుకులు కొనుక్కోవచ్చేస్తాను. అన్నట్టు మా జయప్రకాశ్ రేవు ప్రాద్దాన్న వస్తున్నాడు. జాగ్రత్త అమ్మాయి. వాడి భారమంతా నీదే. ఆ గదిలో అబ్బాయని సాయంకాలమే ఖాళీ చేసేయ్యమందాం.

నర—అతనితో చాలా పేరీయే.

దీక్షితులు—నే నతన్ని ఒప్పిస్తాగా. ఆ పంథి నాకు వదిలేయ్యండి. పంథోమ్మిదివందలనలభై రో ఒక

చారిత్రాత్మక సంఘటన జరిగింది. ఇలాగే ఒకరింటోంది ఒక అద్దెకున్న అసామి ఖాళీ చెయ్యలేదు. ఆయన ఎవరు చెప్పినా వినలేదు. అప్పుడు నే నాయనతో ఒకప్పుడు మాట్లాడాను. ఆయన వెంటనే ఖాళీ చేసేశాడు. నేనా అబ్బాయిలో మాట్లాడుతాను. అతనే ఖాళీ చేస్తాడు. వస్తా. (బయటికి వెడతాడు.)

సుబ్బా—ఎవరీ ‘కేలండరు’ మహాశయుడు?

కమల—మా అక్కయ్య పినమామగారు.

సుబ్బా—ఇక్కడి కెందుకోవ్వాడు?

కమల—నాళ్ళబ్బాయి పెన్సియెంజరు వరీక్షకి కట్టాడు. మన గది ఖాళీ అయితే అందులో వుంటారు. పాపం ఆయనకి పోయారు భోజనం పడదు.

సుబ్బా—‘మైగాడ్’! మీ యింటో రిస్త్త చెయ్యదల్చుకున్నాడన్న మాట. అయినా తననాళ్ళ గురించి రైలింజను రోడలాగా తెగ వాగుతాడేమిటి! ‘బోరు’ కొట్టెయ్యటంలేదు?

కమల—ఏదైనా భరించగలంకాని ఆయన బోరు భరించలేం బాబూ.

నర—తను బోరుకుట్టున్నానని అతనికి తెలియదు.

కమల—అది మరి ప్రమాదం. మనలాటి తెలిసిన నాళ్ళయితే ఫరవాలేదుగాని, తెలియనివాళ్ళ ఇతనికి ‘స్క్వా’ లాజనుకుంటారు.

సుబ్బా—తలలో ‘బేరింగు’లు దెబ్బ తిప్పిట్లున్నాయి. కాస్త ‘మెకానిజం’ మారిస్తే బాగుండును.

కమల—వాన్నా! ఏమైనావరే ఆ గదిమాత్రం అతని కియ్యద్దు.

నర—ఎలాగమ్మా! అతను మీ అక్క పినమామగారు. అతనిమాట కాదంటే మీ బావగారు ఏమనుకుంటాడో, నాకేమీ తోచటంలేదు.

సుబ్బా—ఇంతకీ ఆ స్టూడెంటు ఖాళీ చెయ్యాలికదా.

కమల—అతను ఎల్లాగూ ఖాళీ చెయ్యడు కాబట్టి ఆయనను వెంటనే మరోగది చూసుకోమందాం.

సుబ్బా—పాపం. అన్యాయంగా ఆ స్టూడెంటు ఖాళీ చెయ్యటంలేదని బాధపడ్డాం. నిజంగా అతని పట్టుదం ఇప్పుడు మనకి రక్షయింది. మామయ్యా, ఆ స్టూడెంటుని నువ్వు చాలా మర్యాదగా చూడాలి.

కమల—కొంచెం కోవధారి అనేగాని, అతనంత మర్యాదస్తుడువాడా.

నర—అవునునుమీ. ఏమాట కామాట చెప్పుకోవాలి. అతనిమాట తీవ్రమైనా మనసు మెత్తన.

కమల—నాళ్ళ తెల్లనాళ్ళ భజన కాంక్షేనం పెట్టుకున్నా మన కేమీ ఇబ్బందిలేదని చెప్పియ్యండి.

నర—కాబోస్తే మనం కూడా భజన మొదలెడదాం.

సుబ్బా—అదేమిటి? ఏదో రిక్వా వచ్చినట్లుంది!

(రమణరావు, శర్మా బయటనుంచివచ్చి లతని గదిలోకి వెడతారు. రెండు పెట్టెలూ, రెండు బెడ్డింగులూ బయట పెడతారు.)

రమణ—ఒరేయీ శర్మా, నువ్వు సామాను రిక్వాలో వేయించరా. నేను ఈ యింటాయనలో మాట్లాడి వస్తాను.

(కమలా, సుబ్బారావు ఒకరి మొహం ఒకరు తెల్లబోతూ చూసుకుంటారు. నరసింహంగారు రమణరావు వైపు చూస్తారు.)

నర—సామానంతా బయట వేస్తున్నారేమిటి?

రమణ—ఏమండీ. నేను ఇప్పుడే మీ రూము ఖాళీ చేసేస్తున్నాను.

(కమలా, సుబ్బారావు ‘అ!’ అంటారు.)

నర—అయ్యో! అదేమిటి? ఇంత పాశాతుగా ఖాళీ చెయ్యడ మేమిటి?

సుబ్బా—ఇలా ఖాళీ చేస్తారనుకోలేదే.

కమల—అంత అవసరం ఏ మొచ్చిందబ్బా!

రమణ—అదేమిటండీ, మీరేగా నన్ను ఖాళీ చెయ్యమన్నారు.

నర—అబ్బే. ఏదో మాట వరుసకన్నాను. కానీ.....

సుబ్బా—నిజానికి మీరు ఖాళీ చెయ్యాలనే ఉద్దేశం లేదు.

కమల—అయినా ఎందుకు ఖాళీ చెయ్యడం?

రమణ—ఒరే! మీరు చాలా విత్రమైన వ్యక్తుల్లా వున్నారు. ఈ క్షణంవరకూ నన్ను గది ఖాళీ చెయ్యమని తెగ పత్తి చేసారు. తీరా నేను ఖాళీ చెయ్యదల్చుకునేసరికి ఇలా ప్లేటు మారుస్తున్నారేమిటి?

నర — ఏదో ఆ గది అవసరం వుంటుందనుకున్నాం. ఇప్పుడు మరి మీరు భారీ చెయ్యనక్కరలేదు. సుబ్బా—మీరు మరోలా అనుకోకపోతే, అగదిలో మీ యిష్టమొచ్చినన్ని రోజులు ఉండాలని నా ఆలోచన.

కమల — మీరుంటే కాస్త పెందడిగా ఉంటుంది.

రమణ — ఇదంతా మాస్తే తమాషావుంది. అయినా వరదానంగారు వాలో చెప్పారు కాబట్టి నేను భారీ చేస్తున్నాను.

నర — ఎంతమాత్రం చెయ్యవద్దని 'రికెన్స్' చేస్తున్నాను.

రమణ — ఎందుకులేండి, నా స్నేహితులతో చేరి నానా గొడవా చేస్తూంటాను. నేను వుండడం అంత మంచిదికాదు.

కమల — అలా మేమెప్పుడూ అనుకోలేదే!

రమణ — ఎందుకనుకుంటారా! అనలు నేను త్రాగుబోతుని కాబట్టి ఈ గది నా కద్దె కిచ్చడమే పారపాటయిందనుకుంటున్నారు.

సుబ్బా — అలా ఎవరన్నారు? మీ అంతమంచి వాడు లేడని వరదానంగారబ్బాయి చెప్పాడు.

రమణ — చూడండి. మువిషన్నవాడికి ఒక్కసారి చెప్పే బుద్ధుండాలి. మీరు అన్నిసార్లు భారీ చెయ్యమని చెప్పక ఉండడం నాదే పారపాటు.

కమల — మా ఉద్దేశం అదికాదు.

రమణ — పైగా నేను పట్టి మొండివాణ్ణి.

నర — ఛీ ఛీ!

రమణ — మొండివాడు రాజకన్నా బంపంతుడని మీరే చెప్పారు.

కమల — (నొచ్చుకుంటూ) కోపంలో అన్నమాటలు పట్టింపుకుంటే ఎలా?

రమణ — నేను ఎలాగా రోడినయ్యో. రోడింకు కోపం రాకూడదంటే ఎలాగింది?

సుబ్బా — శుద్ధ అబద్ధం. వరదానంగారి అబ్బాయి మీరు చాలా పెద్దమనిషి అని చెప్పాడు.

రమణ — పారపాటు. కటిక కసాయి వాడికైనా బాలీ మర్యాద ఉంటుందేమోగాని నాకు ఉండ దని వీళ్ళే అన్నారు.

కమల — నోటి కొచ్చినట్లుల్లా వాగేశాను. అందుకు ఇప్పుడు విచారిస్తున్నాను.

రమణ — శర్మా, సోదా పట్రా (శర్మ సోదాబుడ్డి చెప్పి ఇస్తాడు)

నర — ఇప్పుడు సోదాబుడ్డి ఎందుకు?

రమణ — కోతాయినిళ్ళల్లో మందు కలిపిన దగ్గ ర్బుండి ఆ మందునీళ్ళు తాగలేక దాహమై నప్పుడల్లా ఒక సోదా త్రాగుతున్నాను. (అవి సోదాకొట్టి త్రాగేస్తాడు)

నర — ఓరి! ఇదా సోదాబుడ్ల అంతరార్థం! (కమలా, సుబ్బారావుకూడా ఆశ్చర్యాన్ని వెలి బుచ్చుతారు.)

సుబ్బా — మరి మీరు సోదాబుడ్డితో ఎదుటి వాళ్ళలో యుద్ధం చేస్తారన్నాడు మా మామయ్య?

నర — అలాగని ఆ అబ్బాయి చెప్పాడు. లేకపోతే నాకేం తెలుసు.

రమణ — శుద్ధ అబద్ధం. దాహమేస్తే తప్ప నేను సోదా ముట్టుకోను.

కమల — మీరు సోదాబుడ్డి పట్టుకున్నప్పుడల్లా ఎవరి తలో పగలగొడతారని పొడలివచ్చాం.

రమణ — వాల్! అంత అవసరం నాకేం వచ్చింది?

నర — ఏమో. మీరు తాగుతారనీ, బెజవాడలో ఇంటా యనను చావగొట్టారనీ అరచే చెప్పాడు.

రమణ — వాస్తవ్యు! బెజవాడలో మా స్వంత యింటో ఉన్నాను. పైగా నేను త్రాగడ మేమిటి?

సుబ్బా — రామ! రామ! వరదానంగారబ్బాయి ఇతను చాలా దైవదక్కి కంపాడనీ, ఇతనికి ఏ దురంపాట్లా లేవనీ చెప్పాడు.

కమల — నే నా మాట అంటూనే ఉన్నాను. నామాట ఎంటేనా మీరు.

నర — మరి మీ స్నేహితుడు అలా చెప్పేడేమిటి? మీరు పెద్ద రోడి అనీ, రెక్కరక్కను కూడా కొట్టారనీ చెప్పాడు.

రమణ — ఎవరు, వేదా ఇవ్వు చెప్పింది?

నర — అవును.

రమణ—వాడంతేలేండి. పైకి మెత్తగా మాట్లాడు తూనే, వాడంత అబద్ధంకోరు మరొకడుండడు. అయినా వాడు వచ్చి ఒక పూటైనా కాలేదు వాడి మాటలు ఎలా నమ్మారు.

కమల—అని నమ్మదగినవికావని అనుమానిస్తూనే ఉన్నాను.

సుబ్బా—స్నేహితుడిమీద ఇంత ద్రోహమా?

రమణ—ద్రోహమేంకాదు. వాడు సరదాకి మిమ్మల్ని కాస్త భయపెడదామని ఈ మాటలు చెప్పి వుంటాడు. మీరు నిజం అనుకున్నారు. ఇప్పటి కైనా అనలు నిజం తెలుసుకున్నారు, వెళ్తా.

సర—అహ! ఎంతమాత్రం వీల్లేదు. మీ రీ రూము లోనే ఉండాలి.

కమల—మా మాటలు వట్టింనుకోవద్దు.

సుబ్బా—మీరు ఎంతమాత్రం భారీచెయ్యద్దు.

రమణ—మీ అందరి మాటలూచూస్తూంటే భారీ చెయ్యడం కష్టంగావేస్తుంది. అయినా ముందు భారీ చెయ్యమనీ, మరి భారీ చెయ్యొద్దనటంలో అంతర్యం వాకర్తం కాలేదు.

దీక్షితులు—(ప్రవేశిస్తూ) బయట రిక్కా చూసి, మా జయప్రకాశాని వచ్చాడేమోచూకున్నా. తీరా కనుక్కుంటే, ఈ ఇంటిలోవాళ్లే ఎక్కడికో వెదుతున్నారని తెలిసింది.

రమణ—మీరెవరు?

దీక్షితులు—మీదేనా ఈ గదిలో అద్దెకున్నవారు? చూడండి, నేను వారికి కావలసినవాణ్ణి. మా అబ్బాయి పెద్దెంబరు పరీక్షలకు చదువు కోడానికి వస్తున్నాడు. అందుకని మీరు గది వెంటనే భారీ చేసేయ్యాలి. మీకు తెలుసునో లేదో, నేనంటే ఈ పూజా చాలామందికి గురుభావమే. మీరు కూడా నామాట విన్నారు.

రమణ—(కొద్దిసేపు పరిశీలనగా అందరివైపు చూస్తూ) అనలు విషయం చాలావరకూ గ్రహిస్తాడు. కమల తనవైపు కొంత ప్రార్థనా పూర్వకంగా చూడడంతో మనసు మార్చుకొంటాడు) అలాగా. 'అయితే నేనొక నెల అద్దె అదృష్టం ఇచ్చాను. పైగా ఇల్లంతా బాగు

చేయించినందుకు నాకు చాలా ఇర్పయింది. అదంతా మీ రిచ్చేస్తే భారీ చేసేస్తాను.

దీక్షితులు—బావగారూ! అతనికి రావల్సిందేదో అతని కిచ్చి పంపెయ్యండి.

సర—అంత డబ్బు నా దగ్గరెక్కడుండండి. (ముతానికి మీ రిస్తే తరువాత నే నిచ్చేస్తాను.

దీక్షితులు—నేనూ ఎక్కువ డబ్బు తీసుకురాలేదే.

రమణ—అయితే లాభంలేదు. నేను భారీ చేద్దా మనుకున్నా, కొందరు నా శ్రేయస్సుకోరి భారీ చెయ్యొద్దంటున్నారు.

దీక్షితులు—మీరిలా మొండిపట్టు పడితే ఎలాచెప్పండి. ఈ ఇంటివారూ మేమూ కావలసిన వాళ్లం. మీ డబ్బు మీ తెలాగైనా మా బావగారిచేత ముట్టచెప్పించే బాధ్యత వారి.

కమల—ఆయన మా గదిలో చాలాకాలంనుండి ఉంటు న్నారు. ఇప్పుడు హఠాత్తుగా భారీ చెయ్య మనటం ఏం బావుంటుంది మామగారూ!

రమణ—చూకారా, ఇంటిగలవాళ్లు ఎంత మంచి వాళ్ళో. వన్ను భారీ చెయ్యమనడానికి ఎంత మొహమాట పడుతున్నారో, భారీ చెయ్యమంటే నేనేం అనుకుంటానో అని పాపం ఎంతో బాధ పడుతున్నారు, అలాటివారిని వదిలి ఎలాచెల్లడం చెప్పండి?

సర—మీవల్ల ఏ తప్పుగా లేనప్పుడు మిమ్మల్ని భారీ చెయ్యమనడం ఎలా?

రమణ—పాపం! రాను రాను! అనలు భారీ చెయ్య మనేమాట మీ నాలుకమీదకు రానేరదు. నావల్ల ఎంత ఇబ్బంది కలిగినా వూరుకుంటు న్నారు.

సర—మీవల్ల మా కే ఇబ్బందిలేదు.

దీక్షితులు—అనలు ఇలా గృహస్థుల ఇళ్లలో బ్రహ్మ చారులకు గది ఇవ్వడం మంచిదికాదు. పంథోమ్మిదినందరి ఏదై యారూరోమాపూజా ఇలా ఒక ఇంటిలో విద్యార్థికి అద్దెకిస్తే అతను ఆ యింటివారి అమ్మాయికి ఉత్తరాలు రాయడం మొదలెట్టాడు.

రమణ—నాకా 'పడియా' తట్టు లేదు.

దీక్షితులు—ముందు ముందు చాలా అవార్డులు రావచ్చు. అందువల్ల భారీ చెయ్యడమే మంచిది. నా మాట విని భారీ చేసేయ్యండి.

రమణ—ఎంతమాత్రం చెయ్యను. నేను భారీ చేసినా మా స్నేహితు దొకడున్నాడు. నేను అని. వాడు ఈ గదిలో చేరదలుచుకున్నాడు. అందువల్ల మూకిందే వుంటుంది.

దీక్షితులు—బావగారూ. నా స్నేహితు దొకాయన ఇంట్లో గది భారీగా వుందిట. వారి గది భాయం చేసుకుని ఇప్పుడే వస్తాను.

వర—వరే అయితే.
(దీక్షితులు బయటికి వెడతాడు.)

కమల—బ్రతికాం. ఈ బిడ్డ ఎలా వదులుందో అనుకున్నాం.

సుబ్బా—రమణాపుగారికి మనం చాలా కృతజ్ఞులం.

వర—వరిగా అవడలో అడ్డుకున్నారు. మీరు భారీ చెయ్యవలసివట్టిగాని లేకపోతే ఆ వాడున్నప్పుడు మిషి మా మెడకు తగిలేవాడు.

రమణ—మొదట భారీ చెయ్యమని నా ప్రాణం తీశారు. తిరా భారీ చేసే సమయానికి వద్ద వద్దనడం మొదలెట్టారు. కాలేజీ విద్యార్థి అంటే మీ ఉద్దేశంలో చాలా చెడ్డవాడని, ఎందుకూ పనికిరానివాడని, కాస్త క్రూరు భంగ బట్టలు చేసుకుని సరదాగా తిరిగే కాలేజీ కుర్రాళ్ళి చూస్తే వాడొక రొడి అని మీ కనుమానం. మనుష్యులలో మంచిని గ్రహించటం

మీకు తెలియదు. మీరు మంచిగా ప్రవర్తించి నంతకాలం కాలేజీ కుర్రాళ్ళంత మంచి వాళ్ళుండరు. మీరు పాట్లమీరి ప్రవర్తించిన వాడు మీ కన్నా వదిలెట్లు వాళ్ళ అర్థం చేస్తారు. మనుష్యుల్ని గౌరవించడం వేరొక వారి. వస్తా. (ఈ గదిలోకి వెడతాడు.)

కమల—ఇప్పటికే భోజనానికి చాలా అలసటపెట్టింది. బావా నీకు వడ్డించేస్తాను రా!

వర—అవునా, సుబ్బారావు, నువ్వు భోంచెయ్యి.

సుబ్బా—భోజనానికికేం గాని మామయ్యా, అసలు విషయమేమిటంటే నేను కనుల్ని తప్ప ఇంకె సర్వీ వివాహం చేసుకోనని మా వాస్తవం చెప్పి వచ్చాను. ఆ విషయం మెల్లిగా మీతో చెప్పి మనుకున్నాను. కాని అలసటచేస్తే ఏ దీక్షితులుగారి అద్దాయా, లేకపోతే ఆ గదిలో అడ్డె కున్న విద్యార్థి కనుల్ని ఎగరేసుకు పోతాడేమోనని భయంగావుంది. అందువల్ల వెంటనే అడిగేస్తున్నాను. మీ ఉద్దేశమేమిటి?

వర—అంతకన్నా కావలసిందేమిట!

సుబ్బా—అయితే కమలా, మమ్మేమంటావ్?

కమల—వెంటనే భోజనానికి రెమ్మంటాను.

వర—అవునా. దీక్షితులుగారుకూడా వస్తున్నారు. భోంచేద్దాం వర.

(లోపలికి వెడతారు.)

—తెరవాలతుంది.

తిలక్ స్మృతి

బాలగంధర్వ తిర్యక్

శ్రీ వరవరరావు

కీ. శే. బాలగంధర్వతిలక్ నాకు రాసిన ఆఖరి ఉత్తరంలో ఇట్లా రాసాడు : (27 మే 66)

‘.....అన్ని రుతువులలోనూకూడ ఎండిపోయిన యీ మనుష్యులూ, ఊళ్ళూ మరీ చికాకుని కలిగిస్తున్నాయి. తెలుగుదేశంలో అందం అనందం అనేవి దొరకవేమో. ఇంత యిదిగా చచ్చి పురుగు పట్టిన సామాజిక జీవితం ఒక్కొక్కసారి నాలో భయంకరమైన నిరాశని కలిగిస్తోంది.

‘.....కవి అవసరమూ, కవి ప్రేరణ యీనాడే—యీ అవ్వనవ్వలోనే ఎక్కువ వుంది.... కాని దురదృష్టవశాత్తూ Mediocre Talent వస్తోంది మన రాజకీయాలూ, సినీమాలూగా; ఏమిటి చెయ్యడం?’

‘మనం తిరిగి కొన్ని విలువల్ని సౌందర్యాన్ని సృజించగలమా! ఇది మనకు సవార్!’

‘.....ఎంతో చికాకుని బాధని తోనల్లోవల వహిస్తున్నాను.’ వై యక్తికమయిన స్వప్న లోకంలో ఎన్నాళ్ళు ఉండగలం ఎవడైనా!’

ఈ వాక్యాలు రాసిన నెలరోజులకే తిలక్ మరణించాడు. ప్రతి సాహిత్యకారుడూ శ్రద్ధగా పరిశీలించవలసిన మాటలుగా నా కివి కనిపిస్తున్నవి.

ఎండిపోయిన బావిలో కుళ్ళిపోయిన ఆకుల కింద

నిన్నుడో స్మృతి తప్పి పడిపోయిన జీవికి
ఏదో విద్యుద్వాతంలా సోకి కళ్ళు తెరచి చూసి నవుడు
ఆకాశంలో విగిరిపోతున్న గోర్వంక
కోమల పక్ష తాడనం వినిపించింది.

వెన్నెలో అడుకుంటున్న అందాల అక్షరాల బాలల
అపూర్వ సౌందర్యం కనిపించింది.
ఆధునిక జీవితాన్ని నిర్వచించే
కఠినోపనిషత్ ఘోషాలు వినిపించినవి.

మనస్ఫురస్తీరంలో కవిత్వపు కొత్త కోణాకారపు చెల్లను
నాలుకూ రాత్రిందివాల మధ్య
రహః కిరీటాల రథ్య
ఓంటరిగా సాగిపోతున్న
ఆదృష్టాద్భవమనుడు కనిపించాడు.

అప్పుడు, తమ్ముడూ ఆని నన్ను పిలిచే కవిహృదయం
అదృశ్యంగా నా అంతరాన్ని స్పృశించింది.
అన్ని రుతువుల్లోనూ ఎండిపోయిన
ఈ మనుష్యులూ పూళ్ళూ ఈనడించి
ఈ దేశంలో దుర్లభమైన
అందం, ఆనందం వెతుక్కోవడానికి
వై యుక్తి కమయిన స్వప్నలోకం లోంచి
నిశాలమైన స్వర్గ లోకాని కెగసిపోయింది ఆ అమృతవత్తి.

శే ష స్ప ర్శ

దేవుడు
పాపం పెద్దవాడు
యుగ యుగాల వయోధారంతో
కుంగిపోయినవాడు

“...తెల్లకొండపాటి పండితరాయలు”

గద్యము

నిన్నరాత్రి వచ్చి
నీవక్కన కూచుని

మమ్మల్ని

మా తలలమీద కొమ్ముల్ని

కత్తులు పట్టుకు మేం

నగ్గుంగా తిరుగుతున్న

నాగరకతారణ్యాన్ని

మామధ్య మెలిచిన గోడల్ని

గోడలమీద

గొలుసుకట్టు అణుగోళాల్ని

చూసి

కన్నకడుపు లీపితో

కంటనీరు పెట్టినప్పుడు

తానొక విజరబుల్ పెయిల్యూర్ వని

అన్నప్పుడు

నువ్వు

దేవుడి కన్నీటిని తుడిచావు

దేవుణ్ణి ఓదార్చావు

భూగోళాన్ని భద్రంగా

బాహువుల్లో ఇముడ్చుకున్నావు

అయినా వెళ్లి

మళ్లా మళ్లా మళ్లా మళ్లా వచ్చి

నీ పక్కన కూచునే దీనుడు దేవుడి

చేయి పట్టుకు

హతాత్తుగా ఎక్కడికో ఎందుకో

వెళ్లిపోయావు

చూడు

భూమిచుట్టూ నీ శేషస్వర్గు

రేడియంలా మెరుస్తూ

దానిమీద అమృతం కురుస్తూ

—శ్రీ జిస్సాయిల్

“మరణించిన కవికుల తెలకునికి...”

మితమా,

నువ్వు బలికుండగా వ్రాద్దామనుకున్న రేణు
ఈనాడు వ్రాస్తున్నాను నువ్వు మరణించాక
పుడుతూనే చచ్చిన బిడ్డల్లా, ఆలోచనలని
అవేదన మింగుతోంది.

అందంగా, అనందంగా, మల్లెపువ్వులా
సాగుతున్న జీవయాత్ర పాతాళాత్మక అని
ఏ అదృశ్యలోకాలు వెతుక్కుంటూ వెళ్లిపోయావు!
మొన్నలా, నిన్నలా వుంది.

మీనా బిస్కట్లు షేపులో బిస్కట్లు తింటూ
గంటలని నిమిషాలుగా, నిమిషాలని సెకన్లుగా
గడపిన ఘట్టం. ఎందుకయ్యా అంత కోపం
మా మీద! నీ మిత్రుల మీద.

చల్లగా, తెల్లగా వెన్నెలకురిస్తే,
కమ్మగా మధురంగా కోయిల కూస్తే,
పరిమళాన్ని ఒకటోపి జాబాలు వికసిస్తే
నీ రూపమేకదా మా మనసుల్లో పెదుల్తుంది!
నీ భావనేకదా, అయోమయమైన మా సాహితీ
జీవితాలని అల్లెమిస్తుంది. స్వర్ణమయం చేస్తుంది.

కవితా తర్వాన్ని తెలుసుకోలేక
ఎరుపుతెచ్చుకున్న భావాలతో
అనుకరణతో, అంత్యప్రాసతో
కలగావులగవు ఇమేజరీతో

Confusion Worse Confounded గా

దారి తెలియక, మాకు మేమే కల్పించుకున్న వలయంలో
పరిభ్రమిస్తున్న వేళ

“కథిన్ పనిష” న్మార్గాన్ని చూపించి

సాహితీ లోకంలో జీవన్మృతులమైయున్న

మామీద “అమృతం కురిపించిన రాత్రి”— ఆ రాత్రి

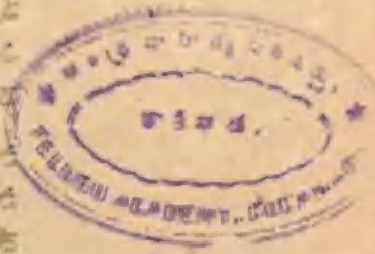
అంధకారమయమైన మా జీవితాలలో ఒకే ఒక్క శరద్రాతి.

జరీఖండువాలూ బిరుదాంకితమైన సువర్ణవతకాలూ
 ధరించి—మానవారణ్యంలోని పెద్దవులులు చేస్తున్న
 కథకళి నృత్యం చూడలేక
 స్పెన్ గన్ లూ సోల్జర్ లూ వాగ్వికతని రక్షించటానికి
 మనుషుల్ని చంపటం సహించలేక
 మరుచిరమూ సుందరమూ
 నత్యమూ శాశ్వతమూ జన
 లోకాన్ని వెరుక్కుంటూ సుప్రసన్నుతమైన
 అంధకారబంధురమైన మా జీవితపు చిక్కుదారుల కూడలిలో
 కవిత్వా శరీరం నిలచే ఉంటుంది
 అనుక్షణం మాకు మార్గ నిర్దేశం చేస్తూనే ఉంటుంది.
 ఈ ఆశ మ్రోడువారిని మా బ్రతుకులను
 చివురింప చేస్తుంది.
 మా మనఃకేదారాలలో సుకవిత్వావర్షం
 కురిపిస్తుంది. కనుకనే మేము
 ఇవతలి గట్టున ఉన్నా—సుప్రసన్నుతమైన
 ఆవలి గట్టు చేరుకున్నా
 మన బంధం విడిపోదు—ఈ
 అనుబంధం తెలిపాడు.

—“జానకిజాని”

గులాబీలు క్షణాల్ని రాల్పలేదు!

వీవు మొదటిశ్వాస తీసిన
 ఆరోజున—
 ఆకాశంలో నక్షత్రం నవ్విందో
 లేదో
 నాకు తెలీదు.
 నీవు విచ్చించిన కవిత విన్న
 ఆరోజున—
 నావంటి మిత్రుల కళ్ళలో
 వెల్లివేలావారే

నాకు తెలుసు.
 నీవు చివరిసారి వెళ్ళిపోయిన
 అరోజున
 అకాశం నీపైకి నక్షత్రాన్ని రుద్దిందో
 లేదో
 నాకు తెలీదు.

నీవు ఆఖరుసారి రాసిన ఉత్తరం
 మళ్ళీ చదువుకొంటూ—
 బృందయంలో నీ జ్ఞాపకాల్ని
 సాదపుకొంటున్న చుక్కలు
 అవేనా కన్నీటి చుక్కలు
 నీ వెళ్ళిపోయేదారిని వెలిగిస్తాయి
 దారి కన్పించదని — వెలుగు లేదని
 నీకేం కొఱత?
 గుండెల్ని చీల్చుకొనివచ్చిన
 కన్నీటి చుక్కలు
 చీకటినేకాదు — నింగినే చీల్చేయగలవు!
 కన్నీటిలో

కాగితాల కత్తి పడవల్ని నదిలే
 చిన్న పీల్చాడి లాంటి

నీ ఆమాయకపు చిఱునవ్వు

ఎందరికీ గుర్తుంది వేస్తం?

కనిత్యంకన్న మృదువైన

నీ మనసులోతుల్లోకి తొంగిచూసిన దెంతమంది వేస్తం!

సానుభూతికోసం పరితపించని నీ మృతిలాంటిదే

బహుమతికోసం ఏడవని మంచి రచనలాంటి

నీ జీవితంకూడా!

షష్ఠి పూర్తులు జరుపుకొన్న

ఎంతోమంది ఇంకా పుట్టినే లేదు

మెరుపులా నీవొచ్చి వెళ్ళిపోయా వప్పుడే!

పాటతోనే పుట్టి

పాడుతూనే కన్నమూసే హంసలాగా—

దేనికోసం ఎదురుచూడని పరమహంసలాగా

నిరీహాత్ నిర్మమించిన
నీవు
శబ్దాన్ని చేదించిన
నిత్యబుబుసివి.
అందుకే నీవుపోయినప్పుడు
రాళ్ళు కన్నీళ్ళు కార్చలేదు
గులాబీలు క్షణాల్ని రాలలేదు!

—శ్రీ అరిపిరాల విశ్వం

స్మృత్యంజలి

'నివృత్తి'
నాలోని 'కిటికీ'
'ఒక్కసారి'
తెరచుకొన్నట్లయింది
'నేను కాని నేను'
'శిఖరాగ్రహణ'
చేసినట్లయింది
అరిష్టద్వారాల అణచివేసి
అమరుణ్ణి అయినాననిపించింది
లజ్జానపు యామిని చీల్చుకొని
'జ్ఞానదీపం' వెలిగినట్లయింది
'విశ్వమానవుణ్ణి' అయి
అదర్శం అవ్వాల'నిపించింది
'సగరంమీద ప్రేమగీతం' కాక
ప్రపంచంమీద సానెట్
ప్రాయాలనిపించింది
కాని—
అదంతా క్షణికంలా
కరగిపోయిన కలలా
కథే మిగిలింది
'సువ్యులేపు నీ పాట వుంది'
అనిపించింది.

—శ్రీ "శర్మ"

ఈ రోజు

ఈ రోజు

మా కమ్యూనిటీ చీకటి
వెన్నెలలో చీకటి
గది గదిలో చీకటి
ఎద ఎదలో చీకటి
కిరణకాంతి తరంగాలు
కమ్ముతున్న కాంతిజ్యోతి ఆరిపోయింది.
నింగిసుండి తొంగి చూసే
నీలపు చక్కని చుక్క నేల రారిపోయింది.
మధురమయిన పరిమళాల
మత్తెక్కించే ముచ్చటయిన మల్లెపువ్వు వాడిపోయింది.

*

*

*

ఆ నాటి రాత్రి
అందరూ నిదించిన రాత్రి
అందమైన అవ్వరసలు
అందించిన అమృతాన్ని ఆస్వాదించావు గదా
అప్పుడే ఎలా అంతమయ్యిందయ్యా నీ జీవితం ?
పాపాయివంటి సహజాతినహజ
ఆపాతమధుర దీపాల మధ్య
ఉండలేక పాపల్లాంటి దీపాలవంటి నీ కనుపాపలు
ఆరిపోయాయా అన్నయ్యా!
మాంట్ వెమావియన్ ఆగ్నేయ దర్శిజ్వల జ్వాలలా
వెలిగింది దిగ్భిత్తికలు ప్రకంపించ
పాడిన నీ పాట
తరతరాలు మా హృదయాంతరాళాలలో
ప్రతిధ్వనిస్తూ దిగ్భంతులను చేస్తుంది మమ్మా
అనుకోకుండా జరిగిపోయింది
ఆ చీకటి మొగలో నిలచి పాడుతున్న నిమ్మ
మృత్యువు
మొగలి పాదనుండి తిగకన్ను వోని
కుటుసం విప్పిన కోడె త్రాచయి

కన్నున కాటేసింది.

మా కోసం—

మిన్నేరు వన్నీరుగా దింపి

కన్నీరు మున్నీరుగా కురిపిన

నీ కోసమై

మా ఎదలు నదులై

హోరుమని భోరుమని విలపిస్తున్నాయి

ఎటుకో ప్రవహిస్తున్నాయి.

దేముడు నిప్పురాతి వచ్చి

నీ మంచంమీద కూర్చుని

దీనంగా కన్నులు చించుకొనినపుడు

నువ్వు ఏమన్నావో తెలిసింది

—ఇరుక్కైన ఇరుల నుండి

మురిక్కైన నరుల నుండి

తీసుకు పొమ్మని ఉంటావు—దూరంగా.

అయినా

ఇప్పటికీ—నిప్పటికీ

వినిపిస్తూనే ఉంటుంది మాకు—

విచిత్ర విపంచికను మీటుకుంటూ

ప్రతి మనిషి ముందూ—ప్రతి మనసు ముందూ

ప్రతి గడవ ముందూ—ప్రతి గవాక్షం ముందూ

జాలిగా—బేలగా

నువ్వు పాడిన పాట

నువ్వు ఆడిన మాట.

—శ్రీ వైదిపల్లి సత్యానంద్

శ్రీ నిడుదవోలు వెంకటరావు

[కదచిన 'ఛరతి'లో 'అష్టభాషలను' గూర్చి వ్రాయునపుడు తెలుగు భాషకు, ప్రాకృతమునకు గల సంబంధమును గూర్చి చర్చించి, కొన్ని విధీతాంశములను తెలిపియున్నాను. వాని కొధారముగా, ఈ వ్యాసమూలమున మఱికొన్ని విషయములను వివరించుచున్నాను.]

మొట్టమొదట తెలుగుభాషకు, సంస్కృతముతో సంబంధములేనట్లే, ప్రాకృతముతో కూడా సంబంధములేదు. కాని తెలుగులో తద్భవము లేర్పడు కాలము నాటికి ప్రాకృతభాషలో సంబంధమారంభమైనదని చెప్పవచ్చును. సంస్కృత వదములు, తద్భవములుగా, పరిణామము చెందిన కాలమున ఆయా శబ్దములలో మార్పులు ప్రాకృత భాషామూలమున వచ్చినవి గ్రహించును. దీనిని బట్టియే, ఈ తరువాతి వైయాకరణులు, లాక్షణికులు తెలుగునకు, ప్రాకృతమునకు జన్యజనక సంబంధమున్నదని నిరూపించిరి. కాని తెలుగున ప్రాచీన కవులు, లాక్షణికులు, వైయాకరణులు చెప్పిన విషయములు పరిశీలించినచో నీ యభిప్రాయ మెంతమాత్రమును పరికాదని తేలుచున్నది.

వ స్థ య

తెలుగు సాహిత్యమున, వన్నయ తాను 1^వ ఉభయ భాషా కావ్యరచనాధికారిత్వ'దనని మాత్రమే చెప్పుకొన్నాడు. (అది 1-9). కాని ప్రాకృతమును గూర్చి తెలుసనేలేదు. తన జీవితాధ్యయియైన వారాయణభట్టు ప్రాకృత పైకాచిక భాషలయందు ప్రవీణుడని నందమూడి కాననమున తెలిపియున్నాడు. కాని వారాయణభట్టు కృతులు లభింపలేదు. 2^వ ఇంకకు ఆ కాననము సంస్కృతమున నున్నది. కాననముల మూలముగా

తెలుగు కవులుగా తెలియవచ్చుచున్న గుండిమెడ అన్నమంరి (క్రీ. శ. 1128) వాగదేవభట్టు (క్రీ. శ. 1154) అను వారిరువురు తాము సాకృతభాషావిదులమని చెప్పుకొనలేదు. తెలుగున తొలి ఛందోక్షణ గ్రంథముగు కవిజవాళయమున—ప్రాకృతభాషా వ్రతంపలేదు.

శి వ క వు లు

జీవకవులగు నన్నెచోడడు, పిల్లూరికి సోమనాథుడు—తమ తెలుగు కృతులలో ప్రాకృత భాషా విషయము స్మరింపనేలేదు. నన్నెచోడచి "బృహత్కథా ద్యఖిల విద్యా వేదికం" అని బృహత్కథను పేర్కొనినట్లు, కన్నట్టుచున్నది. 3^వ కాని యిచ్చట నీ తరువాత ప్రాకృతభాషా భేదముగా పరిగణించబడుచున్న పైకాచి భాషలో రచించబడిన 'బృహత్కథ' కానట్లు తోచుచున్నది. గుణాధ్య పండిత రచితమైన బృహత్కథ క్రీ. శ. 10 వ శతాబ్ది నాటికే లభ్యము కాలేదు. క్షేమేంద్రుడు సంస్కృతభాషలో నీ మహా గ్రంథమును, 'బృహత్కథామంజరి' అనుపేర ననువ

1. ఉభయభాషలనగా—తెలుగు, సంస్కృతము. లిక్కనకు ఉభయ కవిమిత్ర బిరుదము కలదు. ఆ బిరుద వివరణము కేతన ఇల్లు, కావించియున్నాడు. అభినుతుడు లిక్కభూవిభు

పథ తెనుగున సంస్కృతమున చతురుండై రాసాధయకవి మిత్రనామము (త్రిభువనముల నెగడ మంత్రిలిక్కణు దాల్చిన్. దళకుమార చరిత్ర (1-26.)

2. భారతమున 'సాయక సాకశానవిక' అన్న పద్యము కొన్ని ప్రాకృతములలోలేదు.

చూ. తెలుగుకవుల చరిత్ర. పుట 158.

3. కుమార సంభవము. 10-211.

దించియున్నాడు. అతడు క్రీ. శ. 1062 వాటి వాడు. నన్నయ సమకాలికుడు. ఇతడు 'బృహత్కథ' యనగా, క్షేమేంద్రుని బృహత్కథామంజరిగాని, దాని నామాంతరమును "కథాసర్వగ్రము" కాని కాదగునని విజ్ఞాన యుద్ధిప్రాయము.⁴

శివకవులు—ప్రాకృతభాషా దేశపదములకన్న— తమిళ, కన్నడ పదములను యుగ్మవృత్తగా వాడిరి. వారు తెలుగున దేశి పదజాలముతోపాటు, ద్రవిడ, కన్నడ సమపద ప్రయోగములను గావించి, తమ రచనలను 'దేశి' సంప్రదాయమునకు వాలంబనము చేసిరి. ఇట్టి రచననే 'జాను తెనుగు' అని నన్నచోద పాల్కురికి సోమనాథులు పేర్కొనిరేమో చర్చింపదగియున్నది. ఇంక సంస్కృతపదములు దేశి సంప్రదాయానుసారము, మాజినది—శివకవులు వాడిరి. శివకవులు, సంస్కృతమును వాడినను దేశిలుకుబడికే పాద్య ప్రాధాన్యత యుద్ధిప్రాయండు వలన, శివకవుల భాష—నన్నయభూరి భాష కంటె, విలక్షణమై పండితలోకమును స్వల్పముగానే అకర్షించినది. ఇదియును శివకవులకు ప్రాకృతభాషతో సంబంధములేదని సూచించును.

పాల్కురికి సోమనాథుడు—ప్రాకృతము

శివకవులలో పాల్కురికి సోమనాథుడు సంస్కృతమున సోమనాథ భాష్యమునో బసవశబ్ద పుష్పత్తిని నిరూపించునప్పుడు మాత్రము ప్రాకృత వ్యాకరణ కర్తయగు వరరుచిని పేర్కొన్నాడు.

బసవ శబ్ద పుష్పత్తి

కో బసవ ఇతి ఇదానీం కలియుగే శివభక్తి ముద్ధర్తుం బసవాభిధేయేన పుషప వివజారణః పుషభస్య బసవ నామకత్వం కస్మాత్కారణదాసీత్. వకారస్య బకారదేశో భవతి. "పటయోరభేదః" "శకున్య" ఇతిస్మారాత్ వకారస్య వకారదేశో భవతి. పః పరగ్ స్వేతి వారరుచ్య స్మారాత్ వకారస్య బకారదేశో భవతి. ఏతద్వ్యుషభాక్షర తద్వనాత్ "బసవ" ఇతి నామా వక్ష్యతే. పటాన్ పాతితి పటపః పుషభః తత్పత పత్యక్షరత్రయంచ సంభవతి. కుశాల కుద్దాల తామర సాదివదేషు తత్తదాద్యక్షరాణాం తత్తద్వర్గ భృతీ యాక్షరాదేశో భవతి. యథా కుశారప్యంధ్రభాషాయాం గకారాదిర్యవతి. తామరసప్యంధ్ర భాషాయాం దకారాదిర్యవతి. తద్దైవ పటపతి నామాద్యక్షర వకారస్య

బకారదేశో భవతి. 'శకున్య' ఇతిస్మారాత్ వకారస్య వకారదేశో భవతి. "పః పరగ్ స్వ" ఇతివరరుచి స్మారాత్ వకారస్య బకారదేశో భవతి. తద్వనై అతఏవ పటపత్యక్ష రత్రయస్య బసవేత్యక్షర త్రయసిద్ధిర్భవతి.

(ప్రథమ ప్రకరణము—పుషపేంద్రమాహాత్మ్యము)

పై విషయమునే చతుర్వేదసారమున నొక సీప పద్యమున నిల్లు చేర్చియున్నాడు.

సీ. పటపతి పుషభంబు పటపతి పరముండు
సనగము జెల్లు కుభాక్షరములు
బసవ వాక్యంబు పరగ్ తృతీయాక్ష
రము బకారము వకారంబు వలనః
బరగఁ గుద్దాల తామరస కుశారముల్
వరుస గుద్దలియుఁ దామరయు గొడలి
యను క్రియయును శకున్యయును వ్యాకరణమూత
మున చొప్పుడు సకారమున శకార

గీ. మన మోవాయుతత్కూతమున వకార
మును వకారంబునను దోహు బోలుపువీణ
బసవనామలలిదియు లింగభాష్యమగుట
బసవ లింగప్రాయం బొప్పు బసవలింగ. 8. ప.

తెలుగుభాషలో మొట్టమొదట ప్రాకృత స్మృతములను తద్వారమున తద్వన ప్రక్రియా విశేష ములను పేర్కొన్నవాడు సోమనాథుడేయని పై యుదాహరణము వలన విశదమగుచున్నది. అయితే ప్రస్తుతము వరరుచి ప్రణీతమైన ప్రాకృత ప్రకాశములో పై స్మృతము లగుపడవు. వానికి సంగూర్హములున్నవి. "పః పరగ్ స్వ" అనుదానికి 'పోవః' అని కలదు. ఇట్లే మకార, వకారముల మార్పునకు 'మోపః' అనికలదు.⁵

పాల్కురికి సోమనాథుడు, వరరుచిని సోమనాథ భాష్యమునందేకాక పండితారాధ్య చరిత్రమున

4. కీ. శే. నదుకుదిటి వీరరాజుగారు. కుమార సంభవటిప్పగి. అమృదితము.

5. సోమనాథభాష్యము; గంగపట్టణపు స్కంబిల్లాడేవర ప్రకటితము. ముద్రితము. రెండవ కూర్పు 1914. తైలవ ముద్రాక్షరకాల, బందరు.

6. పోవః—వకారస్యమక్షప్యసాదివదేషో వకారదేశో భవతి. ప్రాకృత ప్రకాశము—పరిచ్ఛేదము—2—1 నూ; పుట—15.

స్మరించీయున్నాడు. మహిమ ప్రకరణమున సంస్కృత కవులను వైయాకరణులను పేర్కొను సందర్భమున వరదుని ప్రశంస గలదు.

“భరత విద్యాధర పాణి క్షేమ
పరదత్త పరదుని పరభట్ట మాఘ
జయశీర్షి కవరాజకాటాయన వి
జయదత్త.” 105 పుట.

తిక్కన యుగము

ఈకవుల మొనుక తిక్కనయుగము సాహిత్య విషయమునగాక భాషాపరిణామ చరిత్రమున ప్రముఖత వహించినది. తిక్కనకాలముననే ప్రథమాంధ్ర వైయాకరణి కేతన విలసిల్లినది. కేతన వ్యాకరణము మొదటి భాషాంక్షణ గ్రంథము కాబట్టి ప్రాకృత భాషను గూర్చి యందేమి కంటే తెలిసికొనుట చునకు కర్తవ్యము.

ఆంధ్రభాషా భాషణము

కేతన తన గ్రంథ ప్రారంభములో నిట్లు చెప్పియున్నాడు.

సంస్కృత ప్రాకృతాది లక్షణముఁ జెప్పి
తెనుగునకు లక్షణము జెప్పకునికి యెల్లఁ
గది జనంబుల నేరమిగాదు నన్ను
ధన్యుగావించె దలచిన దలంపుగాని 7 ప.

కేతనకు ముందు తెలుగున భాషాంక్షణమగు వ్యాకరణములేదు. కాబట్టియే కేతన “సంస్కృత భాషకు, ప్రాకృతభాషకు వ్యాకరణములున్నవి. కాని తెలుగునకు లేవు. నాకు ముందటి కవులెవ్వరు చేయ లేదు. నేను చేయుచున్నాను” అని పై పద్యమున తెలిపియున్నాడు.....ఇందున్న ప్రాకృత పదము వలన తెలుగునకు, ప్రాకృతమునకు జన్యజనక సంబంధ మున్నట్లు గ్రహించరాదు. కేతనయు తద్భవములను నిరూపించునప్పుడు—వానికి ప్రాకృత ప్రకృతులను చూపక, సంస్కృతప్రకృతులనే చూపియున్నాడు. చూడుడు—

అర్థంతె యుగ్మన, దీర్ఘిక డిగ్మయ,
గుణములు గౌనములు, కులము కొంము,
స్థిగ్ధంబువిద్యంబు, క్రి పేరి, భంగంబు
బద్ధంబు, దిశ దెస, భాష భాష

యక్ష్మలు జక్ష్మలు, యముఁడుజముండగు,
నాల్పస్తి యానతి, యాల్ప యాన
ద్యూతంబు జాదంబు, దోషంబు దోసంబు,
ముగ్ధండు ముగుడుండు, ముఖము మొగము
వనదనంబు ప్రసాదనం బనము యశము
సమైక్యయ చర్యయస్త్రి కర్షంబుకార్య
మీరనం బీర్వ్య నేరంబు వైర విట్టి
వగిది వల్గులు తద్భవ పదము లయ్యె23 ప.

పై యుదాహరణలను బట్టి కేతన ప్రాకృత మునకు తెలుగునకు జన్యజనకత్వము నిరూపించ లేదనుట నిశ్చితము.

తిక్కన కాలమున నితర కవులను ప్రాకృతభాషా ప్రశంస చేయలేదు. తిక్కన నిర్వచోత్తర రామా యణమున-నవ్వుయ చనునరించి, తాను ‘ఉభయ కావ్య (ప్రాశీ బాటింబులిల్లుముననేపారగుడన్’(1-13)అని చెప్పకొన్నాడు. తిక్కన శిష్యుడు మారన—తిక్కనను ఉభయ కవిత్వ తత్త్వవిభజ్జ్వలం (1-9) అని పేర్కొన్నాడు. ఆ కాలము వాడేయగు మంచన కేయారణాచార్యునిచరిత్రలో “ఉభయ కావ్యపరణిజ్ఞుని” 1-7అని తన్ను గూర్చి వ్రాసికొన్నాడు.

ఇట్లే కవులు ప్రాకృతభాషా ప్రశంస చేయక పోయినను తిక్కన కాలమున కవులు సంస్కృతాంధ్ర ములలో పాటు ప్రాకృతభాషల నభ్యసించినట్లే క్రింది యంశము వలన తెలియుచున్నది.

క్రీ. శ. 1400 ప్రాంతమున నున్న జక్కన తన పూర్వలలో వాకడగు పెద్దయ్యామాత్యుడు— నెల్లూరి తిక్కరాజు కాలమున—(క్రీ. శ. 1240 ప్రాంతము) వాతని నభిలో—

“సంస్కృత ప్రాకృత శౌరసేన్యాయం
గడియలో వాక తరకంబు” జెప్పినటుల తన వికమార్గచరిత్రమున వ్రాసియున్నాడు—

ఎఱ్ఱన—గానట బీసట

ఎఱ్ఱన నృసింహపురాణములో భాసుర భారతార్థబహుభంగుల నిక్కమెఱుంగనేరమిన్ గానట బీసట చదివి గాథలు వ్రప్పు తెనుంగు వారికిన్ వ్యాసముని ప్రణీతపరమార్థము తెల్లగజేసినట్టి యబ్బాసనకల్పలందలంబు నాద్యుల నన్నవ తిక్కనార్యులన్. (1-9.)

అని నవ్వుయ తిక్కనం మఠించియున్నాడు.

ఇవట 'గానట బీనట' అను పదమునకు శబ్ద రత్నాకరమున పై పద్యమే యుదాహరింపబడి "దే. వి. సరిక్షణముగాని చదువు" అని 234 పుటలో యున్నది. కాని యీ యర్థము సరికాదని నేను నిరూపించి యుంటిని⁷. దాని వివరణ యిచ్చుచున్నాను.

'గానట బీనట' అనునది గానట—బీనట అను రెండు పదముల సమాసము.

గానట—గాథానవ్త శతి—తద్యవరూపము

బీనట—బేతాళవంచనిశతి

ప్రాకృత భాషాసంప్రదాయము ననుసరించి, పై తద్యవరూపము లేర్పడును. గాథా గానో గానత్రాసయి—నట. బేతాళ—బే వంచనిశతి—నట—సంస్కృతమున బేతాళవంచనిశతి; విజయాదిత్య శబ్దము 'దేవ' యైనట్లుగా బేతాళవంచనిశతి 'బీనట' అయినది.

ఆంధ్రరాజులు ప్రాకృతము రాజభాషగా చేయుటచేత, తెలుగువారు, ప్రాకృతభాషలోనున్న పై రెండు కావ్యములను చదివెడివారు. అవి గాథా ఛందస్సులలో నున్నవి. అయినను—అవి కేవలము—కథాకావ్యములకు సంబంధించినవి. గాథానవ్త శతి—సంకలన గ్రంథము. బేతాళ వంచ వింశతి కేవల కథా కావ్యమే. అవి చదువుట వలన, శౌతికమైన సాహిత్య వివాదమేకాని, అధ్యాత్మిక నైతిక దృష్టి కలుగదు. ఇంతేకాక, అవి నైతిక సంప్రదాయములను మాత్రము తెలుపవు. దీనిని బట్టి 'గానట బీనట' అనగా—అధ్యాత్మిక దృష్టి లేని చదువు అని యర్థము. నా యీ వివరణము విద్యాంశు లామోదించిరి.⁸

ఈ 'గానట బీనట' అనుపదము విన్నకోట పెద్దన కాంమునకే అర్థము కాకుండపోయినది. అది బిద్ 'తెలియని భాష' అను వర్తముక్తికి వచ్చినది. పెద్దన గ్రామ్యలక్షణము చెప్పుచు నిట్లు వ్రాసి యున్నాడు.

ఈపదములు గోరడములు

గానర బీనరలు నైన కట్టిడి పలుకుల్

భాసిల్లు గ్రామ్యములునా

హాసాత్మకం దెగడు చోట నవియును నొప్పున్.

(9—20)

అచ్చులో 'గానర బీనరలు' అని యున్నను వ్రాత ప్రతులలో "గానట బీనటలు" అని పుష్కలముగా నున్నది.⁹ గోరడములు అనుచోట "గోపదములు" అని యుండవలెను. గోపదము—హేమకవి శబ్దధ్వజము—గొప్పలు చెప్పుకోనుట అని యర్థము.

ఈ పదము, కకారాది పదముగా గ్రహించి, యర్థము తీయుటకు, నిమగ్నకులు ప్రయత్నించిరి.¹⁰

'గానట బీనట' అనునది కానరకూసర, కొక్కరి బిక్కిరి, చీకిరిమాకిరి, చీడరసానర, వంకరటింకర—ఇత్యాది జాతిలోనిది. కానట బీనట అనగా 'తెలియనిభాష' యని యర్థము.

శబ్దరత్నాకరమున నీ పదము 'గ' కారాదిగానే యున్నది. కాని యీ యర్థము వలన పద్యములోని భావమునకు భంగమువచ్చును. 'గానట బీనట చదివి' అనునప్పుడు 'గానట బీనట' అనగా 'తెలియనిభాష' అనునప్పుడు—తెలియనిభాషను చదువుట యేమి? అను ప్రశ్న వచ్చును. 'చదువు' అను క్రియ ముఖ్యము గావున, దాని ననుసరించి, శబ్దరత్నాకరకారులు—"సరిక్షణముగాని చదువు" అని వ్రాసియున్నారు. అనగా ఆ చదువు కావ్యములు సరిక్షణములుగా లేనవి అందలి యర్థము. విజ్ఞనయు నీ పద్యమున నప్పయ భారత రచనకు పూర్వము తెలుగువారు కొన్ని కావ్యములు చదివెడి వారనియు, అవి మహా భారతమువంటి కావ్యములు కాననియు స్పష్టమై యున్నాడు.

నేడు, మనకు గానట బీనట పదము యొక్క అర్థము పుష్కలమైనది. దీనిని బట్టి మొదట ప్రాకృత

7. భారతి—రణిలోత్సవ సంపుటము. జాన్యువరి 1949.

8. నృసింహ పురాణము. పద వివరణము. శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు.

9. కావ్యాంశుకార చూడామణి సాక్షిభేదములు. ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తుచురణ.

10. గానట బీనట—కీ.కీ.విమర్శాదర్శక నడకుటి పీఠరాజ. సాహస్యక పద్యస్వము. సం. 2 సం. 4 పుటలు 78—82. (1924)

కావ్యముల నాదరించిన తెలుగువారు, మహాభారతము సంస్కృత భాషనుండి తెలుగులో అవతరించిన వెనుక, ఈ ప్రాకృత కావ్యవశము ప్రాయముగా నంతరించిన దనియే చెప్పవచ్చును.

శ్రీ నాథుడు

ప్రాకృత కావ్యవశము లేకపోయినను ప్రాకృత భాషాభ్యసనము తెలుగుకవులు చేయుచున్నట్లు శ్రీనాథుని జీవితచరిత్ర నుండి మనకు తెలియుచున్నది. శ్రీనాథునికి కొంచెము ముందుగా క్రీ. శ. 1350 ప్రాంతమున వెన్నెలకంటి అప్పయ్య—హడక కుమార చరిత్రలో—“అష్టభాషల ప్రశంస” గలదు. అష్టభాషలలో ప్రాకృతమున్నది గావున ఆ కాలమున కవు లభ్యసించుచున్నట్లు స్పష్టము.

ఇక తెలుగునకు సంబంధించిన ప్రాకృతభాషా చరిత్రలో శ్రీనాథుడు ఒక ముఖ్యపుట్టుము. ఆతడు తన తెలుగు కావ్యములలో ప్రాకృత భాషాప్రసక్తిని లేకపోయినను, ప్రాకృతభాషలలో పరిణితప్రజ్ఞుడై నట్లు దుగ్గన నాసికేతూపాభ్యాసమున ‘సంస్కృత ప్రాకృత రోరసీ ముఖ్య భాషాపరిజ్ఞాన పాటనంబు’ (1—18) అన్న సీసపదము చెప్పుచున్నది. ఇక మనకు తెలిసినంతవఱకు ప్రాకృతకావ్యమును తెలుగులోనికి అనువదించిన తొలికవి శ్రీనాథుడే. ఆతని కాలివాచన సప్తశతి భాషాంతరీకరణమును గూర్చి యావఱకే తెలిపి తిని. శ్రీనాథయ్యగము పూర్వార్థమున—సింహాసన ద్వాతలికితలో (1—46) కొఱచి గోపరాజును, వర్ణత పురాణము అను శ్రీకైంభాదమున (4—32) నాగు లాటి శేషనారాయణుడును, ప్రాకృతభాషా పాదములు గల సీసపద్యములు రచించియున్నారు. శ్రీనాథ మహాకవి కాలివాచానసప్తశతి రచనము క్రీ. శ. 1400 ముందే యగుట నిశ్చితము.

ఇట్లు కవిచరిత్రయు, శివకవులు, శ్రీనాథ యుగ ప్రథమదశ — ఈ కాలము వఱకు అనగా క్రీ. శ. 1050 నుండి క్రీ. శ. 1400 వఱకును— ప్రాకృతభాషా ప్రసక్తిని వివరించితిని.

క్రీ. శ. 1400 నుండి తెలుగునకు ప్రాకృతత్వము సంఘటించినదని చెప్పవచ్చును. ఆ కాలముననే యున్న విష్ణుకోట పెద్దన తెలుగు ప్రాకృత భేదమని

స్పష్టపఱచుటయే గాక ఆ ప్రాకృత వ్యాకరణ కర్తల నిర్దారని పేర్కొన్నాడు.

విశుతులు హేమచంద్రత్రివిక్రమాదు
లోనర జాసిరి ప్రాకృతంబునకు శ్రవ
అంధభాషయు ప్రాకృతాప్యాయమకాన
నలయుఁ దలక్ష్మణంబులు నరునిఁ దెలియ
(9—8)

పై వ్యాకర్తలలో హేమచంద్రుడు మహా ప్రసిద్ధుడు. క్రీ. శ. 1088—1177 వఱకు జీవించినవాడు. త్రివిక్రముడు క్రీ. శ. 1350 ప్రాంతమువాడు. ఈ పెద్దనయే—ప్రాకృత నిభమగు నది—అనగా ప్రాకృతములో సమానమైనది తెనుగు భాషాభేదములలో తదభ్యసనమని యీ క్రింది పద్యమున జెప్పియున్నాడు.

వదలక సిద్ధాక్షరములఁ
బొదివిన వర్ణములఁ దూలిపోఁబలికిన న
ర్థదమై ప్రాకృతనిభమగు
నది తదభ్యసవడమునాగ నభిమతమయ్యెన్
(9—14)

ఇవట సిద్ధాక్షరములనగా, సంస్కృతము నందు సిద్ధమైన అక్షరములు. అవి—ఉచ్చారణవశమున లేలి పలికినపుడు—ఆ యక్షరములున్న పదములు—దానినుండి—అనగా సంస్కృతము నుండి—పుట్టినవని యర్థము. ప్రాకృతపదము లన్నియు చాలవఱకు విస్మర్తదనవే కాబట్టి తదభ్యసములు ప్రాకృతములో సమానమైనవి.

పెద్దన యిట్లు ప్రాకృతమని చెప్పినను—ఆతడిచ్చిన యుదాహరణము లన్నింటియందును, సంస్కృత ప్రకృతులే చూపబడినవిగాని ప్రాకృత భాషా సమములు చూపబడలేదు.

సీ. యజ్ఞంబు జన్మంబు యత్నంబు జడనంబు
చంద్రముడనుపేరు చందమామ
యోధులు జోదులు యోగులు జోగులు
భేదంబు బిందంబు పుణీవి పుణి
విమందు వెన్నుండు, వెజ్జనానైద్యుండు
(9—5) పుస్తంబు పాతంబు ప్రాద ప్రాధ

కుబ్బుండు గుబ్బుండు కుక్కకుక్కురమగు
శయ్యయునజ్జనా జాదిజాతి
యనెడు పల్కులు తద్భవాప్యయములండు.”
(9-15)

పై వానియందెల్ల సంస్కృత ప్రకృతులే
చూపబడినవి. పెద్దనకు రెండు శతాబ్దాలకు పూర్వమే
కేతన సంస్కృత ప్రకృతులనే చూపెనని యావలకే
తెలిసితిని. దీనివలన క్రీ. శ. 14 వ శతాబ్ది వాటికి
తెలుగుభాషలో తద్వనములకు ప్రకృతి, ఒక్క
సంస్కృతమే యనియు ప్రాకృతముకూడ మనీయొక
ప్రకృతిగా పరిగణితము కాలేదనియు స్పష్టమగు
చున్నది.

పెద్దనయు, వేటొకడో కూడ తెలుగు
ప్రాకృత భాషిరీతినే వెలిపినదని తెలిసియున్నాడు.

తెలుగుం ప్రాకృతభంగిని
బలియుటచే నేకవచన బహువచన పదం
బుల కాని ద్వివచనంబులు
గలుగవు తత్త్రియల కారకంబుల యందున్
(9-72.)

పెద్దన యిట్లు చెప్పినను ప్రాకృతమునకు
తెలుగునకు సంబంధములేదు. దీని నిట్లు నిరూపింప
వచ్చును.

1. ప్రాకృత పదములకు తెలుగు వ్రత్యయము
లను వేర్పరచగని యథావ్యర్థాపముగ గ్రహింపజాలము.

సం.	ప్రా.	తెలుగు
విష్ణు	విష్ణూ	వెన్నుణు
యజ్ఞ	జణ్	జన్నము
అశ్వర్యం	అశ్వరం	అవ్వెరువు

2. పదాంతమున—ప్రాకృతమున—నిండునున్న
విలుచును.

ప్రయాణం—వయాణం.

3. ప్రాకృతమున పదమధ్యమున అచ్చం
దును—తెలుగున నట్లుండదు.

వచన—వలణ—
రోక—రోఅ.

4. మహాప్రాణములు తెలుగులోలేవు.

ప్రాకృతమున నుండును.

అర్థ—అత్త—సంవత్సర—సవచ్చర.

5. ప్రాకృతమున పదాదియందు ణ, శ
పూ, వో—అను వక్షరము లుండును.

తెలుగున అట్లుండవు.

నగ—ణల. ఊర్ధ్వ—పుడ్డ—

6. సంధి విషయమున తెలుగునకు ప్రాకృత
మునకు సంబంధములేదు. ప్రాకృతమున హలంత
పదములు—పదమధ్యపు ఉండుటయే వీనిభిన్నత్వము
సూచించుచున్నది.

7. విభక్తులలో నామములకు వ్రత్యయములు
చేరవు.

అపరద్యారే—అపరదారే.

8. క్రియారూపములు సంస్కృత క్రియా
రూపముల ననువరించి యుండును.

భవతి—హవతి — హోయి — తెనుగు—వచ్చు
చున్నాడు.

9. ప్రాకృత సర్వనామములకు తెలుగునకు
సంబంధములేదు.

సం. సభార్య నాగనికా.

ప్రా. భయాయన న నాకానికాయ.

తె. భార్యనాగనికతో కూడినవాడు.

10. ప్రాకృతమున సమాసములు సంస్కృత
పరిపాటి బట్టి యేర్పడును. మార్పుండదు.

ప్రాకృతకావ్యం—పాడిల కవ్యం

11. కారకము, వాక్యనిర్మాణము సంస్కృతము
ననుసరించి యుండును.

సం. శ్రావస్త్యం కీర అదత్త పూర్వకో నామ బాహ్యో
అభాత్.

ప్రా. సావత్తియం కీర అదిల్లా పువ్వకో నామ బ్రాహ్మణో
అహోపి.

12. విశేష్యవిశేషణముల లింగపదన విభక్తులు,
సంస్కృతము ననుసరించియే యుండును.

తగు ప్రాసంబులు దీర్ఘము
లగు అశ్వి ఉ ఋ ఇ లును వెండి ప్రాప్తభావం
బగు ఏ ఐ ఓ ఔలు నె
వగు అంఅ యనగ హాదశ స్వరము లగున్
(4-124)

కవలతవ వర్ణ వర్ణము
లెవటన్ వ్యర్థులగు నిరుపదేనై మళి యం
దుచితగతిన్ శ ఖ జ న మ
ప్రచయం బనునాసీకార్యః బ్రస్తుతి నాందున్
(4-125)

యరలవ లంతస్థలు నా
బరగును శిషసహలు తేలునెడు మాష్మ లవన్
సొరిది క్షకారము గూడగ
వరివేలుదియయ్యో వర్ణసంఖ్య ధరితిన్
(4-126)

శలలకు భేదములేదను
వలకున రా దొలగి యెదువదులగువర్ణం
బులు సంస్కృతభాషకు మళి
తెలుగున ఊ ఖ లనగ రెండధికమండ్రు హరి
(4-127)

తాతంభట్ట కవి—చింతామణి
స్వరములు నచ్చులు ననగా
నరయ వకారాదిగ గల యక్షరములునా
యరలవ లంతస్థలు భా
స్వరముగవై యొలులు పుద్గి శిషసహ లాష్మల్
(ప్రారంభము)

గణపవరపు వెంకటకవి
(అంధకాముది)
అదులు స్వరములు నచ్చులనగ నొప్పు
గాదులు హల్ వ్యంజనాఖ్యలఁ దగు
.....శిషసహలాష్మలగును.

పై ఉదాహరణను బట్టి తెలుగున వ్యాకరణ
ములో—వర్ణసమామ్నాయమున ప్రాచీనమునుండి
సంస్కృత ప్రాకృత విభజనలేదని విశదమగుచున్నది.
ఇక క్రి. శ. 1656 ప్రాంతమున వ్యాప్తిలోనికి వచ్చిన
అష్టభాషా పరిగణన (తెలుగు సంస్కృతములలో ఆలు
(ప్రాకృతములు) అంతకుముందులేదని తెలియు

మూలశంకకు
త్వరగా నమ్మక మైన
హెడెన్ సాతో
చీకిత్తును పొందండి
శస్త్రచీకిత్తు
అవసరములేదు!

సహించలేని బాధ ఉందా! తీవ్రంగా దురద
వుందా? మంటితో నెత్తురు పడుతుందా?
అమోఘమైన చికిత్స ఎంతమాత్రము కాల
యాపన చేయవద్దు! ఉపశిస్తే తీవ్రమైన పరి
స్థితులకు దారితీసి శస్త్ర చికిత్స తప్పనిసరి
చేతుంది. సకాలంలో హెడెన్ సాతో ఉపశమ
నాన్ని పొందండి. ఇది సమ్యక్మైన జర్మను
మూలశంక విలేజనము. 108 దేశాలలో వైద్యు
లందరూ శిఫారసు చేస్తున్నారు. హెడెన్ సా
శిష్టుంగా గుణాన్నిచ్చి బాధను దురదను
శమింపజేస్తుంది—విలేజనము ఎంతమాత్రము
కష్టమనిపించదు. హెడెన్ సా లోఉండే
అమోఘమైన మందులు సామర్థ్యంగా
గుణాన్ని కలిగిందిర క్షకంకలను ముకుళింప
జేసి ఆరోగ్యకరమైన తిన్దూ రంధ్రాలప్రవృ
ద్ధిని సహకరిస్తుంది. గమనించండి. మూలశంక
లకు సకాలంలో హెడెన్ సా చికిత్సచేసుకుంటే
మున్నుండు శస్త్ర చికిత్స అవసరముండదు!
హెడెన్ సాలో ముక్తును కల్గించే మందులు
ఏమియు లేవు.

అశస్త్రక చికిత్స మాత్రం అనుగుణంగా
జిందాలో ఏదే జిందా చేయబడునన్నది.

ది డాలర్ కంపెనీ

307, శంకర్ల స్ట్రీటు మద్రాసు-1.

(కనీస పొందిన కేసులై లంకావర్తక కలిస్తుంది.)

చున్నది. (క్రీ. శ. 1674 ప్రాంతమునను గణపవదపు వెంకటకవి ఈ విభజన చేయకుండుటచేత తనసంస్కృత ప్రాకృత విభజనగల ఆంధ్రశబ్ద వింతామణి 1600 ప్రాంతమున రచితమైనదని, అది నన్నయకృతము కావేరదని స్పష్టమగుచున్నది.¹¹

పైని యుదాహరించిన లాక్షణికులలో విస్తృతము పెద్దన తెలుగును ప్రాకృత విభవమని చెప్పి ప్రాకృత వైయాకరణమును కంఠిక్తిగా పేర్కొనెనని యావలకే తెల్పితిని. అట్టి ప్రాకృత భాషావాది కూడ వర్ణనమామూయమున 'ప్రాకృతము' పేరైన తలపెట్టలేదు.

కాబట్టి వర్ణనమామూయ విషయమున ప్రాకృత భాషావ్రుక్తి లేదని నిర్ధారితము.

తత్వము తదగ్ధన దేశ్య విభాగము

తెలుగు వ్యాకరణము లన్నింటియందును, వదంతాము — తత్వము తదగ్ధన దేశ్యములనెడి విభాగ ముండుట యుండజాలింపదే. అయితే ఆంధ్రశబ్ద చింతామణిలో 'తత్వము' వదము ప్రయుక్తము కాలేదు. తరువాత చింతామణి ననుసరించిన సంస్కృత వ్యాకరణ ములలో 'తత్వము' వదమున్నది. కాని ఇంతవఱకు నే వ్యాకరణ వ్యాఖ్యానములందుగాని, వ్యాకరణ సర్వస్వ, భాషాచరిత్ర, భాషావికాసాదుల యందుగాని, ఈ విభాగ మెప్పుడునుండి గ్రహించబడినది అన్న విషయము తర్కించబడలేదు. తత్వమును—తత్—సంస్కృతములో, సమ—సమాసమైనది అను పుట్టుకొచ్చేత నిది సంస్కృత భాషనుండి గ్రహించబడ లేదనుట నిర్వివాదాంశము. సంస్కృతము భాషాకుటుంబములలో సంశ్లిష్ట భాషావర్ణమునకు చెందినది కాబట్టి, అందిట్టి విభజన ఎంతవఱకునూ చేయుటకు వీలులేదు. ఇక దేశభాష లలో, తమిళమున సంస్కృతవదము తత్వము రూపముగా ప్రవేశించుటకు అవకాశము లేకపోవుట చేత, ఆ వ్యాకరణము నుండి ఈ విభాగము గ్రహించబడలేదు. కన్నడభాషలో 'తత్వము' ప్రవక్తి యున్నను—అందు సమసంస్కృతము—అను విభాగ మునకే ప్రాధాన్యము. అయితే యీ విభాగ మెక్కడినుండి గ్రహించబడినది అనుదానికి—తెలుగుభాషా విషయక గ్రంథములలో రెండు గ్రంథములయందు మాత్రమే ప్రత్యుత్తరము గలదు.¹²

"ఒక భాషలోని కీలకభాషలనుండి నల్లక మించిన వదములన్నింటిని, అన్యదేశ్యములుగా వదిగ జేచిన చాందా అని వివరించినచో వీరికి నల్లవ దాయము ప్రాకృత వ్యాకరణముల పక్కి ననుసరించుట వలన వచ్చినదని తెలియకపోదు. మొదట 'తత్వము తదగ్ధన దేశ్య విభాగము' ప్రాకృతవ్యాకరణములలో గవబడు చున్నది. ఆంధ్ర వైయాకరణమును వారి మార్గమునే యనుసరించి యుండురనుటకు సందేహము లేదు" అని కలదు.

రెండవదానిలో "ప్రాకృత వైయాకరణముల నలనే దేశభాషా వైయాకరణము నీ భాషాశబ్దము లను తత్వము, తదగ్ధన, దేశ్యములనియే విభాగించిరి" అని యున్నది.

పై యుదాహరణములను బట్టి తత్వము తదగ్ధన దేశ్య విభాగము ప్రాకృతవ్యాకరణములనుండి గ్రహించ బడినదని వ్యక్తమగుచున్నది.

కేతన—హేమచంద్రుడు

తెలుగు వ్యాకరణలో ప్రథముడైన కేతన— తత్వము తదగ్ధన దేశ్య విభాగమును, మహావనీధ్యుడగు హేమచంద్రాచార్యుని ప్రాకృత వ్యాకరణము ననుసరించి నట్లు పైనుదాహరించిన మొదటి గ్రంథమున మున్నది.¹³ కాని కేతన హేమచంద్రుననుసరించినయే,

11. చింతామణి ననుసరించి చిన్నయసూరి బాల వ్యాకరణమున ప్రాకృతవ్రుక్తి యున్నదిగాని—అంతకు ముందు— అనగా క్రీ.శ. 1858 కి ముందు పుట్టిన అయిదు వ్యాకరణములలో 1. చట్టాభిరామ పండిత యము (1820) 2. ప్రశ్నోత్తరాంధ్ర వ్యాకరణము (1834) 3. గురుమూర్తిశాస్త్రి వ్యాకరణము (1839) 4. శేషయ్య వ్యాకరణము (1856) 5. లఘువ్యాకరణము (1857) దేనియందును వర్ణనమామూయమున ప్రాకృతభాషా విభజనలేదు.

12. (1) భాషాచరిత్రక వ్యాసములు = ఆంధ్ర దేశ్యము అన్యదేశ్యము అను తీర్మాక, పుట. 111.

(2) భాషాసారస్వతములు—దేశ—31 ఈ రెండింటికి కర్తలు తీర్తిశేషులు శ్రీకృష్ణ రామకృష్ణయ్యగారు

13. చూడుడు పుటలు 109—110.

ఈ విభాగము తెలుగున నెలకొల్పిననుటకు వారివారి కాలములే నిరోధించుచున్నవి. హేమచంద్రుని కాలము స్పష్టమైనదే. అతడు క్రీ. శ. 1088—1173 ప్రాంతమున జీవించియున్నాడని ముందు తెలిసితిని. కేతన కాలము స్పష్టమైనది.¹⁴ అతడు తిక్కన జీవిత ప్రభువుదశలో మనుచున్నది యొద్ద మంత్రిత్యము వహించినప్పుడు తన దశకుమార చరిత్ర మును కృతనిచ్చియున్నాడు. అది క్రీ. శ. 1250 ప్రాంతము కాదగును. కేతన తిక్కనకన్న పెద్దవాడని దశకుమారచరిత్ర కృత్యాదినిబట్టి తెలియుచున్నది.¹⁵ క్రీ.శ. 1250కే పెద్దవాడగు కేతన క్రీ.శ. 1173లో కీర్తిశేషుడైన హేమచంద్రాచార్యుని గ్రంథమును చూచి, తన గ్రంథములో నా విషయము ననువదించె ననుట కేయాధారమునులేదు. “సంస్కృత ప్రాకృతాది లక్షణము చెప్పి” అను పాదమునందలి ‘ప్రాకృతాది లక్షణము’ అనునదియే, హేమచంద్రుని కేతన యను నరణమునకు మూలమైనదని వ్రాయుటకు హేతు వైనది. కాని యంతకుముందు వరకు ప్రాకృత ప్రకాశము వ్యాప్తిలో నున్నట్లు ముందే చూపితిని. కాని కేతన ప్రాకృత వ్యాకరణముల ననుసరించలేదు.

అతడీ విభజనమును—దండికావ్యాదర్శము నుండి గ్రహించియున్నాడు. అభినవదండి యగు కేతన—దండి దశకుమార చరిత్రలోనే కాక, దండి కావ్యాదర్శముతోడను నుసరిదితుడనుటకు సందేహమే లేదు. కావ్యాదర్శమున పై విషయమిట్లు తెలుప బడినది.

సంస్కృతంనాను దైవీవాగవ్యాఖ్యాతా మహర్షిః
రద్ధవస్తత్ప్రమోదేశీ త్వనేకః ప్రాకృతక్రమః
ప్రథమపరిచ్ఛేదము—33 శ్లో.

తత్ప్రమతద్ధవదేశ్య విభాగము దండి కన్నును చాలా ప్రాచీనమైనదే. భరత వాల్మీకి శాస్త్రమునం దిట్లు గలదు.¹⁶

“వాల్మీకియోగమందు ప్రాకృత పాశ్యము—సంగ్రహముగా మూడు విధములు. సమానము (తత్ప్రమము) విభిన్నము (తద్భిన్నము) దేశీగతము (దేశీ లేదా గ్రామ్యము.)”

దీనిని బట్టి కేతన యీ విభజనలో ప్రాకృత వైయాకరణుల ననుసరింప లేదనియు, సంస్కృత

అలంకార శాస్త్రజ్ఞులనే యనుసరించెననియు, కేతన ననుసరించి, తక్కిన లాక్షణికు లందఱును తెలుగున నీ విభజన పాటించిరనియు నిశ్చితమగుచున్నది.

ప్రాకృతనమములు—ప్రాకృతభవములు

చిహ్నులనూరి బాలవ్యాకరణమున, ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణి ననుసరించి, తెలుగునకు ప్రకృతి ద్వయము నంగీకరించి, ప్రాకృత నమములు ప్రాకృత భవములు—అను విభాగము గావించినాడు.

సంస్కృత ప్రాకృతతుల్యంబగు భాష తత్ప్ర మంబు—సంజ్ఞా. 19. సూ—అను సూత్రమున అగ్ని, అడీ, ఓలి, కారము, గారము, జడ, మేర, జముడు, రాణి, సింగారము, సిరి—అను పదకొండు పదములును ప్రాకృత సమములుగా నుదాహరించి యున్నాడు.

సంస్కృత ప్రాకృత భవంబగు భాష రద్ధ వంబు—సంజ్ఞా. 20 సూ—అను సూత్రమున—ఇంగలము, అచ్చర, అచ్చెరుపు, వనన, పుడమి, పయ నము, వనడము (వగడము), మచ్చరము, జన్మము, లచ్చి, వెన్నుడు, వెట్టా, కంబము, తోరము—అను పద్యాల ను పదములను — ప్రాకృతభవములుగా నుదాహరించి యున్నాడు.

కాని పై విభాగమును సంతకుముందు తెలుగు వ్యాకరణకర్త తెచ్చుటను తెలుపలేదు. చిహ్నులనూరి చింతామణి వాధారము చేసికొన్న కారణముచేత, అనా వశ్యకముగ నీ విభజన చేసెను. ఇంతేకాదు. పూర్వ వ్యాకర్త తెచ్చుటను సంస్కృతమునకునలె ప్రాకృత మునకు నెంతమాత్రము తత్ప్రమత్వ మంగీకరింపలేదు.

చిహ్నులనూరియు 19 వ సూత్రమున—ప్రాకృత

14. కడనిన భారతిలో ‘మారున మహాకవి కాలము’ అను వ్యాసమున ప్రసక్తమైన కేతన కాలము విమర్శనీయము.

15. ఈ సందర్భమున కేతన తిక్కనకు పరోక్ష శిష్యుడన్నమాట యపొస్తమని యెఱుంగునది. దశ కుమారచరిత్ర యవతారికను పరిగ నర్థముచేసికొనినవో విట్టి భావమునకు తావేలేదు.

16. భరతవాల్మీకిశాస్త్రము—తెలుగు-17 అధ్యాయము పుట 481. శ్రీ పోణంగి శ్రీరామ అప్పారావు గారి అనువాదము.

తుల్యంబగు భావతత్వమును నిర్వచించినను, తత్వము పరిచ్ఛేదమున సంస్కృత పదములనే తప్ప, ఒక్క ప్రాకృత నను పదమునైన గ్రహించియుండలేదు. 'సంస్కృతము తెనుగైన తత్వమవదంబు' అను ప్రాచీనాంధ్ర వైయాకరణ తత్వము నిర్వచనమునకు విరుద్ధముగా మారి తత్వము లక్షణముందులకు కారణమీ ప్రాకృత భాష ప్రకృతిత్వమే కారణమని మనము నిర్ధారణ చేయవచ్చును. "సంస్కృత నమము" అను నది మారి ప్రాకృతవ్యాకరణము నుండి గ్రహించినదే. 17 ఈ సంస్కృతనమవద్రవయోగము విచుర్యనీయమే.

ప్రాకృతము సంస్కృతభాష జన్యము. ప్రకృతి, ప్రత్యయ, లింగ, కారక, సమాసాదుల యుండున్నింటను ఆ భాష సంస్కృతమునే అనుసరించును కాబట్టి తత్వములను విభాగమున్నను దానిని గూర్చి ప్రత్యేకముగా నా వ్యాకరణములలో చెప్పవలసిన యావశ్యకత లేదు. సంస్కృతనమములను పరిపాలించి. తెలుగు భాష అట్లుకాదు. అది సంస్కృత ప్రాకృతముల కన్న విజాతీయమైనది. కాబట్టి తత్వము శబ్దములకే గాక ప్రాకృతభవములకు—అనగా తద్భవములకు ప్రత్యయములు చేర్చి వానిని తెలుగులో కలుపుకొని తెలుగుగా జేసెడి పద్ధతులు, తెలుగు వ్యాకరణ కావశ్యకమైనది. ఈ ప్రక్రియ ననుసరించి 'రామ' అను సంస్కృత పదము 'దు' ప్రత్యయము చేర్చుటకే 'రాముడు' అయి తత్వమైనది. అట్టి 'రాముడు' అను పదమును అర్థానుసార సహితముగా 'సంస్కృత నమము' అని సూరి సంస్కృత నమముల క్రింద చూపుట ఎంతమాత్రమును సమంజసముగాలేదు. ప్రాకృత నమభవములలో చూపబడిన 'జముండు, వెన్నుడు'—నవి కూడ యిట్లే యని తెలియదగియున్నది. ఈ విషయ వింతకునుండే సూచించియున్నాను.

మారి 'తెలుగుదేశ' నై సరిక స్వరూపమేగిన వాడైనను చింతామణి మాత్ర "లేక" మంత్ర ప్రభావముచేత పెర్రీతిగా ప్రాకృత భాషాసంబంధము తెలుపవలసి వచ్చినది.

పైని నేను వ్రాసిన విషయములను పరిశీలించిన యెడల తెలుగుభాషకు ప్రాకృతమునకు చారిత్రకమైన సంబంధమేగాని జన్యజనక సంబంధము లేదని స్పష్టమగుచున్నది.

భాషా చారిత్రక చర్చలో, ఇతరుల వ్రాతల

కన్న మూలగ్రంథములే ప్రామాణికములనుటలో భేదాభిప్రాయము లేనలేదు. ఇల్లయ్యును తెలుగులో వాక విధిత పరిస్థితి యున్నది. తెలుగుభాషలో భాషా లక్షణ గ్రంథములగు వ్యాకరణములు, సంస్కృతములోను, తెలుగులోను కలవు. తెలుగున వ్యాకరణములేగాక లక్షణ గ్రంథములును గలవు. కాని ఈవాడు సంస్కృతభాషలో రచించబడిన ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి, అధర్వణకారికాచరి, అహోబల సండితీయము—వాని ననుసరించిన—అచ్చవిధము, బాలవ్యాకరణము—వీనికే ప్రాధాన్యముగాని తెలుగున గల ఆంధ్రభాషా భూషణాది వ్యాకరణములకు, లక్షణ గ్రంథములకు 18 ప్రాధాన్యతలేదు. తెలుగుభాష వ్యాకరణ లక్షణ గ్రంథములను గూర్చి కూలంకషముగా వ్యాసంగము జరిగిన గాని, తెలుగుభాష ఉత్పత్తి విశాసములను గూర్చి ప్రస్తుతము వ్యాప్తిలోనున్న వాదవవాదములు, చర్చలు చర్చార పేరవు.

పక్షిక దృష్టిలోగాక, సత్యావేషణ దృష్టిలో పై తెలుగు మూలగ్రంథ పరిశీలనలోపాలు, ప్రాచీన భాషాసంపదాయములు, ఉపబంధములైన కావన పద్యగద్య వాక్యాయముల భాష—శివపుల భాష—వీని లక్షణముల వాకరించుకొని సమన్వయము చేసినట్లయితే "తెలుగుభాష—అటు ప్రాకృత జన్యమూ కాక ఇటు ద్రావిడ జన్యముగాక స్వతంత్రభాష" అని నిర్ణయముగా నిరూపించవచ్చును.

నేటి భాషాప్రకరణ—భాషాచరిత్ర రచయితలు ఇట్టి నిరూపణకుపూనుకొందురు గాక.

17. "సంస్కృతనమంతు సంస్కృతలక్షణే నైవగతార్థమ్"—మహాచంద్ర వ్యాకరణము. మారి యుపయోగించిన ఈ పదసమంజస్యమును గూర్చి బాలవ్యాకరణ వ్యాఖ్యాత తెప్పరును ప్రత్యేకముగా వర్ణించినట్లులేదు. ఇట్లే యీ సంఖ్య పరిచ్ఛేదము నందలి పారిభాషిక పదముల విమర్శన కూడ విపులముగా వెలయవలసిన అవశ్యకత యున్నది. అవకాశమును పురస్కరించుకొని ముమ్మారు దానిని విశదీకరించెదను.

18. ఇట్టి రూపములు, శివకవి భాషాసంప్రదాయము ననుసరించి ప్రామాణికములే. చూడు—శబ్దరత్నాకరానుబంధము.

మనసు

శ్రీ పెద్దిబొట్ల సుబ్బరామయ్య

“అరనై యేళ్లు దాటి, రిటైరయిన తర్వాత బ్రతికి వుండడమే పెద్ద తప్పు...” అనుకున్నాను నేను చిరాకుతో, ఆ ఫోటో ముందు కూర్చుని ఫగిలిపోయిన అద్దం పెంకులను ఏరుతూ.....

పెద్ద అవసరం వచ్చిన వాడిలా కుర్చీ వేసుకుని మరీ పైకి ఎక్కి దాన్ని క్రింద వదలిన కుర్రవెధవ నా ప్రక్కనే కళ్లు పెద్దవి చేసుకుని చూస్తూ నిలబడ్డాడు. గాజు పెంకులను ఏరుతూవుండగా ఒక బేల్లెడువంటి గాజు ముక్క వ్రేలికి గీరుకు పోయి నా చిరాకును సహా సాధికం చేసింది. గారడీ చూస్తున్న వాడిలా నిలబడిన ఆ కుర్ర వెధవను ఉద్దేశించి కోవంగా “నువ్వు అవతలికి పో ముందు” అని అరిచాను. వాడు బొత్తిగా భయ భక్తులు లేని ఊత... అనవసరంగా నవ్వుతూ నన్ను మరింత ఉడికిస్తూ రోవలికి వెళ్లాడు.

చాలా ఊపికగా గాజు పెంకులు ఏరి బయట పారబోసి ఆ ఫోటోను చేతిలో వుంచుకుని వాలుకుర్చీలో కూలబడ్డాను. మనసంతా ఎవరిమీదో, ఎందుకో తెలియని ఉక్రోశంతో, కనితో నిండి పోయివుంది.

నేను ఏళ్లతరబడి పెద్ద పదవిలో తీవిగా, దర్జాగా కాలం గడిపి సంవత్సరం క్రిందటనే రిటైరయినాను. అంతకాలమూ మధ్యందిన మార్తాండునివలె ఒక వెలుగు

వెలిగాను. అయినా ఎప్పటికీ సూర్యుడలా నడినెత్తినే ఉండి పోవడం సాధ్యం కాదు గదా! ఈ సూర్యుడు ఉద్యోగ విరమణ చేసి పెన్షన్ తీసుకోవలసి వచ్చింది. సరే, తప్పుడు కాబట్టి సోమరిగా యింటి పెట్టున కూర్చుండి పోయాను. కాని నాకు మనశ్శాంతి లేదు. వారం రోజుల నుంచీ యీ వానర సేన వచ్చిపడింది. దానితో మరీ చికాకు పడిపోతున్నాను.

‘వానరసేన’ లోపల పాదావిడి చేస్తున్నది. వాళ్ళు మొత్తం అరుగురు. అందరికన్నా పెద్దవాడు రాజు. మా పెద్దమ్మాయి కొడుకు. శిశుుశిరం పరీక్షల వ్రాసి వాడు సెలవుల్లో యిక్కడికి వచ్చాడు. జాబ్బు మొహం మీద పడుతూవుండగా ఎప్పుడూ గంభీరంగా ఏదో ఆలోచిస్తూ వుంటాడు. మొదట్లో ఏ వేదాంతిగానో తయారవుతాడని అనుకున్నాను కాని వాడు నా అంచనాలన్నీ తలక్రిందులు చేసి ‘మెకానిక్’ గా రయారైనాడు. ఎప్పుడూ ఎలక్ట్రిక్ బల్బులు తీసి మళ్ళీ పెట్టడం, పూజలు పోతే వెయ్యడం, వైరుతో ఏవేవో పనులు చేస్తూ వుండటం, ప్యాసులూ, రేడియోలూ, విప్పి మళ్ళీ బిగిస్తూ వుండటం యిటువంటి పనులలో వాడు అరితేరిన వాడు. మును పెప్పుడో ఒకసారి సెలవులకు వచ్చి వాడు యిక్కడే వుండగా ఒక రోజు తాత్రి అందరూ

భోజనాలముందు కూర్చున్న వెంటనే పూజా పోయింది కాబోలు రైట్లు టప్పున ఆరి పోయాయి. ఇల్లంతా అంధకారం అలుము కున్నది. అప్పుడు నాడు పెద్దగా “ఎవరూ కదలకండి. ఒక్క క్షణంలో అంతా సరి చేస్తాను.” అంటూ తన పెట్టి దగ్గరికి వెళ్లి బార్ని తీసుకుని పనిముట్లు తీసు కొని వెళ్లి క్షణంలో రైట్లు వెలిగించాడు. అప్పుడు నా కొడుకూ, కోడలూ, నా మూడో కూతురూ, మా అవిదా వాణ్ణి తెగమెచ్చు కుని ఒకటే మురిసి పోవడం... దాంతో వీడు గొప్ప వినయం నటిస్తూ “మీరు నన్నంతగా పొగడకండి. నేను నా ధర్మం నెర వేర్చానంటే” అన్న భోరణిలో మాట్లాడటమూ నాకు బొత్తిగా నచ్చలేదు. తేలికగా చప్ప రించి “ఈ పనులకు బాగానే పనికొచ్చే ట్టున్నావు. ఇంకేం? చదువు మానేసి స్కూల్ డ్రైవర్లా, రెంపీలూ వట్టుకుని యిళ్లవెంట తిరగడం మంచిది. మీ అమ్మకూ నాన్నకూ ఈ చదువు పేరుతో డబ్బుదండగ ఎండుకు?” అన్నాను. అలా అని వాడి మొహం వంక చూసి గతుక్కు మన్నాను. వాడు ఆ మాటలు విని కూడా పరమహంస లాగా చిరునవ్వు నవ్వుతూ కూర్చున్నాడు. పైగా మా అవిడ మనుమడిని వెనక వేసు కుని వస్తూ “వారెండి.... ఏంమాటలండి మరినూ? ఇవార అన్నాలవేలా చీకట్లో చిందులాట తప్పించాడు బంగారు తండ్రి... వాడికి పనిముట్లు పట్టుకుని యింటింటికి తిరగవలసిన ఖర్మ పట్ట లేదు.... వాడు ఏ కలెక్టర్ అయి తీరుతాడు. చదువులో మూతం వాడు వెనుక బడ్డాడను కుంటు న్నారేమో! అల్లుడు నాలో చెప్పాడు... వీడే క్లాసులో అన్నింటా ఫస్టుట... పైగా ఇలా

రైట్లు పోతే ప్రతిసారి ఎవరోవచ్చి బాగు చేసి పాద్యేవరకూ గతిలేదు... ఒక్కోసారి పూటల తరబడి రైట్లు లేక బాధ పడ లేదూ మనం? మళ్ళీ చూడబోతే యింట్లో అందరూ బి. ఏ. లూ ఎం. సి. లూ ప్యాస్ చేద్దోగాలు చేస్తున్నారు. వెధవది పూజా పోతే వేసే దిక్కులేదు....” అంటూ పెద్ద దండకం చదివించి. వాడు అమెను పూర్తిగా మాట్లాడపిచ్చి “నువ్వురుకో అమ్మమ్మా! తాతయ్య ఏదో అన్నాడే అనుకో.... పెద్ద వాడు.... ఆయన అలా దీపిస్తేనే మంచిది” అన్నాడు. దానితో మిగిలిన వాళ్లంతా విరగ బడి నవ్వుడం, నాకు మతిపోయినంత పన యింది.

రోజుల చరిత్రగతిని మార్చివేసే యుద్ధం వంటిదేదో జరుగుతున్నది. గబ గబా లేచి వెళ్లాను. ఒకరి మీద ఒకరు పడి దొర్లుకుంటూ రొప్పుతూ రోజుతూ పోట్లాడు కుంటున్నారెద్దరు. ఆ యిద్దరికీ ఏదో సంతృప్తం నడుస్తున్నది. ఒకడు మా అబ్బాయి రాజశేఖరం కొడుకు. మరొకడు మా పెద్దమ్మాయి రెండో కొడుకు. నేను ఇద్దరినీ చెరోరెక్కా పుచ్చుకుని విడదీసి “వెధవల్లారా! ఎందుకలా కొట్టుకు ఛస్తున్నారు?...” అని అడిగాను. వారిలో ఒకడు నవ్వుతూ “డిరికే తాతయ్యా! వాడు కుస్తీపడదాం రమ్మన్నాడు...నరేనన్నాను. అంతే” అన్నాడు. నాకు ఒళ్ళి మండి పోయింది. ఉక్రోశం కొద్దీ చెంకటి అంటించి “పొండి గాడిదల్లారా?” అంటూ మరీ హోలోకి వచ్చి కూలబడ్డాను. ఆ ఫోటో చేతిలోకి తీసుకున్నాను. అందులో మా కుటుంబం అంతావుంది. పిల్లలు మినహా మొత్తం ఏడుగురు. మా పెద్దబ్బాయి పెళ్లినాటి

ఫోటో అది. వాడి పేరు రాజశేఖరం. ఎమ్. ఇ. ప్యాస్సై ఇక్కడే నని చెప్పన్నా డిప్పుడు. వాడి భార్య పైస్కూల్లో టీచరు. ఆమె పేరు రమ. ఆమె అంటే నాకు చాలా అభిమానం. ఆ ప్రక్కనే వున్నది మా పెద్ద మ్మాయి సుజాత. ఆమె భర్తతో సహా భిలాయ్లో వుంటున్నది. అప్పుడప్పుడు తప్ప తరచుగా యిక్కడికి రాదు. ఆమె ప్రక్కనే రెండు జడలు గుండెల మీదకి వేసుకుని వున్నది వనజ. మా రెండో కూతురు. ఆమె భర్త బెంగుళూరులో కాలేజీ లెక్చరరు. ఆమె దగ్గరి నుంచి నాలుగు నెలల క్రిందట ఉత్తరం రాగానే మా అవిడ ఒకటే సంబర పడిపోతూ వెళ్లిందక్కడికి. 'కాస్సుకు పుట్టింటికి పంపవయ్యా అంటే, అల్లుడు 'ఇదేం మొదటి కాస్సు కనుకనా ? ససేమిరా వీల్లేద'న్నాడుట. అందుకని ఆమె నామానాన నన్నదిలేసి తను అక్కడే ఉండి పోయింది. పైగా అభిమానం అంతా ఒకకబోస్తూ మూడు రోజులకో ఉత్తరం రాసి వడేస్తుంది. ఆరోగ్యం జాగ్రత్తగా చూసుకోమని నాకూ నన్ను జాగ్రత్తగా చూసుకోమని మిగిలిన వాళ్లకూ...పాతబోధలు చేస్తుంది. మా మూడో అమ్మాయి ఫోటోలో మూలి చిత్రంగా పెట్టింది. బహుశా ఎవరినన్నా వెక్కిరిస్తున్న దేమో! ఆమె కింకా పెళ్లికాలేదు. 'పెళ్లి' సంగతి ఎత్తినప్పుడల్లా అందర్నీ దులిపేస్తూ వుంటుంది. ఆ ప్రసక్తి లేచామో ఖర్మ కాలిందన్నమాటే. ఒక పెద్ద తుఫాను... ఉప్పెన...వచ్చినదినట్లే. హక్కులు, స్వాతంత్ర్యం, కాళ్లమీద నిలబడటం, ఈ పదాలు వందలూ వేలుగా ఆమె నోట్స్ నుంచి నిజంగా ఉప్పెనలాగేవచ్చి మనలను ముంచెత్తి వేస్తాయి. కాని, చాని తెలివి లేటలు

నన్ను ఎల్లప్పుడూ ముగ్ధుణ్ణి చేస్తూ వుంటాయి. అది ఈ యాడుకే ఎం. ఏ. ప్యాస్సై స్థానిక స్త్రీలకళాశాలలో లెక్చరరు గా వుంటున్నది. పైగా అడపాదడపా వ్యాసాలూ, కథలూ వ్రాసి కొంత పేరుతెచ్చుకున్నది కూడా.

నేను ఫోటో ప్రక్కనేవుంచి నిట్టూర్చాను. ఏమీ తోచడంలేదు. ఇప్పుడేకాదు. ఉద్యోగ విరమణ చేసిన ఆ క్షణంనుంచి నాకు ఏమీ తోచడంలేదు. కాకపోతే మా అవిడ ఉండగా కొంత మనశ్శాంతి ఉండేది. ఆమె అదరణలో అన్నీ మరిచిపోయి ఏకాంతి తీసుకునేవాణ్ణి. పెద్ద నిద్రగన్నేరు నీడలా ఆమె నన్ను సేద దీర్చి మనసుకు ఏకాంతి, అవ్వడమూ కలిగించేది. పైగా యీ వానరసేన లేకపోతే యిల్లంతా నిశ్శబ్దంగా ఉండేది. అటూయిటూ హడావిడిగా ఎగురుతూ పిచ్చుకలుచేసే నవ్వుది తప్ప మరే శబ్దమూ వినిపించేదికాదు. హాయిగా దినపత్రిక చేతిలోకి తీసుకుని ప్రత్యక్షరమూ చదివి ఆనందిస్తూ ఉండేవాణ్ణి. అందువల్ల అనేక దేశాలు తిరిగినట్టు, అనేక విషయాలు చూసినట్టు అనుభూతి కలిగేది. ఈ వానర సేనవచ్చి పడినప్పటినుంచి అదీ విలువడటం లేదు. పేరరు చేతిలోకి తీసుకునేసరికి ఏదో రోద, గొడవ ప్రారంభం....దానితో చదువు ముందుకు సాగదు.

ఉదయం తొమ్మిది గంటలకే యింట్లో వంటా వార్సూ ఆయిపోతుంది. తొమ్మిదిన్నర కల్లా మా మూడో అమ్మాయి పుస్తకాలు తీసు కుని చెప్పులు చప్పుడు చేసుకుంటూ కాలేజీకి వెళ్లిపోతుంది. తొమ్మిది ముప్పాపు అయ్యేసరికి రాజశేఖరం పై సర్దుకుంటూ, బూట్లు చప్పుడు చేసుకుంటూ వెళ్లి స్కూటర్ స్వార్డుచేసి హారన్ మోగిస్తాడు. రోపలి

గదిలోనుంచి “వొస్తన్నాను సార్! కొంచెం గుర్రాన్ని కట్టేయండి.....” అని సమాధానం చెప్పి మా కోడలు బయలుదేరివచ్చి “స్కూలుకు వెళ్తున్నాను మామయ్యా!” అని నా అనుమతి కోసమే అన్నట్టు ఒక్క షణం నిలబడుతుంది. నేను నవ్వుతూ తల వూపుతాను. అప్పు డామె భర్తతోపాటు స్కూలులోకిపోతూ స్కూలుకు వెళ్లిపోతుంది. పరాయి యింట బుట్టిన పిల్ల అయినా కోడలు అంటే నా కందుకే అభిమానం.....అమెకు తప్ప ఎవరికీ యింట్లో ముసలి ముండావాడు పడివున్నాడు; కనీసం చెప్పి వెడదామనే జ్ఞానం బోర్తైతే గలదు.

అలా పది కొట్టేసరికల్లా అందరూ ఎవరిపాటికీ వారు బయలుదేరి వెళ్లిపోతారా? నేనొక్కణ్ణే యింట్లోమిగిలిపోతాను. చేసేందుకా పని ఏమీ ఉండదు. నిద్రపోదామంటే ఎంత ప్రయత్నించినా కళ్లు మూతలుపడవు. నా భార్య గుర్తుకువస్తుంది. చిరునవ్వులుచిందే ఆ ముఖం.....నయస్సుమల్లినా తగ్గని శరీర లావణ్యమూ.....నా పల్ల నెరపిన ప్రేమాభిమానాలూ గుర్తువచ్చి అమె లేని బాధను మరింత ఎక్కువ చేస్తాయి. అప్పుడు నాబొద్దయం లోని బాధనంతటినీ కాయితంమీద వ్రాసి అమెకు ఉత్తరం పోస్టు చేద్దామనిపిస్తుంది. నాలుగురోజుల క్రిందట వ్రాసిన ఉత్తరంలో “నువ్వు లేకపోవడంవల్ల నేను పడుతున్న బాధ ఎలా చెప్పను? ఇక్కడ ఎవరూ, నన్నూ నా ఉనికినీ గుర్తించడమేలేదు. కేవలం కానలాకుక్కలాగా యింట్లోపడివుంటున్నాను. ఇంకా నువ్వు రావెందుచేత? అమ్మాయి ప్రసవించి ఇన్నాళ్లయినా నువ్వురాని కారణం ఏమిటి? నువ్వు కూడా యీ రిటైరయిన ముసలివాణ్ణిమరచి పోతున్నట్లున్నావు” అని వ్రాశాను. దానికి సమాధానంలేదు. నిజమేమిటి.....ఎవరికిమాత్రం నా

మీద గౌరవం ఎందుకుంటుంది? అందరూ సంపాదనపరులైనారు. అదా, మగా అందరూ ఎవరిపాటికీ వారు ఉద్యోగాలుచేసి స్వతంత్రంగా డబ్బు సంపాదిస్తున్నారు. మానాడికేమో అయిదు వందలపైమాటే జీతం..... కోడలికేమో రెండువందలకు తక్కువఉండదు. మా మామో అమ్మాయికి సరేసరి మూడు వందల చిల్లర.....ఎవరి బ్యాంక్ అకౌంట్లు వారికున్నాయి. నా ముష్టి పెన్షన్ డబ్బు ఎవరికి కావాలి? ఇంటి ఖర్చులలో కూడా నయాపైసా అయినా నా డబ్బు పడేందుకు వీల్లేదు. ఈప్రపంచంలో మనిషిమీద గౌరవాభిమానాలు డబ్బునుబట్టే కొంతవరకూ పుట్టుకుని వొస్తూవుంటాయి. నేను ప్రతినెలా పెన్షన్ తీసుకుని వచ్చే దోపతోనే బ్యాంకులో నాపేర ఇసుకట్టి యింటికి నచ్చేస్తాను. ఎవరికైనా డబ్బు కావలసివస్తుందేమో, నా ఆరువేల రూపాయల బ్యాంక్లోనుంచిద్రా చేసి ‘పెన్’ అవుదామని నాకు మహా కోరికగావుంది. కాని ఆ అవకాశంరానిదే ఏం చేయను? మొన్నటికి మొన్న ఏం జరిగిందనుకున్నారు? మా అమ్మాయిలో బుద్ధి పారపోయిన గడ్డితిని ఇలా అన్నాను. “నీకు ఒక వెక్లెను చేయిద్దామనుకుంటున్నానే అమ్మడూ, నా డబ్బుతో.” నా మాటలు విని అది చిర్రంగా చూసి “ఏమిటి? వెక్లెసా? నాకా? ఇప్పుడా? గోల్డు కంట్లో ఉందని తెలీదూ? బంగారం కొని పెట్టుకోవడం అంటే దేశద్రోహమని అర్థం. నీ కా ఆలోచన వుంటే యింతటితో కట్టిపెట్టు.....”అన్నది. దానితో నా నోట మాట రాలేదు.

ఒకనాడు పెన్షన్ డబ్బు బ్యాంకులో జమకడుతూ ఉండగా ఒక ఆలోచన వచ్చింది. విల్డ్రాట్ ఫిరం తీసుకుని పూర్తిచేసి సంతకం చేసి గుమాస్తాచేతి కిచ్చాను. అతడు నవ్వు బాగా

నిరిగినవాడు. ఒక్కసారిగా తలఎత్తి చూసి, “మూడు వేల రూపాయలా?” అని అడిగాడు. నేను గొప్పగా నవ్వుతూ, “అవునయ్యా! కావలసి వచ్చింది. ఇంట్లో కొన్ని అవసరాలు అనుకో కుండా వచ్చివడ్డాయి.” అన్నాను. అతడు బోకేన్ యిచ్చాడు. చాలా విశ్వతర్వాత మొట్ట మొదటి సారిగా డబ్బు తీసుకోవడంకోసం క్యాష్ క్యాబిన్ ముందు బోకేన్ చేతిలో ఉంచుకుని గర్వంతో నిలబడ్డాను. తర్వాత అంత డబ్బూ తీసుకుని లాల్సీ జేబులో ఉంచుకుని ఎక్కంటు బుక్ తో యంటికి వచ్చి నిట్టూర్చి కుర్చీలో కూర్చున్నాను. అప్పుడు మావాడు ఎక్కడికో వెళ్ళబోతున్నాడల్లేపుంది, ముందు వోల్ కి వచ్చాడు. నా పిలుపు విని “ఏమిటి నాన్నా?” అంటూ నా దగ్గరికి వచ్చాడు. నేను నిర్లక్ష్యం నటిస్తూ, “అదుగో! ఆ బ్యాంకు పుస్తకంలో నింప ఎంత పుందో చూసి చెప్పు, ఒక సారి.....” అన్నాను. వాడు పుస్తకం చేతి లోకి తీసుకుని “మూడువేల చిల్లరవుంది..... ఇవాళ మూడువేలు విత్ డ్రా చేసినట్లున్నది యిక్కడ.....” అన్నాడు. వాడు, “అంత డబ్బు ఎందుకు తీసుకున్నారు? ఏ అవసరం వచ్చింది?” అని అడుగుతాడేమో అని ఎదురు చూశాను. కాని, అదేం చిత్రమో, వాడు ‘ఎందుకు?’ అని అడగనే లేదు. పైగా పుస్తకం అక్కడ వదేసి పోబోయాడు. నాకు ఉన్నట్టుండి చిరాకు పుట్టాకు వచ్చింది. కోపంతో “అవును... మూడు వేలూ తీసుకున్నాను. వూరికే బజారున పోయేవాళ్ళను పిలిచి వంచి పెడదామని అను కుంటున్నాను.” అని అరిచాను. నా కేకలు విని చిత్రంగా చూసి భార్యను కేకవేసి పిలిచి “రమా! నాన్నగారికి ముందు కాసీ యిప్పు...ఎందుకో చిరాగ్గా పున్నారు” అని చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు. అంతే, మర్నాడే ఆ మూడువేలూ తీసుకుపోయి

మళ్ళీ బ్యాంకులో జమకట్టి వచ్చాను. ఆ గుమాస్తా నవ్వి అదోలా చూడగా, ‘అడబ్బులో అవసరం లేకపోయింది.’ అన్నాను. అతడు “అవునుసారే! ఈ డబ్బులో ఏం పని మీకు? మీ అబ్బాయి ప్రయోజనమిదా, మంచి వాడూనూ. పోయిగా పెద్దతనంతో వాళ్ళు మిమ్మల్ని సుఖపెడుతున్నారు. మావాడూవున్నాడు. బి. యస్సీ మూడుసార్లు తప్పి కూర్చున్నాడు. ఇక వరిక్కకు కూడా వెళ్ళనంటున్నాడు. వెధవ స్నేహిలూ, తిరుగుళ్ళూ.....ఇంకేంబాగు పడతాడు....” అంటూ తన సాద చెప్పుకు పోయాడు.

* * *

అయ్యా! ఈ వానరసేన లోపం ఏదో కొంప ముంచింది మళ్ళీ.....పరుగుత్తు కుంటూ రోపలికి వెళ్ళి శిలా ప్రతిమలా నిలబడిపోయాను. అక్కడ ఒక ప్రక్క రాజా చాలా దీక్షతో గ్రామ ఖాసు బాగు చేస్తున్నాడు. ఏ భాగాని కాభాగం విడదీసి నేలనిూడ పరిచిపెట్టాడు. వాడి తమ్ముళ్ళు యిద్దరు మరోప్రక్క కూర్చుని ఖరీదైన పుస్తకాలలో బొమ్మలుచింపి ముక్కలుచేస్తున్నారు. మా రెండో అమ్మాయి సంతానం అయి దేశ్ పిల్లవాడూ, ఏడేళ్ళ పిల్లదీ, కలిసి నట్టు నగం అరగదీసి వీళ్ళలో కలిపి ఏవో పుల్లలతో బుడగలు పూడుతూ • గదివంతటినీ వాటితో నింపే ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. ఇందాక పోటో అస్తం నగలగొట్టివ కుర్రవెధవ రోపలినుంచి టూత్ పేస్టు, ట్యూబ్ తెచ్చి అంతా పిసికి నేల అంతా ఖరాబుచేసి ‘యింకేమి మిగిలివుందా?’ అని చూస్తున్నాడు.

చెప్పాడూ, నాకు అరికాలిమంట వెత్తి కెక్కింది. కోపం పట్టలేక ఒక్కొక్కళ్ళనూ లేవదీసి వీధిలోకి దింపి వచ్చాను. చివరకు రాజా చెయ్యి వట్టుకుని లేవదీసి “నువ్వు కూడా

వద, వెధవా!" అన్నాను. నాడు నివ్వెరపోయి చూస్తూ, "ఎక్కడికి తాతయ్యా?" అని అడుగ తూనే వున్నాడు. నే నదేమీ వినిపించుకో కుండా నాణ్ణి చేతులలో పనిముట్ల తోసచో బర బరా యాడ్చుకుపోతూ "పెద్దవాడివైపుండి వాళ్లు అంత రచ్చవేస్తావుంటే చూస్తూ కూర్చున్నందుకు యిదేమి నీకు....." అంటూ నీధి లోకి తీసుకుపోయాను. ఆ తర్వాత వీధి తలుపు గడియవేసి పెద్దగ "ఫోండి వెధవల్లా రావెట్టెనా డిగేగండి....." అని అరిచాను. వొంటిమీద చొక్కా అయినా లేకుండా కేవలం లాగులతో ఏడుపు ముఖాలతో నిలబడ్డ యిద్దరు కుర్ర వెధవలను చూసిన నాకు జాలి కలగలేదు. ముందు హాల్లో కుర్చీలో కూర్చున్న నాకు రాజా వాళ్లందర్నీ సముదాయించి వెంట నడి పించుకుపోవడం కనిపించింది. కాని, అవాస్తేపూ నా మనసు రాయి చేసుకున్నాను. అలాగే కొంచెం సేపు కళ్లు మూసుకుని పడుకున్నాను. లోపల ఏమీ సవ్యదేదు. ఒక ఒంటరి పిచ్చుక ఏమిటో గొణుగుతున్నది. ప్రక్కయింటో రేడియోలో ఏదో పాట వినిపిస్తున్నది.

దాదాపు పది నిమిషాల తర్వాత మనసులో ప్రారంభమైన ఆరాటం క్రమంగా అధికం అయింది. వొంటిమీద చొక్కా కూడా లేని ఆ యిద్దరు కుర్ర కుంభలా, ఆ చిన్నపిల్లా డాని మెడలో గొలుసు గుర్తుకు రాగానే ఒక విధమైన భయం కలిగింది. సెలవులకు ఆట విడుపుగా ప్రతిపంచత్వరం యీ పూరికి రావడం, యిక్కడే సెలవులన్నీ గడిపి తిరిగి స్కూళ్లు తెరిచేవేళకు వెళ్లడం చాలా యేళ్లుగా జరుగు తున్నది. నా చిరాకుకొద్దీ అలా చేశానేగాని, పసి వాళ్లు కోపం తెచ్చుకుని తమ తల్లిదండ్రులతో జరిగింది జరిగినట్టు చెప్పేసిన పక్కంలో యింకేమయినా వుందా? అల్లర్లకూ,

కూతుళ్లకూ కోపం ముంచుకురావచ్చు. అప్పుడు వారు "మేము పిల్లలను సెలవులుకడా అనిష్టలం మార్చుకోసం....అదీ ముసలామె ప్రాధేయపడితే పంపించాముగాని మాకు బరువైకాదు. ఇక్కడ వారికి తిండికీ బట్టకూ లేకనూ కాదు. ఇలా చేశారు కాబట్టి ఇక ఎప్పుడూ పిల్లలను పంపిం చము.....మేమూ రాము....." అని మంకు పట్టు పట్టవచ్చు. అబ్బో! ఆలోచించే కొద్దీ యీ వ్యవహారం ముదిరి చాలా దూరం పోయేట్టుంది.

నేను వెంటనే లేచి యింటి తలుపుకు తాళంవేసి చెప్పులు తొడుక్కుని వరండా మెట్లు దిగి ఆవరణ గేటు తలుపు తీసుకుని రోడ్డువీధికి వచ్చాను. బయట ఎండ మహా తీవ్రంగా వుంది. సూర్యుడు కూరుడైన నియంత వలె సమస్త లోకాన్నీ తన కోటి కోటి కిరణాలలో వేధిస్తున్నాడు. వెచ్చనిగాలి వేగంగా ఏస్తు న్నది. పిల్లల జాడ కనుచూపు మేరలో కనిపించ లేదు. ఈ వెధవలెటుపోయాలో ఏమో! నాలో ఆదుర్దా ఎక్కువయింది. ఈరాజు గొప్ప అరిందాలాగా వాళ్లను ఎటు లోలుకుపోయాడో ఏమో! నాదొక పాగరుబోతు.....

వాళ్లు సాధారణంగా అప్పుడప్పుడు ప్రక్కయిళ్ల పిల్లలతో కలిసి ఆడుకుంటూ వుండటం నాకు తెలుసు. కాని యింత ఎండ వేళ ఆ యిళ్ల తలుపులన్నీ మూసి బలవంతంగా పిల్లలను బంధించివేసి పడుకోబెట్టివుంటారు తల్లలు. ఆ యిళ్లలో ఎక్కడా పిల్లలు ఆవరణలో తిరుగుతున్న అలికిడి లేదు. వీధి చివరి దాకా వెళ్లి నేను మళ్లీ వెనుదిరిగి వచ్చాను. మనసులో అందోళన మరింత ఎక్కువై పోయింది. గుండెలు దడదడ లాడాయి.

కాని ప్రవారీ తలుపు తీసుకుని లోపల ప్రవేశించిచూద్దామగదా! వాళ్లు వరసగా సైజుల

వారీగా ప్రహరీగోడ వీడలో కూలబడి వున్నారు. ఫోటో అడ్డం పగలగొట్టిన చిన్నవాడు—వీడి పేరు ఎప్పుడూ గుర్తువుండదు నాకు— నోట్ల వ్రేలు మేసుకుని చీకుతూ కూర్చుని వున్నాడు. ఆ ప్రక్కన మరొకడు—కొంటిన చొక్కాలేనివాడు—నా వంక కళ్ళు పెద్దవి చేసు కుని చూస్తున్నాడు. వాడి పక్కనేవున్న చిన్న పిల్ల నన్ను చూడనట్టు నటిస్తున్నది. మరొకడు చేతిలో బొమ్మతోనే బైటికివచ్చాడు కాబోలు బొమ్మను అటూ యిటూ తిప్పి చూస్తున్నాడు. రాజమాత్రం ధైర్యంగా “ఎక్కడికి వెళ్లావు తాతయ్యా!” అని అడిగింది.

నేను కొంచెం కోపంగా “మీ కోసమే. ఎండలో ఎక్కడికి వెళ్లాలో అని భయపడ్డాను. అయినా మీరు రోపలి కెలా వచ్చారు?” అని అడిగాను. రాజ నవ్వుతూ “నువ్వు తలుపు దగ్గరికిలాగి వెళ్లావు. మే మీ గోడవక్కనే అవ తలవైపు దాక్కుని వున్నానింతసేపూ.....” అన్నాడు.

నా మనసు తేలిక పడింది. టూల్ పేన్టు పిసికి పాడుచేసినవాడివంక చూస్తూ చేతులు చాపాను. వాడు మొహం చింకి చేతులంత చేసు కుని ఒక్క ఉదుటున వచ్చి నా చేతులలో వాలాడు. దానితో అందరిలో హుషారు బయలు దేరింది. బిలబిలలాడుతూ నా వెనకనే వరండా లోకి వచ్చారు. నేను తాళంతీసి అందర్నీ రోపలికి పంపించాను. రాజ వెళి వెళ్ళడంతోనే గ్రామఫోను విడిభాగాలముందు కూర్చుని పని ప్రారంభించాడు. “దీన్ని మరో అరగంటలో ‘ఫిట్’ చెయ్యాలి” అంటూ.

నేను వెళ్లి మామూలుగా కుర్చీలో కూలబడి ప్రతిక చేతిలోకి తీసుకున్నాను. తర్వాత చాలాసేపు అలా చదువుతూ కూర్చుండి

పోయాను. రోపలి ఆ వానరమూక ఎంత అల్లరి చేస్తున్నప్పటికీ పట్టించుకోనేలేదు.

అంతలో ఎండ తగ్గింది. చల్లనిగాలి మళ్ళింది. రోపలి రాజ గ్రామఫోను మళ్ళి బిగించినట్టున్నాడు. ‘అన్ మిలో ప్రీతమ్’ అని పాట వినిపిస్తున్నది. “ఈ కుర్రవధవకు యింత పనివాడితనం వుండటం గొప్ప విశేషమే.....” అనిపించింది. అవునుమరి.....వూరికే తిని బలా దూరు తిరిగి చెడిపోకుండా ఏదో వ్యాపకం..... పిల్లల విషయంలో అది మంచిదే.....

తలుపు తీసిన చప్పుడు విని తల ఎత్తి చూశాను. మా మూడో అమ్మాయి, కాలేజీలో పరీక్షల ద్యూటీ అయింది కాబోలు, వచ్చేసింది.

“ఏం నాన్నా! ఇవార ఉత్తరాలేమన్నా వచ్చాయా?” అని అడిగింది జోళ్ళు చప్పుడు చేసుకుంటూ రోపలికి నడిచివెడుతూ.

నాకు జోళ్ళుమండింది. కోపంతో తల అడ్డంగా వూపాను. నాకు తెలుసు, వీళ్ళ నన్ను కేవలం యింటి కావలి కుక్కలాగా చూస్తున్నారు. మా అమ్మాయి రోపం ఆశ్చర్యంతో “హోరి పిడుగులాగా! యిల్లంతా ఓకలిక్కి తెచ్చినట్టున్నారే.....” అంటున్నది. తర్వాత కొద్ది ఊణాల్లో మళ్ళి హోల్లోకి వచ్చి కూర్చుని “అమ్మ దగ్గరినుంచి ఉత్తరంలేదు. ఎప్పుడొస్తుందో ఏమో!” అన్నది పెద్దగా.

నేను కోపంతో “అమెగరిప్పట్లో ఎలా వస్తుంది? అక్కడివల్లే అమెకు ముఖ్యం...” అన్నాను. మా అమ్మాయి ఎందుకో నవ్వింది. ఒక్క ఊణం అగి మళ్ళి “ఈ కోతులు ఇల్లంతా ఎలా అడివిలా తయారు చేశారో చూశావా” అన్నది.

నేను వెంటనే చిన్న అబద్ధం ఆడేశాను. “నాకేం తెలుసు? పొద్దుననగా ఒక స్నేహితుడి యింటికి వెళ్లి నేనూ యిప్పుడే వస్తున్నాను. ఇంతసేపూ చదరంగంతోనే పరిపోయింది..... నాళ్ళు యిప్పుటిదాకా కదలనియందే.....”

కానీ తోపలినుంచి పరుగెత్తుకువచ్చిన ఏడేళ్ళ కుర్రవెధన నా పరుపు లీకాడు. “కాదు పిన్నీ! తాతయ్య అబద్ధం చెబుతున్నాడు. ఆయన పొద్దుట్టించి ఎక్కడికి కదలేడు.” అని చెప్పే శాడు.

నేను ముఖం కండగడ్డలా చేసుకుని కూర్చున్నాను. మా అమ్మాయి ఆ విషయం వొదిలేసి నవ్వి లేచి విలబడి, “ఇక యిల్లంతా బాగు చేసుకోవద్దూ.....పొద్దు గూకుతున్నది.” అంటూ తోపలికి వెళ్లిపోయింది. నేను గభా లున వెళ్లి నా పరుపు తీసిన ఆ కుర్రగడిద

చెవులు రెండూ వెట్టుకుని పిండేశాను. వాడు కొంప మునిగినట్టు ఏడవటం సాగించాడు.

మరికొద్ది సేవట్లేనే స్కూటర్ యింటి ముందు ఆగింది. ముందు కొడలు దిగినచ్చి నన్ను నవ్వుతూ పలకరించి తోపలికి వెళ్లింది. తర్వాత మావాడు తాళం చెపుం గుత్తి గిరగిరా తిప్పుకుంటూ తోపలికి వచ్చాడు. వాడికేం? రాజా. ఇప్పుడు హాయిగా స్నానం చేస్తాడు. చక్కగా చలవబట్టలు కట్టుకుని స్కూటర్ మీద కట్టుకుపోతాడు. అక్కడ ఏవేవో పేసర్లు పుస్తకాలూ చూసి ఏడున్నర, ఎనిమిది గంటల కల్లా మరీ తిరిగి వచ్చేస్తాడు. అప్పుడు భోంచేసి హాయిగా నిద్రపోతాడు. మా అమ్మాయి తన గదిలో ఏదో చదువుకుంటూ పదిగంటల వరకూ మేలుకునే వుంటుంది. తర్వాత దాని గదిలోనూ రైలు వుండదు. ఇక నా ఒక్కడికే

ఏకాంకిక రచనల పోటీ

జిల్లాలలో ప్రచారానికి ఉపయోగించే చిన్న ఏకాంకిక రచనల పోటీ ఒకదానిని ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ సమాచార, పౌర సంబంధ శాఖ నిర్వహిస్తున్నది. ఆధునిక భారతీయ జీవితంలోని ఆర్థిక, సాంఘిక, సాంస్కృతిక విలువలను వ్యక్తంచేస్తూ, పరమాన జాతీయ ప్రయోజనాలను ప్రతిబింబించే తేనెవిధంగా ఏకాంకిక ఉండాలి. ఇతివృత్తం సాధ్యమైనంతవరకు ఒకే ప్రధాన అంశానికి సంబంధించి నడత ఉండాలి. ప్రచారలక్ష్యం పరోక్షంగా ఉండి ఆధునిక సాంఘిక వాటికలమోదిరి కళాత్మకంగా ఉండాలి.

1. వాటిక ప్రధర్మన సమయం ఒక గంటకు మించరాదు.
2. పోటీకి రచనను మూడు ప్రతులలో పంపాలి.
3. ప్రధమ, ద్వితీయ, తృతీయ బహుముఖంకు ఎన్నికైన రచనలకు ₹ పరుసగా రూ. 500, రూ. 300, రూ. 200 లు ఇవ్వబడుతాయి. బహుమతి పొందిన వాటికలపై సర్వ హక్కులు ప్రభుత్వానికి చెందుతవి.

ఎంట్రిలు అందాల్సిన ఆఖరు తేది : 1966 అక్టోబరు 31 వ తేదీ.

పోటీకి సంబంధించిన అన్నివిషయాలలోను హైదరాబాదులోని సమాచార, పౌరసంబంధశాఖ ద్వారే తెలుసుకుని దినిర్ణయంగా ఉంటుంది. ఎంట్రిలను ఆయన హాదా పేరపంపిలిగాని ఆయనవ్యక్తి గతపేరున పంపరాదు.

టి. రామచంద్రరావు, డైరెక్టరు.

నిద్రపట్టుదు. ఒకవేళ నిద్రపట్టినా అంతలోనే మెలకువ వచ్చేస్తుంది.

లోపల పిల్లమూక అంతా మామయ్య చుట్టూ చేరి అనాడు జరిగినదంతా నివేదిక సమర్పించారు. ఆ నివేదిక నిండా నాదుర్మార్గమైన నడవడి, నా క్రౌర్యమూ తప్ప మంచి ఏమీ లేదు. “తాతయ్య నన్ను కొట్టాడు” అని ఒకడూ, “తాతయ్య మమ్మల్ని కొట్టి యాడ్డుకు వెళ్లి ఎండలో వీధిలోకి తోసేసి తలుపేసు కున్నాడు..” అని ఒకడూ చెబుతున్నారు. మావాడు ఏంటూ “డింగ్” కొడుతున్నాడు.

వాడు కొద్దిసేమన్నాలో యివతలికి వచ్చాడు. వాడు యింకా స్నానానికి సిద్దం కాక పోవడం చూసి “ఇవాళ కళ్లుకు వెళ్లవా ఏమిటి?” అని అడిగాను.

వాడు కూర్చుంటూ “లేదు నాన్నా! ఇవాళ స్నేషనుకు వెళ్లాలి. ఒక స్నేహితుడు పోస్తున్నాడు. సుధ్యాన్నాం టెర్రిగం వచ్చింది” అని చెప్పాడు.

మళ్ళీ ఒక్కక్కణం అగి “పిల్లలు బాగా అల్లరి చేశారా ఏమిటి? వాళ్లను కొట్టి ఎండలోకి తోసేశావుట..” అని అడిగాడు.

నాకు కోపం ముంచుకుని వచ్చింది. “అవును..వాళ్ళేమీ చెయ్యలేదు. అంతా ఒంగారు తండ్రుల్లాగా కూర్చున్నారు. నేనే దుర్మార్గుణ్ణి....కొట్టి ఎండలోకి తోసేశాను. సరేనా?..” అని అరిచాను.

మావాడు కొంచెం అశ్చర్యపోయి “అదే మిటి నాన్నా! అంత కోపమెందుకు?” అన్నాడు.

నేనింకా రెచ్చిపోయాను. “అవునా.... నేను రిటైరయిన ముషలాణ్ణి. ఎవరికీ పనికి రాని వాణ్ణి. అందరూ ప్రయోజకులు కదూ. ఇక నాతోలి శాంతి ప్రమేయమూ ఎవరి క్కావాలి.. ఇంటికి కావలికావే కుక్కలాగా

వోదిలిపెట్టి పోతారు. నేను యింటికి కావలి కాబూ పడుండాల్సి..” అని అరిచాను.

మావాడు ఏమీ మాట్లాడకుండా వెళ్లి పోయాడు. అసలు వాడి చిన్నతనంలో నేను వాడికి నేర్పిన మొదటిపాఠం యిదే. “కోపంగా ఉన్నవారిలో మాట్లాడకు. వెంటనే తప్పుకో... నారి కోపం చల్లారిన తర్వాతనే నువ్వు మాట్లాడు..” అని. వాడు దాన్ని బాగా అలవాటు చేసుకున్నాడు.

వాడా విధంగా నా ముందు నుంచీ వెళ్లి పోవడంలో నాకు గొప్ప చిరాకూ, బాధా కలిగాయి. చేతిలో వున్న పేపరు క్రింద విసిరికొట్టి “ఇక యీ యింట్లో ఆస్థం కూడా ముట్టను నేను...ఇంత అవమానం జరిగాక నాకేనా అభిమానం లేనిది..” అంటూ వెళ్లి ప్రక్క గదిలో కూర్చున్నాను. నా వెనకనే ఎవరో ఒకరు, లేక ఇంటిల్లపాదీ వచ్చి జతిమిలాడి చీసుకుపోతారనే భరోసాతో అడుగుల చప్పుడు కోసం చెవులు రిక్కించుకుని ఏంటూ వాలుకుర్చీలో కళ్లు మూసుకుని కూర్చున్నాను.

కానీ నాకు ఆశాభంగమైంది. ఎంత సేపటికీ ఆ అడుగుల చప్పుడు వినబడలేదు. సరిగదా, వాకిట్లో స్కూటరు కదిలి వెళ్లి పోయిన చప్పుడూ, లోపల పనులు చేసుకుంటూ పోదినా మరదళ్లు మాట్లాడుకుంటున్న మాటలూ, రాజా వరసగా పెడుతున్న గ్రామఫోను రికార్డులూ వివరబడుతున్నాయి. పిల్లలందరిచేతా వరసగా స్నానాలు చేయించి నమూదాయిస్తున్నది మా కోడలు. పుండిపుండి ఆమె మెత్తని కంఠస్వరం వినిపిస్తున్నది.

అంతలోనే నాకు నిద్రవట్టింది.

నాకు మెలకువ వచ్చేసరికి గదిలో వెలుతురేలేదు. చీకట్లో పొంటరిగా కూర్చుండి

పోవలసి వచ్చినందుకు దుఃఖం పొంగినచ్చింది. నా భార్యవుంటే ఇలా నిరాదరణపొందే దుర్మతి వట్టేది కాదుగదా అనిపించింది.

కాని తోపలి గదిలో నాకు తెలియని వ్యవహారం ఏదో జరుగుతున్నది. వివేచనగానే, హాయినిచ్చే ఆ కంస్పరం ఉండి ఉండి విని పిస్తున్నది. నా శరీరం హఠాత్తుగా పులకరించి నట్లయింది. నెమ్మదిగా లేచి కిటికీలో నుంచి చూశాను.

హోల్లో పెద్దసభ జరుగుతున్నది. అందరి మధ్యా నా భార్య కూర్చుని పున్నది. పిల్లకుంక లందరూ బెల్లం మీదికి యాగలు ముసీరినట్టు ఆమె మీదికి ఎగబడుతున్నారు. ఆమె అందరినీ పేరు పేరునా పలకరిస్తూ 'మాబాబే' అనీ, 'మా అమ్మే' అనీ సంబరపడిపోతున్నది. మావాడూ, కోడలూ, మా అమ్మాయీ, రాజూ అందరూ పెద్దగా మాట్లాడుతున్నారు.

నేను మళ్ళి వెళ్లి ఆ చీకటి గదిలోనే ఆ కుర్చీలో అలాగే కూలబడి కళ్ళు మూసు కున్నాను. మనసు తేలిక పడినట్టు అనిపించిందేగాని పట్టుదల, రోషం మాత్రం తగ్గ లేదు. అందుకే, రాజు వచ్చి "తాతయ్యా! అన్నానికి రమ్మంటున్నారు.." అని పిలిస్తే "నేను రానని చెప్పు ఫో.." అని కసిరికొట్టి పంపించేశాను. ఆ తర్వాత మరొక కుర్రవెధవ వచ్చి "అబ్బో! అంతా చీకటి...తాతయ్యా! అంతిందాం రా.." అన్నాడు గుమ్మంలోనే నిలబడి. "ఫోరా గాడిదా. మీరందరూ తినండి..నాకేమీ అక్కరేదు.." అన్నాను. నాడు వెళ్ళిపోయాడు. ఆ తర్వాత మా కోడలు వచ్చి "ఇలా చీకట్లో కూర్చున్నారేం మామయ్యా?" అంటూ లెటు వేసి "రండి. భోంచేద్దురుగాని.." అని పిలిచింది. "నేను రాను... నాకక్కరేదు... కడుపు

నిండుగా వుంది.." అన్నాను. ఆమె ఒక్కక్షణం అలాగే నిలబడి తర్వాత వెళ్ళిపోయింది.

కొద్ది క్షణాల తర్వాత కొత్త చీర వచ్చడీ..మల్లెం వాసనా వస్తు ఒక్కసారిగా ఉక్కిరిబిక్కిరి చేశాయి. చల్లని గాలితెర వీచినట్లయింది. మరుక్షణంలో నా నుదుట చలని గజాల చేయిపడింది. ఒక్కసారిగా నిలు వెళ్తా పులకరించి పోయాను. కళ్ళు తెరిచి చూశాను.

నెలల తరబడి చాకిరీ వలనూ, ప్రయాణపు బడలిక వల్లనూ, కొంచెం నీరసంగా కనిపిస్తున్నదామె. ముఖంలో అమృతప్రాయమైన చిరునవ్వు మాత్రం చెక్కుచెదరకుండా అలాగే వుంది. ఒక చేత్తో నుదుట పడుతున్న వెంట్రుకలను పైకి తోసుకుంటూ "లేవండి బాబూ! భోజనాల కానిచ్చేదాం.." అన్నది.

నేను "నాకేమీ అక్కరేదు.." అందా మనుకున్నాను. కాని ఆమె నాకు మరికొన్న దగ్గరగా వచ్చి నా భుజం పట్టుకుని లేవదీసి "రండి..మీరు రాకపోలే కోడలు కూడా అన్నం మానేస్తుందిట..వరాయి అమ్మ కన్నబిడ్డ..దాన్ని బాధ పెట్టడం ఎందుకు..?" అన్నది.

నాకు కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి. ఆమె చేయి పట్టుకుని నడుస్తూ "నువ్వు వొస్తున్నట్టు నాకు రాయక పోయావా? స్నేహను దగ్గరికి పోచ్చేవాణ్ణిగా.." అన్నాను.

ఆమె నవ్వుతూ "నాకేం తెలుసు? అల్లుడు టెలిగ్రాం యిచ్చానని చెబితే యింటికే యిచ్చాడనుకున్నాను. ఆయన కాస్తా బావమరిదికి టెలిగ్రాంయిచ్చి వచ్చాడని నాకేం తెలుసు...." అన్నది.

నేను కాళ్ళు కడుక్కుని వంట యింటోకి అడుగుపెట్టగానే అంతా నిశ్శబ్దంగా

శ్రీ ఇంద్రగంటి భానుమూర్తి

వైఖానసాచార్య శ్రీ .ం.ం. శ్రీ

ఏ కాననపు అకువచ్చ సొందర్యాలు

ఈ మోడు కొక వింత కాంతి తెచ్చేన్—

ఏ తరుణ కలకంఠ గీతానిలాంచలము

ఈ మాన వేణువుకు ప్రాణ మిచ్చేన్—

ఈ నీర నిశ్శబ్ద గగనంపు బ్రతుకుల్

నెలవంకలను తీర్పు వెలుగు రే యేడన్—

ఏ వసంతపు చూపు ఈ తీవ్రపై ప్రాకి

వల్లి వల్లి పూల వల్లకి యాన్—

తీగ తీగ మధుర రాగాన స్పందింప

ఏ యువస్సులు మీటు ఈ విశ్వవిణా—

శ్రీ ఎం. సి. సెటల్వాడ్

క్రొన్నికొన్ని మతాచారములు వున్నవంటే, అవి మత సంబంధమైనవిగా కన్పించుచున్నప్పటికీ, మూల వస్తువును నుండి ప్రాచుర్యము చెందినవి అయి వుంటాయి. ఇటువంటి అచార వ్యవహారములను ఆ మతమునకు బాహ్యములైన విషయములుగా భావించ వచ్చును. వీవి సంగతి ఏమి? ఇటువంటి అచారములను గురించి సుప్రీం కోర్టువారు ఒకమాట చెప్పివున్నారు. వీవి విషయమున జాగ్రత్త అవలసమనియు, వానిని జాగ్రత్తగా పరిశీలించవలయుననియు, వారు అభి ప్రాయపడివారు. ఈ రకమైన అచారములు మత ములో ప్రధానమైన, అంతరంగికమైన అంశము లగునా, కాదా అని పరిశీలించి తేల్చవలయునని వారి అభిప్రాయము. ఈ పరిశీలనము కోర్టువారి అభిప్రాయములను బట్టి, లేక వైశిరిని బట్టి జరుగ రాదు. ఆ అచారములు కలిగిన మత సమాజము యొక్క దృక్పథము ద్వారా వానిని పరిశీలన చేయ వలసి వున్నది. కోర్టువారు ఇటువంటి విషయములో తమ ఎదుటకువచ్చిన సాక్ష్యమును బట్టి నిర్ధారణ చేయుటయే పద్ధతి.

“మత సంబంధమైన వ్యవహారములు” అని, రాజ్యాంగములో వున్న పదములకు విశేషమైన అర్థము ఉన్నదని సుప్రీంకోర్టు వారు వ్యాఖ్యానించి వున్నారు. ఒక మతమువారు ఒక వ్యక్తిని వెలివేసివస్తున్నాడు, ఆ వెలివేయుటను వలన ఆ వ్యక్తి తన పౌరహక్కులను కోల్పోయిన పక్షములో శాసనము ద్వారా ప్రభుత్వము వారు కల్పించుకుని దానిని సర్దుబాటు చేయరానటు వంటి వ్యవహారమా అది? బొంబాయి లెజిస్లేచర్ వారు ఇటువంటి సందర్భమును పుర్దుకొనుకుని ఒక శాసనము చేసివున్నారు. ఒక వ్యక్తి వెలివేయ బడుట వలన ఫలితము పౌరహక్కులను కోల్పోవుట

యైనచో ఆ వ్యక్తికి, ఈ వెలి అన్నది వున్ననూ, సమాజము యొక్క అస్తిని అందులో పథ్యముగా అనుభవించుటకు గల హక్కు ఏ విధముగానూ విరధము కాదని ఈ శాసనముయొక్క సారాంశము. సుప్రీంకోర్టులో మెజారిటీ వ్యాయమూర్తులు ఈ శాసనమును రాజ్యాంగ విరుద్ధమని ప్రకటించియున్నారు. రాజ్యాంగమునందు ఏ రకమైన సంరక్షణము ఒకగూర్చబడియున్నదో, ఆ సంరక్షణము ఒక్క మత ధర్మమునకు, లేక మతవిశ్వాసము వరకు మూత్రమే కాక, ఆ మతమును అనుసరించి చేయబడెడి మూలకు కూడా అనువర్తించునని సుప్రీంకోర్టువారు అభి ప్రాయపడివారు. ఒకమత వర్గమునకు, ఆ మత వర్గము యొక్క పథ్యాలకు ఆ మతమును సంరక్షించు కొను హక్కు వున్నది గనుక వారు ఆ మతమును సంరక్షించుకొనుటకు క్రమశిక్షణ ద్వారమున ప్రయ త్నము చేయవచ్చును. ఆ మత ధర్మములను, కట్టదు లను, అచారములను అనుసరించునట్లు చేయుటకు “వెలి” మొదలగు క్రియారూపములు కూడా వారు అవలంబించవచ్చును అన్న అభిప్రాయము ఈ సందర్భ మున అభివ్యక్తము చేయబడినది.

వెలివేయుట వలన పౌరహక్కులను కోల్పోవు ఫలితమును తొలగించుటయే పద్ధతిగాగల శాసనము, సంఘసంస్కరణ దర్శమైన శాసనమనియు, ఆ కారణముచేత శాసనము మత విశ్వాసములను అనుసరించి అవలంబించబడిన చర్యలను ప్రతిరోధించునట్టి దై నము సమర్థనీయమైనదేయనియు వాదించుట జరిగి నది. ఏదం విధమైన అభిప్రాయము సుప్రీంకోర్టులో ఒక వ్యాయమూర్తి మనస్సునకు మూత్రమే వచ్చినది. ఆయన ఈ శాసనము అంతరంగ సంబంధమైన

వ్యక్తిగత ప్రేచ్ఛా పరిపూర్తి శ్లేయముగా కలిగినది కనుక, రాజ్యాంగ విహితమైన అభిప్రాయమును వెల్లడించి యుండిరి. మెజారిటీ వ్యాయమూర్తులు ఈ అభిప్రాయముతో ఏకీభవించలేదు.

అయితే హిందూ దేవాలయములలోనికి హరిజనుల యొక్క ప్రవేశమును నిరాకరించు వద్దతిని తొలగించుట యున్నది ప్రయోజనముగా కల్గిన మద్రాసు శాసనము విషయములో సుప్రీంకోర్టు వారు రాజ్యాంగముతో ఈ విషయమునకు సంబంధించి ఉన్న అంశమునకు బలమును చేకూర్చిరి. మతభర్త్యమును ఆచరించుకొను స్వతంత్ర్యమునకు దీనిని ఒక అవగాదు క్రింద పరిగణించవలయునని అచ్చట తేల్చుటయు జరిగినది.²

మత సంబంధమైన ధర్మాదాయములను గురించియు, మత సంబంధమైన సంస్థలను గురించియు శాసనమును చేయు అధికారమును భారత రాజ్యాంగము రాజ్యమునకు లేక ప్రభుత్వమునకు ఇచ్చి యున్నది. అయితే, రాజ్యాంగము అన్నిమతముల వారికిని అస్తిని పొందుటకు హక్కును, ఆర్జించుటకు హక్కును, మత సంబంధమైన విషయములలో ఏ మతము వ్యవహారములను ఆ మతము చూచుకొనగల హక్కును ప్రసాదించి యున్నది. అందువలన ప్రభుత్వమువారికి ఈయబడిన ఈ శాసనము చేయు అధికారమును మతమునకు ఇచ్చిన ఈ హక్కును కొదను విధముగా వినియోగము కారాదని వాదించుట ఉన్నది.

అయితే, రాజ్యాంగము ఈ రకమైన ధర్మాదాయముల విషయమున కూడ కొన్ని మాటలు చెప్పి ఉన్నది. శాసన భర్త్యమునకు అనుకూలముగా ప్రాతమే ఈ మతభర్త్యముల వారు మత సంబంధమైన ఆస్తులను నిర్వహించవలయునన్నది రాజ్యాంగము నందున్న విషయముయొక్క తాత్పర్యము.

ఈ ధర్మాదాయ మతాదాయములను నిర్వహించు హక్కును పూర్తిగా రహితము చేయుకుండా ఉన్నంతవరకు ఈ రకమైన ఆస్తుల నిర్వహణమును క్రమబద్ధము చేయుటకు ప్రభుత్వము శాసనము చేయుటకు సమర్థమైనప్పు అభిప్రాయము అంగీకరించబడినది. ఈ అధికారము ననుసరించి దేవాలయముల నిర్వహణమును క్రమబద్ధము చేయుచు బహుశాసన

ములు ముఖ్యముగా దక్షిణ దేశములో సముద్యమము చెందినవి. కొంతకాలము క్రిందట హిందూ మతాదాయముల పరిశీలన సంఘమువారు కూడ అను నివేదికలో ఈ మతాదాయ ధర్మాదాయములను మరియు క్రమబద్ధము చేయవలయు అవశ్యకతను గూర్చి సీపిర్చును చేసి ఉన్నారు. ఎచ్చట ప్రభుత్వము కల్పించుకొని దేవాలయముల నిర్వహణమును క్రమబద్ధము చేయుటకు శాసనములు చేసి ఉన్నదో, అచ్చట పూర్తిగా మతమునకు సంబంధించిన వ్యవహారములయందు కూడ ప్రమేయము పెట్టుకున్న సందర్భములు కన్పించుచున్నవి. అయితే, హిందూ సమాజమునకు తన మతసంస్థలను గూర్చి చూచుకొనుట అధికార వ్యవస్థానమేదీయు లేదు. అందువలన ప్రభుత్వము కల్పించుకుని హిందూమత సంస్థల నిర్వహణమును క్రమబద్ధము చేయుటకు శాసనములు చేయవలసిన పరిస్థితి అవశ్యకమైపోయినది.

ప్రభుత్వము యొక్క నిధుల సాహాయ్యముతోనే నడువబడుచున్న ఏ విద్యాసంస్థయందును మత బోధనము పనికిరాదని రాజ్యాంగము శాసించుచున్నది. మరియు ప్రభుత్వముచేత గుర్తించబడినట్టియు లేక ప్రభుత్వము యొక్క సహాయమును పొందుచున్నట్టియు విద్యాసంస్థయందు చదువుకొనుచున్న ఏ వ్యక్తిగాని, ఆ విద్యాసంస్థయందు మతబోధనమును పొందవలసిన అవసరము గాని, ఆ విద్యాసంస్థయందు జరుగు ప్రార్థనాధికములకు హాజరు కావలయునను నియమము కాని ఏమియు ఉండరాదని రాజ్యాంగము చెప్పుచున్నది. అయితే ఆ వ్యక్తి తనకు ఇష్టమైనచో ఆ బోధనమును పొందవచ్చును. ప్రార్థనాధికములకు హాజరు కావచ్చును. అనగా, ఆ వ్యక్తియొక్క అనుమతి లేకుండా ఆ విద్యాసంస్థయందు ఆతనికి మతబోధనము చేయుటగాని, ప్రార్థనాధికములకు హాజరు కమ్ముటగాని తగదని తాత్పర్యము. రాజ్యాంగములోని ఈ అంశముల వలన ఒక్క విషయము స్పష్టమగుచున్నది. ప్రభుత్వము వారి సహాయమును పొందుచూ నడుచుచున్న విద్యాసంస్థలలోనేమి, కొంతవరకు ప్రభుత్వ సహాయ్య

2. 1958 బి. ఓ. కె. 89.

3. 28 వ అధికరణము (1) మరియు 28 (3)

ముతో నిర్వహించబడుచున్న విద్యాసంస్థలలో నేమి మతబోధనము అంగీకార్యమని ఈ అంశము వలన విశదమగు చున్నది. ఇప్పటి కూడా మతమును, రాజ్యమును ఒకదాని నుండి ఒకదానివిభూర్తిగా వ్యభిక్తిరించిన రాజ్యములకును భారతదేశమునకును గల తారతమ్యము విద్యమూలమగు చున్నది. భారత రాజ్యాంగమునందు గర్భితమై ఉన్న ఆత్మపాయము రాజ్యమును మతమును ఒకదాని నుండి ఒకదానిని భూర్తిగా వ్యభిక్తిరణము చేయుట కారణము, సర్వమతములను సమబుద్ధితో చూచుచు, వివిధ మతవర్గముల యొక్కయు, లౌకిక క్రియాకలాపములను వారి సంస్థలను శాసనములచేత క్రమబద్ధము చేయు అధికారమును రాజ్యము కలిగియుండుటయు ననియు గట్టిగా చెప్పుటకు వలనుపడుచున్నది.

దేశములో అల్పసంఖ్యాక వర్గములనేకమున్నవి. ఈ వర్గములతో సరిగా మతవర్గములకు చెందిన అల్పసంఖ్యాకులకు కూడ వారి ఇష్టమునకు అనుకూలముగ విద్యాసంస్థలను వెలకొల్పుకొని, నిర్వహించుకొను సభికారమును రాజ్యాంగము ఇచ్చి వున్నది.⁴ ఏ అల్పసంఖ్యాక మతవర్గమైనను తన సంస్కృతిని గురించి అవिरళ కృషిని జరుపుకొనవచ్చును. ఇందు నిమిత్తమే గాక, తన మతవిశ్వాసముల విరంత వ్యాప్తికి కూడ విద్యాసంస్థలను వెలకొల్పుకొని కృషి వలుపుకొనవచ్చును. మతవర్గముల వారికిని, వ్యక్తులకును మత సంబంధముగా సర్వసౌభ్రాతృత్వములు వున్నవని యున్న అంశములకు ఇది అనుషంగికమైన నటువంటిది. పైగా ఆయా అల్పసంఖ్యాక మతవర్గముల నిర్వహణముతో వున్నవనిన కారణమును ప్రదర్శించి, అరకమైన విద్యాసంస్థలకు సహాయమును సమకూర్చు విషయమున ప్రభుత్వము విచక్షణ చేయరాదని కూడ రాజ్యాంగము విధించుచున్నది. ఇతర విద్యాసంస్థలకు వలెనే యీ రకమైన విద్యాసంస్థలకును ప్రభుత్వము సహాయమును సమకూర్చవలసి యున్నది. అయితే ఇప్పటి ఒక్కటే ప్రధానమైన విషయము. ఈ సహాయమును చేయుటలో విచక్షణను ఎంతమాత్రము చూపించరాదు.

మత సంబంధమైన అల్పసంఖ్యాక వర్గముల సౌకర్యార్థము రాజ్యాంగమునందు పొందుపరచబడివున్న యీ యీ అంశములను గురించి కొంతవివాదము నడిచి

యున్నది. ఇండియన్ యూనియన్ లో ఏ రాష్ట్రమైనను ఇందుకు సంబంధముగా నొక శాసనమును చేయవలయునన్నచో దేనిని మత సంబంధమైన అల్పసంఖ్యాకవర్గముగా గ్రహించవలసి యున్నది యున్న ప్రశ్న వచ్చినది. ఈ వివాదముతో సంబంధముకల రాష్ట్రము కేరళరాష్ట్రము. ఆ రాష్ట్రమునందు కొన్ని పాశకాలలు క్రైస్తవ మతము వారితో నిర్వహించబడుచున్నవి. ఆ పాశకాలలకు సంబంధించి ఆ రాష్ట్రమున వా శాసనము చేయబడినది. మత సంబంధమైన అల్పసంఖ్యాక వర్గములకు సంబంధించి రాజ్యాంగమునందు ఏ విధమైన అనుశాసనము, ఉన్నదో, దానిని యీ క్రైస్తవమత వర్గమునందు చెల్లకుండ చేయవలయునని ఆ రాష్ట్రము, ఆ శాసనము ద్వారమున ప్రయత్నము చేసినది. రాజ్యాంగమునందు మత సంబంధమైన అల్పసంఖ్యాక వర్గము నంగతి యున్నమాట నిజమే అయినను, ఆ అల్పసంఖ్యాకత్వమున్నది రాష్ట్రము అంతకు సంబంధించి గాక, ఆ విద్యాసంస్థలు యే ప్రత్యేక ప్రాంతమునందు వనిచేయుచున్నచో అచ్చట ఆ మతవర్గము వారు అల్పసంఖ్యాకులై వుండవలయునన్న వాదమును ఆ రాష్ట్రము ప్రకటించియున్నది. సుప్రీంకోర్టు వారు యీ రకమైన వాదమును తిరస్కరించుటయే గాక, ఈ చేయబడిన శాసనము ఎంత ప్రాంతమున అమలు జరుగునో ఆ ప్రాంతమునందలి జనాభాను బట్టి ఆ శాసనము ఒక ప్రత్యేక అల్పసంఖ్యాకవర్గమునకు బాధకమగుచున్నదా, లేదా యున్న విషయమును తేల్చవలసి యున్నదని విశదము చేసియున్నారు.⁵

మరియు మత సంబంధమైన అల్పసంఖ్యాక వర్గములకు, విద్యాసంస్థలను సదుపాకొను విషయమున యే రకమైన హక్కు ప్రసాదించబడియున్నదో, ఆ హక్కును ప్రభుత్వము పరోక్షమార్గమున, అనగా, ఆ విద్యాసంస్థలకు పరిగణనమును ప్రసాదించక పోవుటయును పద్ధతి మూలమున విఘాతమును కల్గించరాదు. ఈ సంస్థల యందు విద్యా సమాఖ్యములు ఉన్నతమైన స్థాయి యందు నిర్వహించబడవలయుటకు ఆ విద్యాసంస్థలను ప్రభుత్వము క్రమ

4. అధికరణము 30 (1)

5. 1959 ఎన్. సి. ఆర్. 995; 1.47-1050.

బద్ధము చేయవచ్చును. ఆ అధికారము ప్రభుత్వమున కున్నది. అయితే ఇట్లా క్రమబద్ధము చేయుటయన్న పేరుతో విద్యాసంస్థలను నిర్వహించుకొనుటకు మత సంబంధమైన అల్పసంఖ్యాక వర్గములకు ప్రసాదించబడియున్న హక్కునకు ప్రభుత్వము ఏ విధముగాను బాధకముగా ప్రవర్తించరాదు. విద్యాసంస్థలను ఏర్పాటు చేసుకొనగల్గుటకు ఈ రకమైన మతవర్గములకు గల హక్కుతో, ఆ సంస్థల మూలమున, ఆ సమాజము యొక్క ఆచారముల కనుసేవ్యములు కావలయునన్న యర్థము ఇమిడి యున్నది. ఒకానొక సంస్థను ప్రభుత్వము పరగణన చేయవలయునన్న ప్రాతిపదికమైన హక్కు అన్నది లేకపోవచ్చును. కాని ఆ మత సంబంధమైన అల్పసంఖ్యాక వర్గము తనకు ఇట్టి సంస్థలను నడుపుకొనుటకు గల హక్కును వదులుకొన్న సందర్భము అన్నది తలుస్త పడినయ్యున్నది తప్ప, మరి యెప్పుడును ప్రభుత్వము శాసనము చేత ఆ హక్కును తిరస్కరించజాలదు. తిరస్కరించుట యనగా, రాజ్యాంగము చేత వారికి ప్రసాదించబడియున్న ఆ హక్కును వారికి లేకుండా చేయుటయే అగును గాని వేరకాదు.⁶

అల్పసంఖ్యాక మతవర్గముచే నిర్వహించబడుచున్న విద్యాసంస్థకు గ్రాంటులు ఇచ్చునప్పుడు ప్రభుత్వము షరతులు ఏమన్నా పెట్టిపట్టులులే, అవి ఆ సంస్థ సమర్థముగా నడుపబడుటకు సంబంధించిన మాత్రమే అయివుండవలెను; ఆ సంస్థను క్రమబద్ధము చేయుటకు ఇంతకుమించిన ఇతర మార్గములేదు. ఇచ్చటకూడ నా అల్పసంఖ్యాకులకు చెందిన సంస్థ యొక్క లక్షణముతో యేవిధమైన మార్పుగాని జరుగరాదు. ఆ సంస్థ యొక్క ఆ లక్షణమును కాపాడుచునే పై విధముగా సహాయమును ప్రభుత్వము సమకూర్చవలసియున్నది.⁷

ఈ విధముగా వ్యాయస్థానములు ఈ హక్కులకు అతివిస్తారమైన అర్థమును సమకూర్చుచు రాజ్యాంగమును వ్యాఖ్యానించి యున్నవి. మత సంబంధమైన అల్పసంఖ్యాక వర్గముచేత స్థాపించబడి, నిర్వహించబడుచున్న సంస్థలపై, అవి యొక ప్రత్యేక మత సంబంధమైన అల్పసంఖ్యాక వర్గమునకు చెందిన సంస్థలు అన్న లక్షణము చెరిగిపోవు విధమున ఇచ్చట వ్యవహరించుటకు లేదు. ఏజమైన సెక్యూలరు రాజ్యమునకును, మనకును ఇచ్చట సంబంధమే లేదు. భారతదేశములో ప్రభుత్వము ప్రత్యేక మతవర్గముల

వారు పాకాలను నడుపుకొనుటకు అనుమతించవలయును. మరియు, నితర విద్యాసంస్థల కిచ్చుచున్న విధమున ఈ మత సంబంధ అల్పసంఖ్యాకవర్గములవారి పాకాలకును సహాయమును మంజూరు చేయవలయును.

దేశములో బహువిధములైన శాసనములున్నవి. ఇప్పుడు ఆ శాసనములను సెక్యూలర్ రాజ్య దృక్పథము నుండి పరిశీలనము చేయుటయు కూడ లెప్ప. భారతదేశమునందు బ్రిటిష్ వారు ప్రవేశించుటకు పూర్వము, ఈ దేశమున అనేకములైన శాసన ధర్మములు తెల్లచూ వచ్చినవి. అవి తరచు పరస్పర విరుద్ధములు. ఇవి యన్నియు కొంత హిందూధర్మము మీదను, కొంత ఐస్లామిక ధర్మము మీదను ఆధారపడి యుండుట జరుగుచూ వచ్చినవి. ఏదేని విధమైన బహువిధ శాసనధర్మమున స్థానమున ఏకాకారమైన శాసన ధర్మములను, సివిలు వ్యవహారములందును, క్రిమినలు వ్యవహారములందును ప్రవేశ పెట్టవలయునని బ్రిటిష్ వారు సంకల్పించిరి. వీనిలో ఇండియన్ పీనల్ కోడ్ బహుశా మొదటిదై యుండవచ్చును. 1861 లో ఇది ప్రజ్ఞాపనము చెందినది. పండ సంవత్సరములపాటు దేశమునందు క్రిమినలు వ్యవహారములలో శిక్షాస్వల్పిగా నిది ఎక్కువ సవరణలకు లోనుకాకుండ నమలు జరిగినది. సివిలు వ్యవహారములను గురించియు, క్రిమినల్ వ్యవహారములకు సంబంధించియు బ్రిటిష్ వారి కాలమున ననేక శాసనములు చేయబడినవి. అదే విధముగ కాంట్రాక్టునకు సంబంధించిన శాసనములుకూడ చేయబడి, అమలు జరుపబడినవి. ఇవి అన్నియు ఏకాకారము కలవి, దేశమునందంతటను ఏకవిధముగా నమలు జరిగినవి. ఇచ్చట ప్రాంత విభేదమని, సమాజము నందలి వర్గముల విభేదమని ఎంచబడినదిలేదు. అన్ని ప్రాంతముల యందును ఇవి తెల్లబడి అయినవి. ప్రజలందరి పట్లను వర్తించ చేయబడినవి. బ్రిటిష్ వారి హయామునకు ముందున్న యిట్టి శాసనముల యందు తుల్యధర్మమునునది లేకయుండెను. వేరువేరు వర్గములయందున నవి వేరువేరు విధముగ తెల్లము నుండినవి. ఒక కులమునందు, లేక మతమునందు ఒకరు ఉన్నత స్థానీయులగుచో వారియందీ ధర్మ

6. 1959 S. C. R. 498.

7. A. I. R. 1963 S. C. 540.

శాస్త్రములు అంతగా పాటించబడినదిలేదు. అట్టి వారిని ప్రత్యేకముగా చూచుట యిప్పుడు వద్దతి చెల్లుబడి యగుచు వచ్చినది. అందునల్ల దేశము నందంతటను ఏక విధముగ, యిట్లుపాటముతో శాసన ధర్మముల నమలు పరచు వద్దతి భారతదేశమున బ్రటిషు వారిలోనే పుట్టినదని చెప్పవచ్చును. ఇందుకు మనము వారి కెంతయో బులుపడియున్నాము. వారు అమలు పరచిన, లేక క్రోడీకరణము చేసిన ధర్మశాస్త్రముల యందు పెక్కులరిజము సమానత్వము అనునది ప్రస్ఫుటమై గోచరించుచూ వచ్చినవి.

అయితే బ్రిటిష్ పరిపాలకులు భారత సమాజమునందలి ఆయా విభాగముల వారి వైయక్తిక ధర్మములను పెద్దగా ముట్టుకొనలేదు. మతము విషయమున వారు తటస్థ వైఖరి నవలంబించుచూ వచ్చిరి. వైయక్తిక ధర్మానుశాసనములను వారు తాకక యుండుట కిదియే కారణమైనది. చట్ట నిర్మాణ సభ లేర్పడిన తొలి రోజులలో బ్రిటిషువారు వారసత్వవ్యవహారములకు సంబంధించియొక శాసనమును మాత్రము చేసి యుండిరి. అయినను వైయక్తిక ధర్మానుశాసనము ప్రకారము నడుచుకొనవలయునను ఇచ్చకలవారియందీ శాసన మాచరింపబడలేదు. 1950 సంవత్సరమున సర్వస్వోత్తమములతో భారత రాజ్య మవతరించు వేళకు దేశమున బహువిధములైన వైయక్తిక ధర్మానుశాసనములు చెల్లుబడియుగను నుండుట పొడగట్టుటకు ఆకరమేర్పడి యుండినది. వివాహమును గురించి, విధాకులను గురించి, మరియు వితరమైన యనేక విషయములను గురించి సంఘము నందలి వేరు వేరు విభాగముల వారికి వేరువేరు శాసనములుండుచూ వచ్చినవి.

ఇట్టి పరిస్థితిని గమనించితే భారత రాజ్యాంగ నిర్మాతలు రాజ్యాంగములో 44 వ అధికరణములో ఇటువంటి విషయమునుగురించి స్పష్టమైన ప్రవక్తిని తెచ్చివచ్చారు. భారతదేశము అంతటా అందరి చట్టము నమముగా వర్తించువిధముగా ఏకవిధమైన సివిల్ కోడును ప్రత్యాపనము చేయవలసి పున్నదనుచూ రాజ్యావిధానమునే విశ్లేశించి హిందువులకు సంబంధించినంతవరకు ఈ ఆదేశము కొంతవరకు పాటించబడుటకూడ జరిగినది.

బ్రిటిషువారి కాలములో, ముఖ్యముగా వారి యేలుబడియొక్క చివరిరోజులలో చట్ట నిర్మాణ సభలలో భారతీయులకు అధికముగా స్థానము

లభించుచు వచ్చినది. మత సంబంధములు, సమాజ సంబంధములు అయిన విషయములలో బ్రిటిషువారు తటస్థమైన వద్దతి వలంబించుచు వచ్చినను హిందువుల యొక్క వైయక్తిక ధర్మానుశాసనములను సంస్కరించుచు ఆ రోజులలోనే కొన్నికొన్ని శాసనము చేయబడుచూ వచ్చినవి. ముస్లిము ధర్మానుశాసనము లందు చెప్పుకొనదగిన మార్పులేయు బడుగలేదు. మాత్రం భారత రాజ్యాంగమునందుకూడ హిందూ ధర్మానుశాసనముననే సంస్కరణము సంకల్పించబడినది. వివాహము, విధాకులు, దత్తస్వీకారము, వారసత్వము మొదలైన యంతయులను పునర్వర్ణించుకొని శాసనములు చేయబడినవి. ఈ శాసనములు కఠినముగా లేవు. మార్గవ లక్షణము కలదిగా మాత్రమే యున్నవి, హిందువులకు సంబంధించిన ధర్మానుశాసనములందు శాశ్వతముగ తగని అంశములున్నవి. శాస్త్రసంబంధమైన విషయములుకూడా మార్పుబడవలసినవి యున్నవి. అట్టి వానిని యీ శాసనములు సంస్కరించినవి. మరియు హిందూ సమాజమును శాసించు ధర్మములు ఏకవిధముగా నున్నవికావు. బహు విషయములకు సంబంధించి అపొవిధ విబంధనములున్నవి. ఆ విబంధనములు ఒక్కతరుగా నుండుట యిప్పుడు కూడ లేదు. వేరు వేరు ప్రాంతములకు వేరువేరు శాస్త్రములు అనువర్తించ చేయబడుచు నుండుట వలనను, వేరువేరు ప్రాంతముల యందు వేరువేరు ఆచారములు చెల్లుబడి యగుచుండుట వలనను నిట్టి భేదములు పుట్టుచు వచ్చినవి. ఇప్పుడు ఈ ధర్మ సంస్కరణము యీ భేదమును తొలగించు మిమిత్తమును, హిందూ సమాజమందంతటను ఏకవిధమైన ధర్మము చెల్లుబాటు అగునట్లు చూచుటకును ఉద్దేశించబడినది. ఈ ఉద్యమము మందముగ, సంకోచ అకుంచితముగ నున్నను, ఏకవిధమైన “సివిల్ కోడు” నిర్మాణమునకు సంబంధించి పెట్టుకొని యున్న ఆదర్శమును సాధించుటకుగాను చేయబడుచున్న ప్రయత్నముగా మనము భావించవచ్చును. ముఖ్యముగా హిందూ సమాజమునకు సంబంధించి వంతవరకును విదియట్లు చేయబడుచున్నది.

ఈ ప్రకరణమునందు 1954 ప్రైవేటు మాడేజి చట్టమును గురించి పేర్కొనుట యవసరము. ఈ చట్టమును అనువరించు తలంపుగలవారు తమ మతమును వదులుకొన నవసరములేకనే, దేశము

నం దేవుతమునకు చెందిన వారై నను, లేక ఏ నమాట విభాగమునకు చెందిన వారై నను వివాహము చేసుకొన వచ్చును. తమ తమ ధర్మశాస్త్రముల ననుసరించి వివాహములు చేసికొని యున్నవారు కూడ ఈ చట్టము క్రింద తమ యా వివాహములను నమోదు చేయుచు కొని, ఈ శాసనము ప్రసాదించుచున్న శాసనముల ననుసరించినవచ్చును. మరియు ఏ శాసనము విధాకులకు సంబంధించి విరళముగు నిబంధనములను మూత్రమే కానించుచున్నది. నమిష్టి కుటుంబమునందుండి వివాహమాడిన వ్యక్తి విరళముగుటకును, అస్తిపై యతని వారసత్వమునకును సంబంధించి కూడ ఈ చట్టము ప్రశంసముగా మున్నది. ఈ చట్టము ననుసరించుచో, వా యా విషయముల యందు వైయక్తిక ధర్మాను శాసనమును గాని వారసత్వ విషయమున హిందూ ధర్మశాస్త్రము విధించు విధి విశేషములనుగాని పాటించవలయుననిలేదు. అవి యున్నవినిపాటించబడినవి.

ఈ చట్టమును వివాహాధికమునకు సంబంధించినంతవరకు "ఏకవిధమైన సివిల్ కోడు"గా నభివర్ణించవచ్చును. మరియు రాజ్యాంగమునందున్నట్లై న ఏకాంగిక పౌర ధర్మానుశాసన విధి సిద్ధమునకు ఇది ప్రభువు సోపానమనికూడ యునవచ్చును. దేశములో నే మతమునకు సంబంధించిన వారై నను ఈ చట్టము ననుసరించినచో వారి యందీ యేకవిధమైన వివాహ చట్టమే యనుసర్వితమగును, వారు వారు వారి మతములను నడులు కొనవలసిన యవసరము లేకుండ నన్నియును జరుగును. హిందువుగాని, లేక మహమ్మదీయుడుగాని, యా చట్టము ననుసరించి వివాహము చేసికొనినప్పుడు, వారియందు వారి వారి వైయక్తిక ధర్మానుశాసనముల యందలి కొన్ని ముఖ్య ధర్మములు చెల్లుబడి కాకపోయిననూ, వారు మూత్రము హిందువులుగాని, మహమ్మదీయులు కాని కొకుండ మూత్రము పోరు.

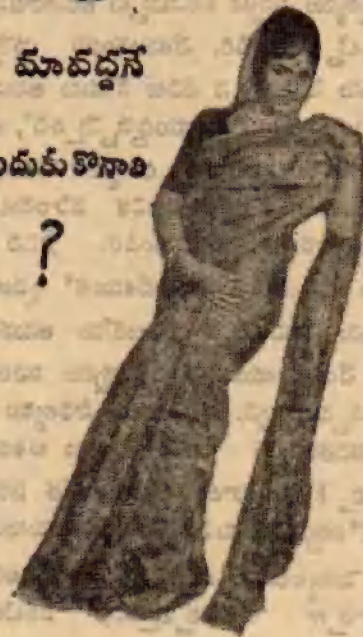
ఈ చట్టమునకు, మరియు నితరమైన హిందూ ధర్మానుశాసన సంస్కరణములకును ప్రతిఘనము లేక వని జరుగలేదు. హిందువులును, ఇతరులును ఏ సంస్కరణోద్యోగమును ప్రతిఘటించి యుండిరి. రాజ్యము సెక్యూరిటీ రాజ్యమై నప్పుడు, మత సంబంధమైన ధర్మానుశాసనములను మార్పు పెట్టని ప్రయోచిరి. హిందువులయందు కొందరు

పట్టు చరెలు

మావద్దన

ఎందుకు కొనాది

?

నరసమైన్ ధరలు
నాజాకైన్ డిజైనులు
మెరిస్ రంగులు
ధరించుకు మ్మదుత్తమును
హాయిని గొల్పునది

లక్ష్మీ జనరల్ స్టోర్స్

ఫోన్ 467

జనంతు రోడ్డు..... గవర్నరు పేట,
దిజయ్ హాద్-2.

మేధావులు హిందూసమాజ సంస్కరణము హిందూ సమాజమునందు నుండియే యావిర్భవించవలయునని వాదించి యుండిరి. అప్పుడా సంస్కరణ మాలస్య మగును. అయిన నీ సరిగాని, మత సంబంధమైన స్వేచ్ఛాత్మము నిచ్చట బలివెట్టుట జరుగరాదని వారు వట్టుబట్టి యుండిరి. దేశమునందలి నర్వేజనుల యందును ఏకవిధమైన సివిలు కోడును అనువర్తించ జేయుటయవ్వదేయివలయు యుద్దిష్టమైనచో, అప్పుడు ప్రభుత్వము ముస్లిము ధర్మానుశాసనమునుకూడ సంస్కరించుట కొరకేం పూనిక వహించుటలేదు? అనియు వారు ప్రశ్నించియుండిరి. వీనిని బట్టి తెలియు విషయమేమనగా, దేశములో ప్రజలందరి యందును ఏకవిధమైన సివిలుకోడు అనువర్తించు నట్లు చేయవలయునన్న ప్రయత్నము సఫలమగుట కిన్ని కష్టములున్నవి. ఈ ఆశయ సాధ్యము కొరకే గాక, తదితరమైన యిట్టి అనౌ ఆశయముల పరిపూర్తి కొరకు కూడ, ప్రభుత్వముచేత పరియైన వద్దలిలో నిర్వహింపబడు విద్యావిధానమవసరమగుచున్నది.

సెక్యులరిజము యొక్క సమస్యలు అనేకము. దీనికీపూర్తిగా వ్యతిరేకమైనది, ఏకటించువది

మతైకవాదము. ఇచ్చట మతైక వాదమును మూటవ విపులమైన ఆర్థమున గ్రహింపవలసి యున్నది. భారత దేశమునందలి ప్రజలలో కులాభిమానము, మతాభి మానము శతాబ్దములుగా నుండి వారి మనస్సులలో పాతుకొనిపోయి యున్నవి. స్వరాజ్యము వచ్చిన అనంత రము అవి తగ్గినదిలేదు. కొన్ని సందర్భములలో సెక్యులరిజం నవి. ప్రజల మనస్సులకు సెక్యులరిజ్మ భానము లబ్బునట్లు చేయుట కిప్పుడివి ఎంతయు అడ్డువచ్చు చున్నవి. సెక్యులర్ వద్దలిగల విద్యా విధానము వలన మతదురభిమానమును, కులతత్వమును దమింప వచ్చునన్నది నిర్వివాదమైన విషయము. సెక్యులర్ ధర్మ వద్దలి ప్రాణముగా గల విద్యా వద్దలిని పెట్టుకొని, అందు ప్రభుత్వము ప్రజలు ఒక్కటిగా పని చేయుట తటస్థపడినప్పు డిట్టి దురభిమానా యాసములను తేలికగా నుపశమింప జేయవచ్చును. ఇట్టి విద్యను పెట్టుకొని, మరియు తదనుషంగము లైన ధర్మమైన కార్యములను నిర్వహించును పోయి నచో అప్పుడు పౌరజనుని మనస్సు వికారమై, అతని దృష్టి దేశము సమస్తమునందును, జాతి సమస్తము నందును అధికారికముగ మఱుగునట్లు చేయుటకు వీళ్లు లేరగును. (అకాశవాణి సాంస్కృతికములో)

సిరియూరు తామ్రశాసనమందలి సిరియూరు-తామరాడ అవునా?

“భారతి” మాసపత్రిక 42 సం. 11 సం. 23—37 పు. లో రెండవ అమ్మరాజు విజయా దిత్తుని సిరియూరు (కడలి) తామ్రశాసనము ప్రకటించుచు 30 వ పేజీలో దాని స్థల నిర్ణయము చేయునపుడు దాని సరిహద్దు గ్రామముల వివరింపుచు “పల్లిమ గోదావరితీర్థాయందలి పాగుదార విషయమందలి విస్తృతము (ఇలవట్టు) దేవ, మోరంబత్తి (ములవట్టు), నొడలి (నడలి) మధ్యన మైన “ఏ రామన్న పాలెమో” లేక కాలగర్భ లీనమైన ఏ మళియొక గ్రామమో యని నిర్ధారించ ననుచు కలుగుచున్నది. అంతే గాని తేడాక తావునగాదు” అని వ్రాసియుంటిని.

అందుపై “భారతి” 43 సం. 3 సం.—67—71 పే.లోని “సిరియూరు తామ్రశాసనము దాన స్థల నిర్ణయము” అను వ్యాసమున శ్రీ తురగా కృష్ణమూర్తిగారు 67 పేజీలో “ఏ రామన్న పాలెమో లేక కాలగర్భ లీనమైన ఏ మళియొక గ్రామమో అని అనిశ్చయముగ వదలివైచి జిజ్ఞాసువులకు కొంత పని కల్పించినారు” అనియు, 68 పే. 1 కా. లో “ఇట్టి నిర్ణయమునకు వచ్చుటలో వారు కొన్ని పంగతులను విస్మరించి, భ్రమ ప్రమాదవశ మునబడి, అవసర్థాంతికరణదోషమునకు పాల్పడి నారు” అని వ్రాసినారు. 2 వ కాళములో “ఈ గుర్తింపునకు మూలకారణము వారు తొలుదొలినే సిరియూరు గ్రామము రామ్మనపాలెము అయియుండ వలెనను నిర్ణయమునకు వచ్చిన తరువాత సరిహద్దు గ్రామములను గుర్తించ దొరకాని తమకు వీలుగా నుండులాగున ప్రాచీన గ్రామ నామములను తమ యూహల ప్రకారము నేటి గ్రామ నామములకు అనుసంధింపజాచుటయేగాని అన్యముగాదు....” అని యును వ్రాసియున్నారు.

వారు నా వ్యాసమును సంపూర్ణముగా పరిశీలించి నందులకు చాల కృతజ్ఞుడను. అయితే ఒక్క విషయము మాత్రము విచారణీయము. “దాన స్థల నిర్ణయ విషయమై రామన్నపాలెము” అను విషయ నిర్ణయమునకువచ్చి, ఆ తరువాత సరిహద్దు గ్రామముల గుర్తించ దొరకొనుటయు....వీలుగానుండు లాగున సరిహద్దు గ్రామ నామముల ననుసంధింపజాచుటయు అనునది మాత్రము వారు భ్రమపడుటయేగాని యదా ర్థముకాదు. అట్లేప్పటికిని జరుగరానిది. అందువల్ల సత్యము మఱుగుపడి అపభ్రాంతికి మూల కారణమగును. అందువల్లనే “ఏ రామన్న పాలెమో, లేక కాలగర్భ లీన మైన మరియొక గ్రామమో” అని యుదాహరించి తిని. సందిగ్ధ విషయములను సందిగ్ధముగానే వెలువరింపవలెను. అందుపై విజ్ఞులు పరిశీలించి భ్రమ విచారణ గావించి యదార్థ విషయముల వెల్లెరింతురు. ఎంతటివారలకైనను సంపూర్ణ విజ్ఞాన మొక్కరిపాత్తు కాదుగదా? అంతేగాక ప్రాచీన గ్రామ నామ (నేయేండ్లు పై గడిచిన) నిర్ధారణ బహుశ్చ తరసిధ్యము. అట్టి తరి నేను ప్రస్తుతము గానరాని “సిరియూరు—రామన్నపాలెమే” అని యూరక ఎవ్వరు నిర్ధారణగావించి యుంటిని?....అట్లయినచో 67 పే.లో “అనిశ్చయముగ వదలి జిజ్ఞాసువులకు కొంత పని గల్పించినారు” అని యెట్లు వ్రాయుగల్గినారు? దానివిబట్టియే ఇద విద్వంసుగు నిర్ధారణ గావించ ననుచు గానక వెనుక ముందాడినట్లు నిర్ధారణ యగుచున్నది.

ఇక యీ శాసన పరిస్థితుల నవలోకింపుడు. అక్షరలేజీ చాలవరకు శిథిలమయ్యెను. కొన్ని కొన్ని ముఖ్యమైన తావులందు గుర్తించరాకుండెను. ఈ శాసన దానస్థలమైన “సిరియూరు” ఏనోరమో? దివిష

యమో? ఏ నాదో? తెల్పు అక్షరక్షేపే పూర్తిగా నదృశ్యమయ్యెను. అందుచే చాల కంపడి తుదకు పరిసర (నరిపాద్దు) గ్రామములనే పాదరము చేసికొనుట తప్పని సరి. అయితే ఆ పరిపాద్దుల మధ్య నీ “సిరియూరు” కాని, తత్తుల్యమైన నామముతోనుండిన గ్రామముగాని యొప్పుడును కని విని యెరుంగరాని దయ్యెను. స్వప్న సిద్ధవామమైన నేటి సిరిపూరు లేక సిరియూరుగాని, అమలాపురము తాలూకాయందలి సిరిపల్లిగాని, కాకి నాడ తాలూకాయందలి సిరిపురముగాని, పెద్దాపురము తాలూకాయందలి సిరిపురముగాని ఏదియు నీ పరిపాద్దు గ్రామములకు సంబంధము కానరాదు. అప్పుడింక చారిత్రకాంశముల దొరకొనుటే శరణ్యము. అందు ఈ రెండవ అమ్మరాజ విజయాదిత్యుడు విద్యాభ్యాసకాలమునందే పట్టము గట్టబడుట, విజయ పరంపరలు మొదలగు పరిస్థితులు గమనింప తండ్రి తాతలవాటి రాజకీయ పరిస్థితులు, శత్రు సముదాయము, నవలోకించి సమన్వయము గావించు కొనుటయు తప్పనిసరి యుయ్యెను.

ఈ రెండవ అమ్మరాజ విజయాదిత్యుడు సింహాసనాధిష్ఠుడైన బాలుడయ్యెను, దాయాశేషుడైన యుద్ధమల్లుని తదనుయాయులను సంపాదించినవాడయ్యెను, ఆ యుద్ధమల్లుని పంతలివారిచేతను, ప్రతిపక్ష రాజ్యాధిపతలచేతను, రాజద్రోహులు, అవకాశవాదులు మొదలగువారిచేతను భంగపడి ప్రవాసగతిని స్వలాంతరమున తలదాచుకొను నష్టము పొల్పడెమగదా!

ఇన్నిన్ని విధముల కానవాక్షరముల వేరికొనుట, గుర్తించుట, సమన్వయించుకొనుట, చారిత్రకాంశముల జత గూర్చుకొనుట, కానవచ్చిన సవామధేయ గ్రామములు పరిపడకుండుట మొదలగునవచ్చియు చేరి భయ సంభ్రమాశ్చర్యముల ముప్పిరిగా గొనుచుండ నీ మహాసముద్రమును అల్పజ్ఞుడనగు నే వెల్లు తరింతు నను తపన తన తన లాడించెను. ఇంతలో భగవత్ప్రసాదే నొక నూతనాంశము చేయూతయై తరింప తరణి యయ్యెను. క్రీ. శ. 955 సం. పట్టాభిషేకమంది దాయాది విజేత (సంపూర్ణ కర్త)యైన యీ రెండవ అమ్మరాజ విజయాదిత్యుడు దాయాశేషముచే పరాభూతుడై ప్రవాసగతి తలదాచుకొనెగదా! ఆ సమయమందు విజయముందిన రెండవ యుద్ధమల్లుని కుమారులు బాదవ, తాదపు లధిపతులైరి. అందు జ్యేష్ఠుడు

డగు బాదవరాజ రాజమహేంద్రవరమున వేంగీదేశమునకు పట్టాభిషిక్తుడయ్యెను. కాని యాతనిని శత్రు శేష భయ మావహించెను. తనవలెనే ఆ అమ్మరాజును తన ప్రత్యర్థుల గూడకట్టుకొని యెప్పుడు తనపై దాడి వెడలి సంపాదించునో యున్నట్టి జనించెను. అందుకొక యుపాయమును పన్నెను. గోదావరి యుత్తర తీరమును దానుండుటచే దక్షిణ దిశను కాపేర్చుటను కొనుట మంచిది కావున తన తమ్ముడైన రెండవ తాంపుని యుపరాజునుచేసి గోదావరి దక్షిణ తీరముందలి పసిష్టి తీరమున పాగుణార విషయముందలి సిరియూరున రాజప్రతినిధిగా నిలిపెను. అట్లు రెండు సంవత్సరములు గడిచిన పిమ్మట బాదవరాజ మరణించి నీ రెండవ తాతవరాజ (మూడవ సంవత్సరమున) సిరియూరును వదిలి రాజమహేంద్రవరమునకుబోయి పట్టాభిషిక్తుడై వేంగీ దేశాధిపతియయ్యెను. ఇంతలో పరాజితుడైన ప్రవాసగతినున్న రెండవ అమ్మరాజ కోలుకొని ప్రతిపక్షుల గూడకట్టుకొని అనేక నాహినీ సమేతుడై దాడి వెడలి, యుద్ధమున రెండవ తాతపుని సంపాదించి తన రాజ్యము తా నాక్రమించుకొనెను. ఈ విషయమునుబట్టి పసిష్టి తీరముందలి పాగుణార విషయములో కాసనానుసారముగ దేవ, మోనంబట్టు, నాదలి, విష్ణులు మధ్యస్థుండుగల సిరియూరు ఈ తణుకు తాలూకాలోనిదే యని ధృవపడినది. అప్పుడు తక్కువ్యాసా పూరితుడైన సీమా విర్ణయము సేయ దొరకొంటిని.

సీమా పరిభాగమున దేవ (పరపాపురముతాలూకా) స్వప్రసిద్ధమే! “నాదలి” అని యుండుటచే తొలుదొల్ల వదలి, కదలి, పాదలి యనుపదముల కొంతవరకుచర్చింప తుదకు “వదలి” విశ్చయమైనది. ఇక మిగిలినది విష్ణుశ్రీ మోరంబత్త గ్రామములు. తాదేపల్లి గూడమునకద్ద విష్ణుశ్రీ పడమటి విష్ణులు; తణుకు తాలూకా దేవ, వదలి గ్రామములకు సంబంధములేదు. అయితే ఈ దేవ, వదలి గ్రామములకు సంబంధించి సిద్ధాంతము, పెనుగొండ అచట మధ్య విష్ణులు గనరాలేదు. అయితే సిద్ధాంతము (అచట మధ్యను) దేవ మధ్యను ఇలవట్టు, ఆ తరువాత ‘ములపట్టు’ అను పురాతన గ్రామములు రెండును యుండుట నెరుగుదును. అందు దొరకిన తిలా వ్రగదాములు 3, 4 సిద్ధాంత గ్రామమున ‘తేదారముట్ట’ మందొక అశ్వత్థ వృక్షరాజము వ్యాకయించి

భద్రవరువడియున్నది. కావున అవాటి విప్రులు నేడు ఇంపట్టుగను, ఆ మోరంబట్టి నేడు ములపట్టుగను దేశ కాలానుగుణ్యముగ మారియుండియుండవచ్చునను భ్రమ కలిగినది. అయితే ఆ రెండు గ్రామములకు మధ్యను గాని లేక ఆ రెండు గ్రామములకు సంబంధించిన మధ్య మూలగాని మఱియే గ్రామమైననకాక శిథిలమైన గ్రామ చిహ్నములు గాని యుండెనో లేదో తెలియజాలను. అయినను బ్రయత్నించి మిగతల కుత్తరముల వ్రాసేయు విరుత్తుడ నగుటచే నిరాశా సూరితుడనైతిని. అందువలన శాసనములోని సిరియూరు, దేవ, వడలి గ్రామములమధ్యస్థ మయు, ఇంపట్టు ములపట్టు గ్రామ ములమధ్యస్థ మగునోకాదో నిర్ణయించజాలని “రామన్న పాలెమును” సందేహాస్పదముగ నాధారముగ జేసికొని నిజ గ్రామమును పరిశీలించనెంచియు గృతార్థుడనుకాలేక పోవుటచేతనే “ఏ రామన్నపాలెమో లేక కాలంగర్పణమైన మఱియున్న గ్రామమో అయియున్నది గాని వేతాకలాపున గాదు” అని అనిశ్చయముగ వదలితిని. ఇన్నివిధముల న్నం నిర్ణయమునకు నకముముగా కృషి సర్పిరినేగాని లేవలయు (పొద్దు పుచ్చుటకై హేళాకోళగలిగి తాత్కాలికముగ మదికి పాడమిన పిదోయుక్క గ్రామమైన రామన్నపాలెమే శాసనోదాహితమైన సిరియూరుగా నిర్ణయించి ప్రాచీన గ్రామముల నామముల స్వేచ్ఛానుష్ఠిగ అన్య గ్రామ ముల కనుబంధించి సత్యమును మఱుగుపరచి అన సిద్ధాంతికరణమునకు పోగొట్టినవిమూతము భ్రమింప వలదని నా కోరిక. ఏ విషయము చర్చించినను గ్రంథాధారములుగాని చారిత్రకాధారములుగాని కావలెను. లేనిచో యని నిలవక మృగ తృష్ణా స్వరూపములని నిరూపింప బడి వెలువరింపబడుట సత్యము.

వాదనా నైరుధ్యము

శాసనదానన్తం సీమా నిర్ణయ విధానము నందు విచ్చిత్తి, మోరంబట్టి గ్రామముల గుర్తించి అనుసంధించుటలో వారు 681 పే. లో “పక్షాంతర వాదముచే “విచ్చిత్తి” గ్రామము నేటి తలుకు తాలూకాలోని “ఇంపట్టు” గ్రామముగా గుర్తించిరి. అట్లనే “మోరంబట్టి” గ్రామమును “ములపట్టు” గ్రామముగా గుర్తించిరి. ఈగుర్తించుటలో వారు పొరబడిరచియు చెప్పవలసి వచ్చినందులకు క్షంతవ్య డను” అని చెప్పును తిరిగి 691 పే. లో విచ్చిత్తి గ్రామమును ఇంపట్టు గ్రామముగానో లేక ములపట్టు

గానో అంగీకరించి మోరంబట్టి గ్రామమును అన్వేషించినచో నీ సమస్య పరిష్కార మార్గ మొనగూడు చున్నది” అని వ్రాసినారు. అనగా వాచే నిర్ణయించ బడిన విధానముననే విప్రులు-ఇంపట్టు లేక ముల పట్టుగా నంగీకరించే యున్నారు. “ప్రాచీన శాసనము లలో నేటి ములపట్టు గ్రామము మోరంబట్టి, మునం బట్టు, మోరంబట్టులుగా అయాకాలములవాడుకలోనుండి చాళుక్యుల కాలములో మోరంబట్టిగా నిలిచి యుండ వలెను. అందువల్ల మోరంబట్టి యన మునపట్టు గ్రామమని నిర్ణయించుటకు మనము వెనుకాడ వలసిన యవసరము లేదని తేలుచున్నది.” అనియు యుదాహరించిరి. అనగా వీరుదాహరించిన “మోరం బట్టి” గ్రామమును నేను ప్రస్తుత మున్న “ముల పట్టు” గ్రామముగాను, వారు మోరంబట్టి లేక మునపట్టు గ్రామముగాను నిర్ణయించివారము. అయితే నేనిప్పటికిని “మునపట్టు” గ్రామము “ములపట్టు” గ్రామము యొక్క టే యని సమ్మియున్నాను కాని వారి ప్రకటన ననుసరించి ఆ “మొనపట్టు” “ములపట్టు” గ్రామములు వేర్వరుగా (ఒకదాని కొకటి భిన్నమై) యున్నటుల, “తామరవాడకు” వడమటి సరిహద్దుగా నున్నట్లు గోచరించుచున్నది. కావున అట్టిది నేరొక గ్రామమున్న వారి మునపట్టు గ్రామము ఉనికి విషయములపై పరిశీలించవలసి యున్నది. అట్లు కానిచో (లేనిచో) విచ్చిత్తి, మోరంబట్టి గ్రామములు వాచే నిర్ణయమైన ఇంపట్టు, ములపట్టుగానే నిర్ధారణ యగుచున్నది. కావున వారి వాదన 681 పే. 691 పే. విషయ నిర్ధారణ ఒకదాని కొకటి సరిస్సర విరుద్ధములై స్వవచన విఘాతమొనర్చునవిగా యున్నవి. అంతలో సరిహద్దు గ్రామ వాదోపవాదోపములు నమసి పోగలవు.

ఇక మిగిలినది రాసప్తంమైన “సిరియూరు” గ్రామనిర్ణయము మాత్రమే! ఈ సందర్భములో వారు తలావధానులు, గిర్యాణాంధ భాషా పండితులు వడలి గ్రామ వాస్తవ్యులునైన శ్రీ మంచం బుచ్చి లింగప్ప శాస్త్రిగారి నుండి వారు సంపాదించిన (అనంతర్గత) తామశాసన ఫలకముల నుండి 14 పంక్తులను ఉదాహరించి యున్నారు. సరియే. అయితే అందుకు తోడుగా వారు “త్రత్తాం తముపై ప్రభుత్వము నెరపుచున్న నాటిప్రభువు”

అనిమాత్రమే యుదాహరించి యున్నారు గాని అది యే నాడో, హరిమో, విషయమో, వంశము, ప్రభువు, కాలమును తెలుపు శాసన భాగమును వెలువరింపక గోప్యము గావించిరి. అట్లు గావించుట సయుక్తము గాదేమో? ఏమన — “నేటికొక దశాబ్దము క్రిందులే ప్రచురణార్థము నాకొనంగిరి..... గ్రామ ద్వయం ప్రాతీత మగ్రహారం” అని 69, 70 పే. లో ప్రచురించిరి. అశాసనమును ప్రచురణార్థము లీసి కొనుటయు హస్తీవాపుర మ్యూజియమునందు భద్ర పరుపబడియుండ ప్రభుత్వాధికారులనుండి ఆ ప్రతి బింబమును పొందియుండుటయు దశాబ్దములు గడవినను దాతలు గురువులు అయిన మహాత్ముల ఆశయమేమాత్రము పూర్తిగావించ బూసుకొన కుండుట, వెలువరింపకుండుట ఇంకను గుప్తముగా నుంచుటయేవా కర్తవ్యము? ఇది (ఈశాసనము) ఇప్పుడొకరి పాత్ర గడుగదా! దేశమునకు సంబంధించిన విషయము. నేడు వరాయి ప్రభుత్వమును పిల్చదోరి జాతీయ ప్రజాప్రభుత్వము వెలకొని బలముకొన్న రోజులు. అట్టి ప్రజా ప్రభుత్వమున ప్రజలకు దేశమునకు సంబంధించిన చారిత్రక ప్రమాణ పత్రములకన్ని శేషిని నిర్మిత ప్రాచీన శాసనముల దశాబ్దముల తరబడి వెలువరింపక గుప్తపరచుటయన యదార్థమైన దేశ చారిత్రక పరిశోధకులకు తీరని యవరోధముల కల్పించిన దోషమునకు పాల్పడవలె వచ్చునేమో?.....పోనిండు, ఇప్పటికైనను అకారితను తీర్పుటకై వారు ఆ తామ శాసనమును ప్రతిబింబములతో సహా వెలువరించి చరిత్ర పరిశోధకులకు ఒక మాతన సోపానము లభింప జేతురుగాక యని నాకోరిక. అందుకు అవాంతరము లున్నచో తమకు అజ్ఞాతమైతూడను శ్రీ మంచం బుచ్చిలింగప్ప శాస్త్రిగారి శిష్య సమానుడను నగు నాయందు సోదర భావముంచి ఆ భారము నాస్తి మోపిన నాయోపింపవలయు నెరవేర్చి గురుపాదసేవా భాగ్యమున పాల్గొన్న భాగ్యవంతుడ కాగను.

ప్రస్తుతాంశము

ఆ శాసనమందు “ఒడలి గ్రామమును అన్నగ్రామ సుందలి లోనిది భాగములలో దైవతాంశములైన అయిదు భాగములుగాక మిగిలిన భాగములను

“చెలువూరు” అను పేరితోను వారికే యిచ్చెను” అని యున్నది. అనగా అంతవరకును ‘ఒడలి’ గ్రామమునకు వేరుగానున్న అన్నగ్రామభాగమును ఒడలితో జేర్చి ఒకే (విభజన) చతుర్విగంత ప్రవిభక్త సీమావిభాగముగా నేర్పరచుట మూలమున అంతవరకు ఒడలికిని అన్న గ్రామముగానుండి “చెలువూరు” అనుపేరితో ఒడలివ చేరిన గ్రామమునకును అంతకు ముందున్న (సరిహద్దు పుంతలు) సీమా విభాగము రూపుమాపినదన్న విషయము గమనార్హము. అందుచేతనే వా రుదాహరించి నటుల ఒడలికిని, రామన్నపాలెమునకు మధ్య సరిహద్దు పుంత లేకుండుటయు, రామన్నపాలెము ఒడలి గ్రామమునకు శివారు గ్రామముగలయు గమనింప వారుదాహరించిన ఆ చెలువూరు గ్రామమే దేశకాల పిత్రానుసరణముగ నేడు రామన్నపాలెముగా మాలి యుండవేమో యను సందేహమున కాకరచుగు చున్నది. అయితే ఆ గ్రామపు పూర్వపు పేరు ఆ శాసనముం దుదాహరింపబడక బోవుట వల్లను, సరి హద్దు గ్రామముల దెలుపు భాగమందుండక బోవుట వల్లను ఆ చెలువూరు అనబడు గ్రామము అంతకు ముందు పీరియూరో వేటాక యూరో నిర్ణయింప ననువు కాదు.

తామరాడ విషయము

వారుదాహరించినటుల పీరి, చెలువు, తామర అను మూడు సమానార్థములుగా గోచరించుటలేదు. పీరి, తామర శబ్దములు రెండును శ్రీ, తామర శబ్దతదృశములై నను మొదటిదానికి లక్ష్మీ అనియు, రెండవదానికి (తామర) పద్మమనియు అర్థములు కావున లక్ష్మీ (తామర) పద్మనివాసీని యను మాట యధార్థమైనను కేవలము తామరయన లక్ష్మీ కానేరదు. అట్లు పూర్వ కవి ప్రయోగములును కానరావు. ఇక ‘చెలువు’ అనగా శోభ, కాంతి, సిందర్భము, అందము అను అర్థము నిచ్చునేగాని “లక్ష్మీ” అను అర్థముకానరాదు. అట్టి ప్రయోగములును కానరావు. కావున పీరి, చెలువు, తామర శబ్ద పరస్పర ఏకైక భావము కానరానందున ఆ శబ్దముల అర్థ సమన్వయ మనబంధముగా నున్నట్లే ఆ శబ్దములనే సాధింపబడిన గ్రామ నమైక్యమును అనబడదమై గానవచ్చు చున్నది.

వారుదాహరించిన ఆ (అనంతపురం) తామ్ర శాసనభాగము 14 వ శతాబ్దమునాటిదని యుదాహరించియున్నారకదా! ఆ శాసనాధారముననే కదా వారా చెలువూరే నేటి "తామరాడ" అని నిర్ధారణగావించి యున్నారు. అయితే ఆ శతాబ్దమునందే కోర్కొండ, పాపుర, కోన, కురవాట, వెంగళపల్లెయూదివలెయైన ముమ్మిడి నాయకుని (శ్రీరంగశాసనముందు) కోటాంపల్లు శాసనమునకు సరిపాద్మలుగా మోసంబల్లు, దేవ, వంగిపూడి, చెఱకుపాడ, విల్లూరు, తామరవాటిక, పెనుకొండ, మాలుపేట గ్రామములు పేర్కొనబడి నవి. అనగా వా రేకాలమున "గ్రామధ్వయ అగ్రహార" తామ్రశాసనముగా సుదాహరించి యున్నారో అదే కాలమునందు వారి వాదనా విషయముగు "సిరియూరు" "చెలువూరు", "తామరాడ" నమై కృత ప్రదేశముగు గ్రామమునకు భిన్నముగా చెలువూరు గ్రామమునకు చేరక వేరుగా తామరాడ గ్రామము "తామరవాటిక" అను పేరుతో సుప్రసిద్ధమై శాసనబద్ధమై ప్రత్యక్ష పీఠ ములంకరించినది. దానిని కాదననెట్లు శక్యముగను? కావున దీని సారాంశము రెండవ అమ్మరాజు విజయాదిత్యుని తామ్రశాసనముందలి "సిరియూరు" అను గ్రామమును, గ్రామ ద్వయగ్రహార శాసనముందలి "చెలువూరు" అను గ్రామమును 'కోటాంపల్లు' శాసన మందలి "తామరవాటిక" అగ్రహారమును పరిశీలించి ఆ మూడు గ్రామములును ఏ వాటిని ఏ వేర్వేరు గ్రామ ములుగానే యున్నవికాని ఎన్నివిధముల యోచించినను ఆ మూడు పేర్లున్న ఒకే గ్రామమైన తామరాడకే చెల్లుబడినయ్యెనట్లు ఎంతమాత్రము సావకాశకాశము గాన్పించుటలేదు. అట్టి భ్రమకు బోవుట మృగ తృష్ణయే కాగండు.

దీని సర్వసాసనము శాసనోక్త "సిరియూరు" ప్రస్తుతమున్న రామన్నసాలెముగాని, తామరాడ గాని గానేరక వేలుగా నుండి కాలగర్భమున లీనమై పోయినదని ధృవపదమన్నది. ఇక నావాదము ముగించుటయే మంచిది.

71 పే. లో "వసిష్ఠిగోదావరి తీరప్రాంత మందున్న యొకయూరు అగ్రహారముగా నీయబడిన శాసనము, ఆ గ్రామమును దాటి నదుల నుత్తరించు కొని క్రోసుల దూరము ప్రయాణించి యొక్కడో

యొకకోట లభ్యమైనదన్న ఆ దానములు పొందిన వారి సంతతియో, బంధువులతో పన్నిపాతులైన వారెవరో యొకరివలన స్థానచలనము వొందియుండ వలెననుట నిర్వివాదాంశము" అని ప్రాసీయున్నారు. దానికంత వింతలేదు. ఎమ్మకుండిన మధవవర్మ యొక్క తూర్పుగోదావరి జిల్లాలోని వగు సాంమూరు (పులింబూరు), వెలంపాలెం (వెలుంబలి) తామ్రశాసన ములు ఎచ్చటనో యున్న ఈవూరు గ్రామమున దొర కుట చేతనే గదా వాటిని ఈవూరు పేర్లులని పిలుచు చున్నారు. ఇట్లే ప్రియో గాన్పించును. కావున శిలా శాసనములు స్థానభ్రష్టత్వమంది స్థలాంతరమేగిన అబ్బరమగును గాని తామ్రశాసనములు స్థలాంతర ముల గావవచ్చు టోక వింతగాదు. ఇది సర్వసామాన్య విషయమే. అంతేగాదు. రాజ్యమేరిన రాజులు తమ తమ ప్రదేశముల స్థిరనివాసులైరి కాని "విద్యాన సర్వత్ర పూజ్యతే" అను ఆర్యోక్తి ముసరించి విద్వాంసులు తమ ప్రజానైపుణ్యములచే సర్వత్ర బూజింపబడి స్థలాంతర వాసులగుట విశేషాంశమై బోదగల్గుచుండును. ఈ దాన ప్రతిగృహీత తండ్రి శ్రీ చక్రపాణియు, గృహీత దారియధిష్టు కూడ ఆఖండ విద్యావైదుషీ ప్రభావము గలవారైననులే శాసనముందే 27—40 వంక్తుల పరకును గోచరించుచున్నది. అట్టి శ్రేష్ఠ మైన కర్మాచార పరియోజకులగు, సర్వకాన్తి నిష్ఠితరై ధర్మకార్య విరూపణ కర్తలుగను, రాచకీయ ధురంధరులుగను ప్రసిద్ధి నందిన వీరి సంతతియు నట్లే వృద్ధి నొంది యుండవచ్చును. ఆ కాలమున సంఘమునందు తావులేని కాపాలిక శైవులు నదీ పముద్ర తీరస్థులై యుండిరి. ఇందుకా కడలి ప్రాంతము తైరవుని కోనయై యున్నది. కోన దేశాధీశులైన హైహయూది వంశముంవారు శైవదీక్షా పరియోజకులుగా రోచెడి. వాటి ఇల్లెత్త పీఠములకు వెలియైన ఆ కాపాలిక మతమును శండించుటకై యీ దానప్రతిగ్రహ వండితవంశ మాయా రాజా వ్యవస్థలపై వెడలి యుప్పుల స్థలనివాస మేర్పశించి కొన్ని క్షేత్రములనువచ్చును. అట్టితరే వారి స్వంత సొత్తుగని శాసనము వారితోనేగి యుండి ఆ వంశము వారే పరిస్థితికి రోనైనను నిది మాత్రము భూగర్భ మున సురక్షిత స్థానమేర్పరచుకొని యుండి నేటికీ వండితధ్వయ వంశప్రకాండులచే వెల్బడి చరిత్ర

పరిశోధక వర్గమునకొక జ్ఞానపదవి యయ్యెనని పేర్కొనదగియున్నది.

ఈ శాసనము వెలువరించుటకు మూల కారకులైన చెరుకుమిల్లి వారు, ప్రస్తుతము రామ రాధ అగ్రహారమై యుండుట, అందరి అగ్రహారకులు చెరుకుమిల్లి వారై యుండుటయు, వారిప్పటికిని నేదనెదాంగవేరై మొగలితూర్పు సంస్థాపాధిపతుల బహుకరణస్వీకరై యుండుటచేతను, ఆ చెరుకు మిల్లివారే ఈయూరు దాన ప్రతిగ్రహీతలై యుండి తామరాదను (సీరియూరు) వదలి కాలకమేణ అన్యగ్రామవాసులై పోయిరనియు, వారి విద్యతో బాటు యీశాములు గూడ పర్యవసానములై చేరె ననియు తల్లూమవాసులు చెప్పుచుండగ విన తలస్థించినదని వారు వ్రాసియున్నారు. అయితే యిందొక విషయము గమనింపవలసి యున్నది. ఈ శాసనముచే దానప్రతిగ్రహీతల సంఖ్యన ములో 27-40 వంక్తుల మధ్యనైన 31 వ వంక్తి యందు ఈ దాన ప్రతిగ్రహీత వంశమువారు (రిగ్వేది) ఋగ్వేదులని యుదాహరింపబడియున్నది. అయితే అగ్రహారకులైన చెరుకుమిల్లి వారుగాని, దానశాసన ప్రదాతలై కాలిథట్టువారుగాని ఋగ్వేదులు గాక యజుర్వేదులై యున్నారు. కావున ఈ యుభయ వండితవంశములతో నే యొకరును ఈ “సీరియూరు” దాన ప్రతిగ్రహీతలు కారని నిర్ధారణ యగుచున్నది. అయితే యీ దానప్రతిగ్రహీత వంశము వారికిని యీ వండితవ్యయ వంశములకును సన్నిహిత బాంధవ్య మేకాలమందైన యుండిన యుండవచ్చును. వారి మూలమున యీ దానప్రతిగ్రహీత వంశము వారప్ప టకుతోయి యప్పట స్థిరనివాస మేర్పరచుకొని యున్నను యుండవచ్చును. అందు కాక్షేపణ యింత మౌతము ఉండజాలదు.

— మునునూరి సాంబశివరామమూర్తి.

దేశటి వంశము--
కొండపిటిరాజ్యం

పదునాలగన శతాబ్ది ప్రారంభమున, అనగా క్రీ. శ. 1323 సంవత్సరమున ఓరుగల్లు రాజ్యంగా విలసిల్లిన తెలుగుసీమకాశీయులపై ఢిల్లీ సుల్తానులు అగు తుగుష్కులు చేసిన దండయాత్రలతో

విచ్ఛిన్నము గాబడిన హేతువు వల్ల అద్దంకి రాజధానిగా పంటకాశీయులు ప్రముఖ సైన్య నాయకులుగా అంద్రావనిలో పేర్కొందియున్న రెడ్డినాయకు లేకవై దేవటి ప్రాయవేమారెడ్డి నాయకుడుగా కోస్తా అంధ్రమును వచ్చి కృపరచి వెల్లూరు మొదలు పింజానముదాటిన గోదావరితీరాన నిలిపాడుగా పృథ్వీ రెడ్డి రాజ్యము స్థాపించిరి. ఈ రెడ్డినాయకులు ఒక్క పొరిగా ఓరుగల్లు విచ్ఛిన్నతలో పాలకులు అయినవారు కాదు. వీరు రాష్ట్ర కూట సంఘటికి జెందినవారు. వీరి పూర్వులు వేంగి చాళుక్యులను జియించి అంద్రావనిలో రాజ్యపాలన చేసింది కూడా వరుసరాలి సందర్భముగా సుగడించెదను.

ఎందుచేతనో దాక్షిణ్య పొల్చు దొర పంటి చరిత్ర కారులు యీ దేవటివంశ పంటకాశీయులను వీరికిగల 'పల్లవాదిత్య. వంశ ప్రవేత' మొదలగు విరుదులుగాంచి పల్లవులుగా వ్రాసినది. అందువల్ల వీరిని పల్లవులకావని పంటకాశిరెడ్లు పాలక తెగ లోనివారని చిలుకూరి పీఠభద్రరావు వంతులగారు అంధ్రుల చరిత్ర మూడవభాగమున వివరించిరి. ఈ చరిత్రకు ఆ పాక్ష్యము ఆపూర్వమై యున్నది.

మరియొక సందర్భమున దాక్షిణ్య పొల్చు దొరవారి అభిప్రాయం (Annual Report on Epigraphy 1916 Para 577) మూస్తే; చోడులగు క్షత్రియు కాగాకూడా వ్రాసినది. ఈ సందర్భమున రెడ్డి కాశీయులతో చోడులకు ఆకాలంలో జరిగిన సంబంధ బంధుత్వములను గురించి దాక్షిణ్య పొల్చు దొరగారు చోడులుగా భావించుట చారిత్రకులు ఎవ్వరైనా సమర్థించినను అందుకు ఆక్షేపణ చేయదలవలెదు. కాని పంట కాశీయులగు దేవటి వంశము వారు పల్లవులు మాత్రం కాదు అని ఖండితముగా తెలుపుచున్నాను. పల్లవులలో చేర్చుటకు ఏలుకాదంటే చోడులగు క్షత్రియులలో చేర్చుట సముచితమైయున్నట్లు? అన్నచో యీ క్రింద వివరించిన శాసనములు ఒక రుజువుగా వివరించెదను.

కోరుమిల్లి శాసనమున :
శ్లో. శరీరకృత్య భవేనకుఠో;
పద్మేన సా పద్మవిరోచనస్య

వేమాంబికా చోళకులేందు భీమ
భూపాత్యజా భూ న్యూహా పృథాయా॥

వేమాంబిక అనే అమె చోళకులాస్వయుడు
భీమభూపాలుని కుమార్తెగా నిర్ధారణము చేసిరి.

మరియు రాజమండ్రి రాజ్యాధినేతయు దేవటి
వంశీయుడును, పంటకూలాద్విచంద్రుడును అగు అల్లాడ
బొద్దారెడ్డికి అంకితము గావించిన శివలిలా విలాస
గ్రంథమున కవిలగు విశ్వంకుని కొమ్మనామాత్యుడు
వాసిన వద్యమునూ వివరించుచున్నాడు:

మ. భరితశ్రీనిధి యమ్మహీరమణుఁ డొప్పున్
జోళ భక్తి క్షీరీశ్వర సూనందగు
భీమలింగమనుజేశ్వరేష్ఠ సత్పుత్రి
భాస్వర కారుణ్యదళావహన విధానంధాత్రి
వేమాంబికన్ వరియించెన్
బరిభక్తి గౌరవ దృఢవ్యాపార నిర్వాంబికన్.

ఇదే సవర్ణ నీయముగా కాళిభండమున వేమాంబిక
అనవేమనృపాలుని మనుమరాలని ద్రువీకరించుట
జరిగినది.

మ. అనమే క్షీతిపాలు ప్రితియగు
వేమాంబా మహాదేవికిన్,
మనుడయ్యల్లడ భూమిపాలునకు
పంగ్రామ స్థలీ గాంధీపుల్
తనయు ల్లేమవిభుండు వీర
వసుధాధ్యక్షుండు బొడ్డునభుండును
సన్నయ్యయు
బాహు విక్రమ కళాటప్రవలాపొడ్డుతుల్.
(ప్రితి అంటే, దౌహిత్రీగా గ్రహించేది)
ఈ దేవటి వరిక పంటకాళాస్వయులు—

చోడులతోనేగాక, హంపి విజయనగర రాయం
వంశీయులతోకూడా వివాహబంధుత్వములు కలిగినట్లుగా
Elliot అనే దొర ప్రోగ్రాచేసి సమకూర్చిన
Annual Report of Epigraphy 1906 Page 63
వివరణ వ్రాంతమున విమున్నదనగా—

రెండవ హరిహరరాయలవారి కుమార్తెను
కాలయవేముని పుత్రునికి 'కాటనభు' అన్నవారికి
వివాహం చేసిరని వున్నది.

[వబంధము—కాననము రుణాపుంద్యరా
దేవటిపంటకాళీయరెడ్డి జాతికి చోడ—రాయం వంశం
క్షత్రియులతో వివాహము పితృ జరిగినదని
యింకా పెదకోమటి వేముని భార్య ధరణీకోట
ప్రభువు గన్నక్షీరీశ్వరుని కుమార్తెగా అమె త్రవ్వించిన
సంతాన సాగరము గురించిన సందర్భమున వివరించి
యున్నారు. (ధరణీకోట వేలిన గన్నక్షీరీశ్వరుడు
రాచబిడ్డ.)

ఈ బంధుత్వములు ఒకవేళ రాజకీయములుగా
కొందరు పర్మితకారులు తలంచిననూ, రెడ్డి
వాయకులు వర్ణపులు మాత్రము కావని భారతీయ
పాఠక తెగంతోని ఒకవర్గముగా తలంచుచూ,
వీరి ప్రాచీనరాజ్యమైన కొండవీడు రాజ్యము అతివైభవ
ముగా విలసిల్లి వర్ధిల్లినట్లుగా తేలియున్నది. ఈ
దేవటి పంట కాళీయ రెడ్డి కులోద్భవుల చరిత్ర
యూ 'రెడ్డిజాతి'ని క్షత్రియులుగా కొన్నిచోట్ల
చెప్పిననూ, వివాహములు క్షత్రియులతో జరిగిననూ,
యజ్ఞోపవీతము త్యజించి రసమది యుదార్థము. అంత
మాత్రమున రాజ్యప్రాంతంలోని నైతిక విశిష్టత కంటు
పడలేదు, అని రుణాపు నాటికి వేటికి కూడా విల్పి
వున్నది.

—కొవ్వారి వెంకటరెడ్డి.

వచన కవిత్వంలో పదగుంభనం

1940 నుండి ప్రారంభమౌతూ వచ్చిన వచన
కవిత్వం కొందరు పిదపామ్రం వలన వేటికి ఒక
నిర్దిష్టమైన స్థానానికి చేరుకున్నదని చెప్పవచ్చు.
సాంప్రదాయ వాదుల ముక్కువిరుపులను సహిస్తూ,
స్వేచ్ఛావాదుల స్వగతాంకు పాసిస్తూ లాగ్నైతేనేం
వేళ్లు పాతుకొని పోవడానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నది.
దీన్ని వచన గేయం, వచన పద్యం, వచన గంధి,
ముక్తచ్ఛందం, మరియు స్వేచ్ఛాగీతమని అంటున్నారు.
విజ్ఞాలు తమ దిష్టమైన పేరుతో పిలుచు కొందురు
గాక! అవమర్థం చేతుల్లో కవిత్వం అధోగతిపొందుతుంది,
ఇదివరకు శక్తిమంతుల వలన విలువను సంత
రించుకొన్న ప్రక్రియ తరువాతి వారి అశక్తత వలన
మునుపున్న గౌరవాన్ని కోల్పోవడానికి అవకాశమున్నది.
వచన కవిత్వం విషయంలో ఇప్పటిలాగే జరుగుతున్నది.

“చందాసి ఛాదవాల్” అని యామ్ముడు నిరుక్తంలో చెప్పియున్నాడు. మాకీ ఛందస్సుల తొడుగుల పసరం లేదు, మారి దిగంబర కవిత్వ మున్నారు. బాగానే వుంది. అలంకారాలేక కవిత్వమే లేదని లాక్షిణికులంటే, అలంకారాలు మా కవిత్వాని కక్కర లేదు నిరలంకారమైన విసర్గ మనోహర కవిత్వం నూది అన్నారు. సరే, మొత్తము మీద ప్రాచీనంల పదాదంబరం, కృత్రిమత్వం సచ్చనిభావమే వచన కవితానిర్వచనానికి కారణమని చెప్పియున్నారు. మంచిదే. వచన కవిత్వం చేపట్టడంలోగల ప్రయోజనాలు కూడ చెప్పారు. కవిత్వాన్ని వ్యావహారిక భాష కత్వంత వచ్చిపాతం చేయడం, పతత పృథకులలో భావాన్ని మాలిగా చొప్పించడం (పద్యాలాగ పదాల్ గజిబిజిచేసి కొద్ది భావాన్ని పెద్ద మాటల్లో చెప్పడం కొద్దు మూట) అంత బాగానే వుంది. వచన కవిత్వ రచనలు అనుకున్న దానికంటే ఎక్కువ మందే వ్రాస్తున్నారు. కాని కొందరు కొన్ని పాఠపాట్లు చేస్తున్నారు.

కవిత్వాన్ని వ్యావహారికానికి దగ్గరగా తెచ్చుస్తూ మన్నారు. విజానికి దీని ఆచరణ చాల తక్కువ. సామాన్య పాక జనం నంగలి దేవుడెరుగు. పండితులనే తికమక పెడుస్తాంని కొన్ని రచనలు. నన్నయ్యాది కవులు వచన కవిత్వం వ్రాసి ఉంటే ఎలా ఉండేదో అలాగే వెలువడుతున్నవి కొన్ని వచన కవిత్వ రచనలు. పాండిత్యాన్ని ప్రదర్శించుకోవాలంటే పద్యాలండనే ఉన్నవి. వాటిలోనే తమ అసమాన పాండితీ ప్రతిభతో విశ్వంఖం విహారము చేయవచ్చును. ముముక్షు జనరంజకములైన రచనలను చేసి ప్రశంసాపాత్రులు కావచ్చును. కాని కేవలం పద్యాలలో వ్రాయడమే ప్రాచీనతగా భావించి, ఎటువంటి భావమైనా, భాషైనా సరే పద్యాలలో ఉండకుంటే చాలు నవ్యత్వం వస్తుందనుకొని వ్యప్నానస్థలో రచనలు చేయడం మెచ్చుకోదగిన విషయంకాదు. కేవలం పదాదంబరం కవిత్వ

యొక్క పొందర్యం అధికం చేయకపోగా అధ్యుం చేస్తుంది. కావ్యాత్మ ప్రకాశించేది పదాంతోనే, అందుకే రయానుగుణమైన భాష కావాలి. అంతి అంతి పదాల్ గుండెల్లో దూసుకుపోవాలి. ఛందస్సుల తొడుగుల్ని విసర్జించినట్లే గంభీర పదప్రయోగాన్ని కూడ త్యజించాలని నా అభిమతం. ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క ప్రక్రియలో ప్రతిభను కలిగి ఉంటారు. ఆ ప్రతిభ సవ్యమైన రతిలో వెలుగును చూస్తే గౌరవించబడుతుంది. కొందరు కలం కదిపితే చాలు పుంఖాను పుంఖంగా దొర్లుతుంటాయి పెద్ద పెద్ద శబ్దాలు. అటువంటివారు తమ భాష కనువైన ప్రక్రియ వెన్నుకోవాంనేదే నేను చెప్పదంతుకున్నది. ముఖ్యంగా వచన కవిత్వలో పదాదంబర మధికమైతే అతుకుల బొంతలా తయారై జాగ్రత్తను కలిగించక మానదు. పద్యాల వాసనలనే ఒత్తుగా పులుముకొని ఛందస్సాకటి తేనెంతమాత్రాన అది వచన కవిత్వం కావరదు. నేటి కొన్ని వచన కవిత్వంలోని కొన్ని పంక్తులు గమనింతురు గాక.

“పరిమల్లన పుష్పంలా, మృత పరిపాండుర ముఖంలా, మప్పణ చంద్రవాహిని.”

“శీతం చందన పరిమళ సమ్మిశ్రిత వాయు పరీవాసశీల”

మధుర మధుర గీత విసదిత జంధారా సిక్త ప్లిగ్మ మేఘాలు”

సీతాసిత పరితాస్తిక స్తంభాలు.

“తుహిన గిర్నా శమోపాంత మణికుందరాస్తిత వప్రవాహినీ—కలకంఠ ముఖరిత గీతరాగ వ్యర్థత్వం”

“శేషర మదయోషా విధుర వివశ నాట్యనేళ”

ఇలా ఎన్నో ఉదాహరించ వచ్చును. ఇకనైనా వచన కవితా కర్తలు ఈ విషయాన్ని దృష్టిలో నుంచు కొందురు గాక.

—ఎస్. గోపి.

అయితే ముందే చెప్పినట్లుగా వచన కవిత్వం అధ్యుం చేస్తుంది. కావ్యాత్మ ప్రకాశించేది పదాంతోనే, అందుకే రయానుగుణమైన భాష కావాలి. అంతి అంతి పదాల్ గుండెల్లో దూసుకుపోవాలి. ఛందస్సుల తొడుగుల్ని విసర్జించినట్లే గంభీర పదప్రయోగాన్ని కూడ త్యజించాలని నా అభిమతం. ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క ప్రక్రియలో ప్రతిభను కలిగి ఉంటారు. ఆ ప్రతిభ సవ్యమైన రతిలో వెలుగును చూస్తే గౌరవించబడుతుంది. కొందరు కలం కదిపితే చాలు పుంఖాను పుంఖంగా దొర్లుతుంటాయి పెద్ద పెద్ద శబ్దాలు. అటువంటివారు తమ భాష కనువైన ప్రక్రియ వెన్నుకోవాంనేదే నేను చెప్పదంతుకున్నది. ముఖ్యంగా వచన కవిత్వంలో పదాదంబర మధికమైతే అతుకుల బొంతలా తయారై జాగ్రత్తను కలిగించక మానదు. పద్యాల వాసనలనే ఒత్తుగా పులుముకొని ఛందస్సాకటి తేనెంతమాత్రాన అది వచన కవిత్వం కావరదు. నేటి కొన్ని వచన కవిత్వంలోని కొన్ని పంక్తులు గమనింతురు గాక.

అయితే ముందే చెప్పినట్లుగా వచన కవిత్వం అధ్యుం చేస్తుంది. కావ్యాత్మ ప్రకాశించేది పదాంతోనే, అందుకే రయానుగుణమైన భాష కావాలి. అంతి అంతి పదాల్ గుండెల్లో దూసుకుపోవాలి. ఛందస్సుల తొడుగుల్ని విసర్జించినట్లే గంభీర పదప్రయోగాన్ని కూడ త్యజించాలని నా అభిమతం. ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క ప్రక్రియలో ప్రతిభను కలిగి ఉంటారు. ఆ ప్రతిభ సవ్యమైన రతిలో వెలుగును చూస్తే గౌరవించబడుతుంది. కొందరు కలం కదిపితే చాలు పుంఖాను పుంఖంగా దొర్లుతుంటాయి పెద్ద పెద్ద శబ్దాలు. అటువంటివారు తమ భాష కనువైన ప్రక్రియ వెన్నుకోవాంనేదే నేను చెప్పదంతుకున్నది. ముఖ్యంగా వచన కవిత్వంలో పదాదంబర మధికమైతే అతుకుల బొంతలా తయారై జాగ్రత్తను కలిగించక మానదు. పద్యాల వాసనలనే ఒత్తుగా పులుముకొని ఛందస్సాకటి తేనెంతమాత్రాన అది వచన కవిత్వం కావరదు. నేటి కొన్ని వచన కవిత్వంలోని కొన్ని పంక్తులు గమనింతురు గాక.

ఈనాటి సాహిత్యంలో స్థితిగతులు

ఆర్యా,

జాన్ నెల భారతిలో "ఈనాటి సాహిత్యంలో స్థితిగతులు" అన్న తుమ్మలపల్లి రామలింగేశ్వరరావు గారి వ్యాసం చదివిన మీదట, దానిలో కొన్నిభావాలు అనుమతించగా, వక్ష సాతయుడంగా కన్పించినవి.

వ్యాసకర్త ముఖ్యంగా అభ్యుదయ కవిత్వం మీద, తన ఉద్దేశ్యాన్ని బహిర్గతం చేశారు ప్రారంభంలో. "సాహిత్యరేఖల్లో ప్రచారంలో ఉన్న అభ్యుదయ సిద్ధాంతాలు శ్రీ శ్రీ గారి కవితల్లో ప్రతిబింబించడంలేదు" అన్నారు. అంటే విమర్శకుడికి వీరి అభ్యుదయంగా కనబడుతుందో, అదే భావంకనికి గూడా ఉండాలి వీరి అభిప్రాయం కావచ్చు. సాహిత్యంలో సాధారణంగా జరుగుతున్న చరిత్ర ఏమిటంటే విమర్శకులు వారి ప్రమాణాలలో కవిని కొంతడం. దానివల్ల విమర్శనారంగంలో ఇన్ని అవర్ణాలు ఏర్పడుతున్నాయి. వ్యాసకర్త చెప్పినట్లుగానే చూస్తే 'స్లేట్' నిర్మించిన Republic "క్లాస్సికాలిటీ" యానికి ఉదాహరణగా కనబడుతోంది. పోలే క్లాస్సికాలిటీ అభ్యుదయ మంటే ఏమిటో వ్యాసకర్త ఎక్కడా చెప్పినట్లు కనబడలేదు. అనరీ "అభ్యుదయం" అనే మాటకి చాలామంది చాల రకాలుగా అర్థాలు తీస్తున్నారు కాబట్టి అభ్యుదయానికర్తం వివాద గ్రస్తంగానే మిగిలిపోయింది. 'స్లేట్' నిర్మించిన Republic వ్యాసకర్తకి ఆచరణీయమైన అభ్యుదయభావం కావచ్చు. Marx నిర్మించిన పర్క రహిత సమాజం, సమతాపాదం శ్రీ శ్రీకి అభ్యుదయంగా కనబడవచ్చు. మార్క్సం ఏకైకం కల్పించడమే కాకలేది విశ్వశ్రేయస్యంగా! ఏకతీయంగా, "జలవంతులు దుర్బుల జాతిని బానిసలను బానిసలను వరహంతలు ధరాదీనతులై చరిత్రమున ప్రసిద్ధి" కెక్కారు. కాంం గమస్తన్న కొద్ది మానవుడు ఏకతీయం విలుగులోకి రావడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు. వ్యక్తి,

వ్యక్తి ముట్టా ఉన్న సాంఘిక వ్యవస్థ, దానికున్న సరిత్రా ఈనాటి మానవుడు సమగ్రంగా అర్థం చేసుకోగలుగుతున్నాడు. రాచరికపు వ్యవస్థలోనించి ప్రజాస్వామికంలోకి అడుగుపెట్టిన మనిషి వ్యక్తి ప్రారంభం అంటే ఏమిటో అర్థం చేసుకోగలుగుతున్నాడు. అందుచే "ఒక వ్యక్తిని మరొక్క వ్యక్తి ఒక జాతిని వేరొక జాతి వీడించే సాంఘిక ధర్మం, ఇంకా ఇకపై సాగదు" అంటున్నాడు ఈనాటి "అభ్యుదయ కవి." విశ్వమానవ జాతినంతటిని సంబోధిస్తూ "అభివృద్ధి కుటుంబీ! ఏక రక్షణంధూ! మానవుడా!" అని విశ్వమానవత్వానికే వివాళులైతాడు ఈనాటి అభ్యుదయ కవి. ఇదంతా "అభ్యుదయ కవితా వర్గానికి వాయుకుడని చెప్పవచ్చు" అని వ్యాసకర్త అనుకున్న శ్రీ శ్రీ సంగతి.

"శ్రీ శ్రీ అనుయాయులమంటూ అభ్యుదయ రచయితల మంటూ రచనలు చేసేవారి రచనల్లో కూడా, యూవల్ ప్రపంచంలోనూ అభ్యుదయ సిద్ధాంతాలుగా అంగీకరించబడిన అధ్యాయ కన్పించడంలేదు. ఈ రచనలు వట్టి శాబ్దిక అయోమయంగా ఉన్నవి. మన సాహిత్యంలో "అభ్యుదయ కవిత" విభజన స్వరూపం వహించలేదని, చెప్పాలి" అంటున్నారు వ్యాసకర్త. ఇది కేవలం ఆధార రహితమైన నిందాసంగ. ఏళ్లలో శాబ్దిక అయోమయాలన్నాయి అని అంగీకరించేటప్పుడు అని ఎలాంటివో కూడా వ్యాసకర్త సాధారణంగా నిరూపించ వలసింది కాని అట్లా చెప్పులేదు. కేవలం నింద మోపి ఉరుకున్నారు. ఒకవేళ ఉదాహరణగా ఏ ఒకటో రెండో ఎవరో చూపించినప్పటికీ తక్కిన కవితలు అంతా ఇంతే అనుకోవడం చూస్తాన్నదం కాదా? చందో బద్ధ కవితలు అంతా కవితమేనా? దాంట్లో మూతం ఎన్ని అపకావాళులేవు గురుక. అయితే వీళ్లంతా వ్యాసకర్త సిద్ధాంతాల్ని, చందో నియమాల్ని గ్రాంథిక భాష

ఉపయోగించుకున్నాడు కాబట్టి లోపం లేదనుకుంటే, అది పాక్షికతయే కాగలదు. సాహిత్యం మనోమయమైనదైతే అందులో రాళ్ళూ, రత్నాలూ లేండు ఉంటాయి. అవి యిద్దరకూ ఉన్నాయి. ఇప్పుడు ఉన్నాయి, ఎప్పుడూ ఉంటాయి. ఏది పరిగ్రహించాలో ఏది విస్మరించాలో బుద్ధిశీలులు నిర్ణయించుకోవాలి. ఈ నాటి కవిత్వంలో అభ్యుదయంలేదు అని ఒక మాటంటే సరిపోయిందా?

“నేకు మాతాను నిజంగా
మూర్తిభవత్ దైవ్యాన్ని, హైవ్యాన్ని,
క్షుణ్ణితో కర్ణం నిరభ్యుత్తి
గచ్ఛన్మహాకార వికారుల్ని
ఇది ఏ వాగవికరకు ఫల్య శుభి?
ఏ విజ్ఞాన ప్రకర్షకు ప్రకృతి?”

ఏ బుద్ధదేవుని జన్మభూమికి గర్వస్ఫూర్తి?”

అని దిక్కురించి అడిగే ఈనాటి అభ్యుదయ కవికి ఈ విమర్శకుని సమాధానం ఏమిటి? ఇలాగే, అర్జున, దాశరథి, కుందుర్తి, మొదలయిన కవులు శాస్త్రీకమైన అధికారాన్ని, అవేకమంది పాండవయుగ కవులకన్నా ఎక్కువగా కలిగినవారే! ఈ తరం కవుల్లో గూడా ఇట్టి భావజ్వర ఉదాత్తంగా వ్యక్తపరచిన వాళ్ళు లేకపోలేదు. ఉదాహరణకి 1964 సెప్టెంబరు దారతిలో “వ్యర్థగీతం” అన్న రచనలోని

“ఈ ప్రపంచకం ఇంతే!
కంటికి అంది నోటికందని భోజనం!
కత్తిరించిన చిత్రం
కొన్ని అంకాలే మిగిలిన శిల్పం
మొండిగోడల అసంపూర్ణ గృహం!”

అన్న పంక్తులు, సమాజ వ్యవస్థగతమైన అసంపూర్ణతను గూర్చిన ఆవేదనతో, వివిష్టరభ్యుదయాన్ని గూర్చి అక్రమించే కవి హృదయాన్ని కళ్ళముందు పెట్టడం లేదా? ఇట్టి అవేకావేకమైన పంక్తుల్ని చూచి అసందించక అక్కడక్కడ కనబడే అల్ప కవిత్వానికై, బాధపడే తత్వాన్ని విమర్శకులు విస్మరించాలి.

ఇది “పుస్తకల్ని తూవ్వమైన దురదృష్టకాలం” అని మరొక ఆలోచన. నిజంగా ఈకాలంలో కవిత్వస్థాయి పడిపోయిందా? ఉదాత్త కవిత్వం అసలు రావడంలేదా? లేదా మున్ను కవిత్వం విరమించుకున్న పంథాలో పుట్టే లేకపోవడంచేత నిర్మింపబడిపోయిందా?

ఏమిది పంచభూతాల కాలంలో తెలుగు సాహిత్య ప్రపంచంలో ఎంత తెలుగు (సవరించిన) ఎన్ని కొత్త మూలాలు విశ్వంమండ్రాలూ, ఎన్ని విలక్షణమైన సిద్ధాంతాలూ సాహిత్య వ్యవస్థతో ప్రతిపాదించ బడ్డాయో, ఈ నవ్యసాహిత్యాన్ని విమర్శించే వాళ్ళు ఏకాంతస్థిలో చూడడం మంచిది. శ్రీ శ్రీ అన్నట్లుగా “అధునిక కవిత్వం నియమ రహితమైనదనే తున్నవాడన మార్చడమైన సమర్థమిదికాదు. ఎన్నో విశేష పరిస్థితుల కూడిక వల్ల రూపం పొందుతున్న ఒక రకపు కవిత్వాన్ని, స్పటికానికి వలె ఎన్నో ఫలకాలు గల ఒక కొత్త ఉద్యమాన్ని, ఏదో ఒక ఫలకం మాత్రమే చూచి తాము ఉండవలసిన దమకున్నట్లు ఉండవలసిన మాత్రంచేత, తమ ప్రామాణ్యాలకు లొంగవలసిన మాత్రంచేత, విమర్శకు కాదు—నిరసనకే, దూషణకే పూనుకొంటున్న చిత్రమనవ్వాలి” ఈనాటి సాహిత్య విమర్శకులలో కొందరున్నాడు. అందుకనే విమర్శ యొక్క స్థాయి పడిపోయింది.

“ఈ కాలంలో అసంఖ్యాకంగా నవలలు వచ్చినా శ్రీ ఉన్నవ, శ్రీ విశ్వనాథ, శ్రీ అడివి, శ్రీ నోరి—వీరి నంటి స్థాయినందుకునే నవలలు రాలేదనే చెప్పాలి. మనజాతి సమగ్ర స్వరూపాన్ని ప్రతిబింబించే ఉత్తమ స్థాయి నవలలు ఈ మూడోతరం వాళ్ళు వ్రాయ లేదు.” అని కవిత్వం మీదే కాకుండా నవలల మీద కూడా మరో వింత మోసారు. నిజంగా ఈతరంలో నవలలు ఆంధ్రభావనల ప్రభావితం చేశాయో, నవలల పరిణామాన్ని జాగ్రత్తగా పరిశీలించిన వారికి అనగావన కాగలదు. బుద్ధిబాలు—చివరకు మిగిలేది; సింగరాజు లింగమూర్తి—మనుషులు—మనుషులు; కందు కూరి లింగరాజు—మనం మిగిలేం; గోపీకండ్—అనమర్తుని జీవచూరణ; రావకండ విశ్వనాథశాస్త్రి—అల్పజీవి; శ్రీమతి ముప్పాళ రంగవాయకమ్మ—శీత వేడలు, జలివీకం మొదలైన నవలలు అటు సాహిత్య దృష్టిగూని, యిటు సమాజ దృష్టిగూని ఉన్నవిమైన వని నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చు. (వీరేశలిక ఇంకా తెలుగు నవలా సాహిత్యంలో లోపంగా కృషి చేసిన ఉత్తమ రచయితలు చాలామంది ఉన్నారు). ఇవన్నీ ఈ విమర్శకుల దృష్టికి ఎందుకు అవడంలేదు అంటే నాకొక్కటే సమాధానం లోపిస్తోంది. ఈ నవలలు గ్రాంథికానికి దగ్గరగా ఉన్న వ్యావహారికంలో వ్రాయబడ లేదా! విమర్శకులు ఈ కాలపు నవలలో పనుకాలిన

జీవన చిత్రీకరణ రోపించిందంటున్నారు. కాని ఈ నవల లన్నిటిలో ప్రధానమైన తత్వం, మనుకారిన సమాజ చిత్రీకరణ, సాంఘిక జీవన సుక్ష్మభం, జీవన పోరాటంలో బలవంతుల దౌర్జన్యాలూ, బలహీనుల పరాజయాలూ—మూత్రమే! ప్రాచీన వైలన ప్రతి పాదు లేకు కాబట్టి ఉప్పులమైన నవలలు లేవడం ఎంత పాక్షికమైన విమర్శయో చెప్పలేము. అనుక్షణం మారుతున్న సమాజంలోని భావాలను శక్తి మంతంగా వెలువరించగల రచయితలకు ప్రాధాన్యం గల సాక్షాత్వ నవలల్ని పరిశీలిస్తే యిది ఎంత దుర్బల మైన వాదమో తెలియగలదు!

ఇక కథాప్రపంచంలో కూడా ఈ వ్యాపకరక్తి అంతా వికటే గాని వెలుగెక్కుడా కనిపించలేదు. ఈనాటి కథకుల్లో కొదవటిగంటి కుటుంబరావు అగ్రగణ్యుడు. మధ్యతరగతి జీవన విధానానికి ప్రతినిధి. ఇతే, "అయన రచనల్లో బోగ్మోవియం నంగితం లాగా కొంత చర్చిత చర్చణం కనిపిస్తుంది" అన్నారు వ్యాసకర్త. ఈ వాక్యంలోని ఉపమానం యిక్కడ చిత్తమెట్టివో బోధపడలంలేదు. చర్చిత చర్చణ మైన సంగతి రీతి, ఏ వాద్యంలోనైనా ఉండవచ్చు, మ్రోగించేవాని అసమర్థతవేత. సమర్థుడైతే హర్ష నియాన్నైనా చర్చిత చర్చణం లేకుండా మ్రోగించ వచ్చు. కాబట్టి హర్షనియాన్నే పేర్కొనడంలో సామంజస్యంలేదు. అదీగాక, కొదవటిగంటి సమర్థులైన రచయిత. అతని రచనల్లో చర్చిత చర్చణం లేదు. ఒకే భావాన్ని అనేకచోట్లా చెప్పవలసి వచ్చి నప్పటికీ (ఈ విషయం శత్రువు రచయిత లందిరికి వర్తిస్తుంది. ఒకే భావాన్ని ముఖ్యంగా ప్రతిచోటా ప్రతిపాదించడమైన విశ్వనాథ రీనికి ప్రథమోదాహరణము) దానితో పాటుగట్టి విడిగింటే రీతిగా గాక చమత్కారంగా చెప్పగల వేర్లు ఆయన కున్నది.

ఏమైనా, వెలుగుదేశంలో ఒక దురలవాటున్నది. ఎవరికి వారు మేమే అధికారులమని భావిస్తున్నారు. అందువల్లనే, సాందరసందం కావ్యం కాదన్నారు, గురజాడని అకవి అన్నారు. కన్యాశుల్కాన్ని, మహాప్రస్థానాన్ని పెక్కు సైన్తకాలతో చొల్చారు. (ఈ విషయం ఉదాహరించడానికి చాలా సిగ్గుపడుతున్నాను. కాని అక్కరలే.) — చివరికి ఈనాటి సాహిత్యమంతా అగమ్య గోచరమని తేల్చారు.

గురజాడ చెప్పినట్లుగా, స్నేహము, ప్రేమ అనే.....రెండు వెలుగులను నరుని మీద తీప్రీకాంచితే, వింత సాగములు బయలుదేరుతవి. అమాయ అనే అంధకారంలో అంతా వికటలుపే.

టి. ఎల్. కాంతారావు.

మారన మహాకవి నివాస స్థలం
అర్ధా!

'నమగ్రాంధ్ర సాహిత్య' గ్రంథ ద్వితీయసంపుట ములో శ్రీ 'అరుద్ర'తెలంగాణమునందలి గోదావరి పరి వాహప్రదేశము మారన మహాకవి నివాసస్థలమై యుండ వచ్చునని భావించినారు. (పుట. 233). అందులకు వారు ఆంధ్రమార్కండేయ పురాణములో భూగోళ ప్రకరణమునందు గల ఈశ్రీండివద్యమును పరోక్ష సాక్ష్యముగా చూపించినారు.

క|| సురుచిరమగు నహ్యనగో
తరమున విలసిల్లుచుండూ దద్దయు గోదా
వరి, తత్ప్రదేశము మనో
హరము నపిత్రము మునీంద్ర! యఖిం
ధరితిన్ || 4 అ. 179 ప.

ఈపద్యమును మారన మహాకవి తత్ప్రకరణ మున నవికట్టుకొని వ్రాసినాడనియు, పురాణోత్సాహ ముల ననువదించు మన ప్రాచీన కవులు తమతమ బస్వస్థలములను ఆ కావ్యములలో గుట్టుగా అవ్వకముగా, బేర్కొనుట అసహజము కాదనియు, నన్నయ వేంగి దేశమును, తిక్కన పెన్నానదిని మహా భారతమునూ బేర్కొని నట్లే మారన గోదావరీప్రదేశ మును ప్రత్యేకాభినవేశముతో వర్ణించుటవలన నదియే యతని నివాసభూమియై యుండవచ్చు ననియు శ్రీ 'అరుద్ర' పేర్కొనినారు.

పైపద్యమును మారన నవికట్టుకొని వ్రాసి నాడనుటచే నది యములక మనియు, మారనమే గల్పింపబడినదనియు శ్రీ అరుద్ర భావించుచున్నారని స్పష్టమగుచున్నది. నన్నయ వేంగిని వర్ణించినట్లు— అను ఉపమాన మాభావమును బలపరచుచున్నది. కాని సంస్కృత మార్కండేయ పురాణమున పైపద్య మునకు మూలమైన శ్లోకము ఈశ్రీండి విధముగా నున్నది.

శ్లో॥ 1 "సహస్ర చోతరే యేతే యత్ర గోదావరీనది :
పుణీవ్యా మపి కృత్వా యాం సప్రదేశో
మనోరమః॥"

మారన యా శ్లోకమును తూచ తప్పక అనువ
దించెనే కాని మరొందుకాదు. విజముగా గోదావరి
ప్రాంతమే స్వీయ జన్మస్థానమైనచో మార్కండేయ
పురాణమున వలరాపులందు వీలుచూచుకొని విపుల
రచన మొనర్చిన మారన యిప్పట్టున మఱియొక
వద్యమైనను అధికముగా వ్రాసియుండెడి వాడే!
శ్రీ ఆర్కడ వ్రాసినట్లు భాగోళ ప్రకరణములో పని
కట్టుకొని వద్యము వ్రాసినది మారనకాదు! పని
కట్టుకొని శ్లోకము వ్రాసినది సంస్కృత మార్కండేయ
పురాణకర్త! మారన యనువాదకుడు మూత్రమే!

పైపద్య మనువాదమై యున్నను గోదావరి
ప్రాంతము "పవిత్ర" మైనదని మారన విశేషముగా
గీర్తించెను కదా యది అవచచ్చును! గోదావరిని దక్షిణ
గంగగా భావించి పూజించు ఆంధ్రుల దెవ్వరైనను,
ఏ ప్రాంతమువాడైనను తత్ప్రాంతము మనోహర
మనియే కాక పవిత్రమనియుం దలంచుటలో నాశ్చ
ర్యములేదు. కావున పైపద్యము నిస్సంశయముగా
సప్తయ వేంగీ వర్ణనము వంటి ఆమూలక
వర్ణనము కాదనియు, మారనచే గల్పింపబడిన దనుటకు
వీలులేదనియు నామనవి. మారన జన్మభూమి
తెలంగాణమునందలి గోదావరి ప్రాంతమే యని నిశ్చ
యించుటకు శ్రీ ఆర్కడ చూపిన సాక్ష్యమునకు దగిలంత
బలములేదని నాతలంపు! విజ్ఞాన దీపిని బరిశీలించ
ప్రార్థన!

—జి. పి. సుబ్రహ్మణ్యం

పండితారాధ్య చరిత్ర

ఆర్య!

1966 ఏప్రిల్ నెల భారతిలో 'శ్రీ విడుదల'లు
వేంకటరావుగారు 'పండితారాధ్య చరిత్ర' అను

పేరితోనొక వ్యాసమును బ్రకటించిరి. అందు ఆంధ్ర
గ్రంథమాలాధిపతులు ప్రచురించిన పండితారాధ్య
చరిత్రమునందలి పాతములను గూర్చి చర్చించుచు,
అంతకుముందే ముద్రితములైన ప్రతులలోని కొన్ని
యుత్తమ పాతములను వివరించుట యెంతయు
పార్శ్వదాయకము. అందుచే, పండితారాధ్య చరిత్రము
సమగ్రపాఠ పరిశీలనమునకు బునర్ముద్రణము వంద
వలసిన యావశ్యకతయున్న విషయము స్పష్టమగు
చున్నది.

ఆ వ్యాసమున, 11 వ పుటలో Foot note 1-
"10. 'స్తుతియించు' — ఇది 'నిర్వినాశముల
కయుగాగమంబు గలుగదు' అను జాబియ్యకరణ
క్రియాచరిచ్ఛేద సూత్రము (65) చేత పాద్యముకాదు"
అని వ్రాసిరి. ఆ సూత్రముచే ఆయుగాగమము
రానిమాట విక్కమే. కాని, అది 'కిత్తు' అగుటజేసి
ధాతువున కంతయున వచ్చును.

"స్తుతియించు" అనుచోట "గురు నిరహితంబు
లయి యయంతంబులయిన యేకవర్గ ద్వివర్గంబుల
యించుగ్నకంబుల కియుడాగమంబు విభాషనగు."
(జా. క్రి. 50) అను సూత్రముచే "ఇంచుక్కు"నకు
ముందు ఇయుడాగమమువచ్చును. స్తుతి + (ఇయ +
ఇంచు) = స్తుతియించు అను ప్రక్రియచే పాఠింప
వగును. అప్పుడు "స్తుతియించు" అనుచోట ఆయుగా
గమ ప్రసక్తియే రాదు. మఱి వారట్లెల్ల వ్రాసిరో
యూహింపరాకున్నది. విజ్ఞాన పరిశీలన. ప్రార్థన.

—గిద్దలూరు చెంచు బసవరాజు.

1. మార్కం. మహాపురా. వేంకటేశ్వరస్మృతి
పెన్—జాంజాయి ప్రతి: 54 అధ్య. 34 వ శ్లో;
తరంగిణి పెన్ — మద్రాసు ప్రతి. 52 అధ్య.
34—35 శ్లో.

గ్రంథ విమర్శలు

ఎన్.జి.ఆఫ్ తెలుగు కాంపౌండ్స్*

(రచయిత: భాషా ప్రవీణ జె. సూర్యనారాయణ ఎం. డి. సిహెచ్.డి. వేంకటేశ్వర యూనివర్సిటీ ప్రెమరణ, తిరుపతి.)

ఇది ఒక సరిశోధన వ్యాసము (Thesis). దీనిని రెండుభాగములుగా విభజింపవచ్చును. 1. లక్షణ గ్రంథములలో ఉదాహరించబడిన సమాసముల వివరణము. 2. తిక్కన ధారతమునుండి పర్వమునకు ఒక ఆశ్వాసము చేప్పున విశ్రికూర్చిన సమాసముల సంకలనము. మోడర్న్ లింగ్వెస్టిక్స్ పేర చెలామణి అగుచున్న విషయముల బోడింపు ఇందు కలదు. ఇందలి కొన్ని విషయములు పునఃపరిశీలనము నపేక్షించుచున్నవి. కొందరిగా ఉదాహరించును. (1) తెలుగులో అలుక్కుమానములే ఉండవని చెప్పినారు. (22-25 పు). చేత లోడ వలనలు పదములని చెప్పి నీ చేతి (ప్రపు-మున్నగునవి తత్పురుషములవ్వాలు! (51 పు). తల్లె బాలు-మున్నగునవి కూడ తత్పురుషములే అవ్వాలు! (51 పు). తల్లె బాలు-లోని 'తల్లె' అన్నది గోరంగీడి-లోని 'గోరంగీ' వంటిది అయినది! అనలు తత్పురుషమే తెలుగునకు సరిపడదని వేరొకవంక ప్రాసనారు! (46 పు). తల్లె బాలు-మున్నగునవి అలుక్కులని అంగ్రధ భాషాసాసనమున కందలు. (ABA-?) విజమున కీవి మధ్యమపదలోని సమాసములని ప్రామాణికులు. వీరు ప్రామాణిక సరిశోధన గ్రంథములను చదివినవారు కాకుండుటచే ఇట్టి పొరపాటులకు లోనగుట చాలావట్లు జరిగినది. (2) అధర్వణ కారికాసరి వ్యాఖ్యను వీరు అధర్వణుని రచనగానే భ్రమించుచువచ్చిరి. 20-24 పు. మచ్చకంటి (31 పు) తప్పు. మచ్చకంటి-సాధువు. (3) ద్వంద్వ సమాసమును వీరు నాలుగు విధములనుట పొరపాటు. (33 పు). సముచ్చయము అన్యాయము అన్నవి సమాసములు కావు. తెలుగు ద్వంద్వము సముచ్చయార్థమునే తెలుపునవ్వారు. సముచ్చయార్థ మెట్లుండునో వీరు గుర్తించినట్లు లేదు. ఈశ్వరం గురుంచ భజన్య-వంటివి సముచ్చయములు. భిక్షానుట గంచనయ-

వంటివి అన్యాయములు. (4) మంచి చెడు-అను ఉదాహరణ సరికాదు. (33 పు). చెడ్డ-అనవలెను. (5) ద్వంద్వమిట శబ్దముల పౌర్వాపర్యము సంస్కృతమున వలె తెలుగునను కన్పట్టునని వీరు గ్రహించినట్లు లేదు. (33 పు). తల్లిదండ్రులు, అన్నదమ్ములు మున్నగువానిలో సంస్కృత నియమము కన్పట్టుచునే ఉన్నది. సో భవద్భరణభాసనాగమః ఇతిరహ-అను చేపున (ముగ్ధతోధ) సంస్కృతములోను ఈ నియమములు ప్రాయశములు మాత్రమే. 6) పూర్వులు ఉపమిత రూపకముల వెషయమున చేసిన పరికరణ లోపభూయిష్టమని వీరు ప్రాసరి. (37 పు). ఉపమిత రూపకముల సాధక బాధకములను గూర్చి వ్యాకర్తలు చేసిన సిద్ధాంతమును బాగుగా తెలిసికొనని లోపము వీరిదేకాని వారిదికాదుగదా! (7) మేఘశ్యామ అన్నది పురుషవ్యాసను అన్నదానితోపాటు ఉపమాన సమాసమని వీరు ప్రాసరి! (36 పు). ఉపమాన సమాసమన ఉపమితము. (ఆప్ 526 పు. నూ. ము) ఇది పొరపాటు. (8) మేఘశ్యామోడి-ఉపమాన సమాసమని బాలసరస్వతి అన్నాడు. (36 పు) ఇది ఉపమాన గర్భ బహువ్రీహి అని ఆహ్వానించుడు. (524 పు). (9) చంద్రము-అన్నది సంస్కృత వ్యాకర్తల మతమున ఉపమాన పూర్వపద కర్మధారయమవ్వాదు. (38 పు). సరికాదు. 'సహసోత్తర పదము ఉపమేయ వాచికా ఉండదని వ్యాకర్తల సిద్ధాంతము. పునశ్చామః-వంటి ఉపమాన పూర్వపద కర్మధారయములు. (10) వాడి మయూఖములు-మున్నగునవి బాల వ్యాకరణాదులకు సమ్మతము కాదనుట పొరపాటు. (42 పు). (11) వేల్పు పెద్ద-కర్మధారయమవ్వాదు. పెద్దయైన వేల్పు-వేల్పు పెద్ద-అవ్వాదు. (49 పు). పెద్దయైన వేల్పు-పెద్ద వేల్పు-అని అగుటయే ధర్మము. వేలుపు + పెద్ద=వేలుపుపెద్ద-

* A Study of Telugu Compounds, Author:—Bhasha Praveena J. Suryanarayana M. A; Ph.D. Publication:—S. V. University, Tirupathi.

సురక్ష్యము—శ. ర. శి. ఇది తత్పరుషము. (12) కనువపులు—కర్మధారయమున్నారు. (51 పు). ఇదియు తత్పరుషమే. (13) ఉపమాన పూర్వపద కర్మధారయములను సంస్కృత భాషలో ఆశీంపరాదు—అన్నారు. (54 పు). ఇది లక్షణ సమ్మతము కావనవలెను గాని సంస్కృతమున ఆశీంపరాదనరాదు. “యో హేమ కుమ్మనైన విస్ఫుతానామ్” అని రఘువంశమున కానిదాసే ప్రయోగించెను. కరభోరులు—నన్నెచోడుడు వాడెను. (14) కాకపార్థిపుడు—లోని కాకమును కూరలని అర్థము చేసిరి. (55 పు). కాకఃకేకః అని ముగ్ధ బోధ వ్యాఖ్యాత తెలిపియున్నాడు. కాకః—కేకః—ఇతిమేదిని—శబ్దక. (15) ధీర+అలు. ఇందలి ధీర శబ్దము అకారంత సంస్కృత పదమనబడినది. (62 పు). పిరపాటు. (16) ద్యంధ్యములో గనదదవాదేశము విత్తముని సూరి అన్నమాట నిజమే. (62 పు). కాని దీనిని చింతామణియే చెప్పినది గుర్తించవలెను. (17) అంధ్రం షడ్వర్ణ పర్యంతం పదం స్వీత్యకర్మధారయే—అను కారిక ప్రక్షిప్తమని వీరు గ్రహించలేదు. (66 పు). (18) వాలు రమ్ము—ముద్రణ సంస్కారలోపకృతమని వీరు చూచుకొనలేదు. వాలుము—అప్పడే ఒప్పు. (72 పు). (19) చిటు—అను దానికి ‘త’ వర్ణము చేరెననరాదు. (75 పు). చిటుత—లోని ‘త’ వర్ణమునకు వృత్తిలో లోపమువచ్చు ననవలెను. (20) వ్యాకరణ కర్తలు అరసున్ననుండి నిండునున్నను సాధించిననుట సరికాదు. (82 పు). నిండునున్ననుండి అరసున్న సాధించుటయే చింతామణ్యుడులకు సమ్మతము. వ్యాఖ్యాతం పిరపాటుల మూలమున సూరి అరసున్ననుండి నిండునున్నను సాధించెను. (21) సుగాగమము లాని ప్రయోగములనుకు కీడుతెరపు (తెరుపు—ఒప్పు) మొ. వానిని చూసిరి. ఇవి వ్యాకర్తల మతమునకు విరుద్ధములనిరి. (84 పు). నుమ్ము నిత్యముకాదను అధర్వణాశయమును వీరు చూచుకొనలేదు. (22) చరివందిరి. కాంతి 1—136. ఇచ్చటి గనదదవాదేశమొక విశేషమనిరి. (89 పు). సకారమునకు సకారము ముద్రణ స్థానిత్యమని వీరు గ్రహించలేదు. వాచిశ్ల. 1955 ప్రతిలో చరివందిరి—అనియే ఉన్నది. గనదదవాదేశము భారతమున ఎంత వియమబద్ధముగా పాటించబడినదో గుర్తించినచో వీరికిట్టి భ్రాంతి కలుగకుండెడిది. (23) విశేషములు పూర్వ పదములయి విశేషములగుచున్నవనుటకు

వీరిచ్చిన పట్టిక చాలవరకు తిన్నగలేదు. (88 పు). ఈ విశేషమును వ్యాకర్తలు గుర్తించలేదనియు ప్రాసిరి. (122 పు). విశేషములు విశేష్య విశేషణములు రెండును అగునో ప్రాజ్ఞ వ్యాకర్త సూత్రించియున్నాడు. (శబ్ద 10). (24 ద్విగుపునిషయమున అంధ్రవ్యాకర్తలు తూర్పు భాషకుండ సంస్కృతమునే అనుసరించి రనియు ఇది సంస్కృత ప్రభావము వారిపై ఎంత ఎక్కువగా ఉన్నదో తెలుపుననియు ప్రాసిరి. (92—93 పు). ఇది కేవలము సరిశీలన రాహిత్య కృతము. “ద్విగోరమ్మిత్రాయాంతుప్రాయ ఏకత్వమివ్యతే, మిత్ర తాయాం బహుత్వం స్ఫూర్తే” అను అధర్వణాశయము వీరు చూచుకొనలేదు. (25) నీడు—వాడు—మున్నగు వానిలోని ‘డు’ వర్ణము సమాప్తశయమని ప్రాసిరి. ఇది సూరికి సమ్మతమే. కాని ప్రాచీనులకు సమ్మతముకాదు. ‘డు’వర్ణము షష్ఠి ప్రత్యయమని పూర్వుల ఆశయము.

ఈ పరిశోధన గ్రంథము అంగ్ల భాషలో కలదు. గ్రంథరూపమున ప్రకటించువస్తువుడైనను పరిశోధన వ్యాసములను తెలుగులో వెలయుపజేయుట అవశ్యకమని లోచుచున్నది. సుహృద్భావముతో చేయబడిన యిందలి సూచనలను గ్రంథకర్తలు సమృద్ధయంతో గ్రహింతురుగాక!

—శ్రీ. వంతరాం రామకృష్ణారావు

మీ మ న సు

[కర్త: చందూర్, ప్రచురణ: ప్రతిమా బుక్స్, మూకతో పేజీ, మద్రాసు—7. పుటలు 104. వెల: 1—50.]

ఇంగ్లీషులో “The Mind goes forth” (మనస్సు వెరుగులు వెట్టుతుంది) అనే అంగ్ల గ్రంథానికి (By H & B. Over Street—రచయితలు వోవర్ స్ట్రీట్ దంపతులు) సంక్షిప్త స్వరూపంలో ఆంధ్రానువాదమిది. అనువాదకర్త బహుగ్రంథ రచయిత అయిన శ్రీ యన్. ఆర్. చందూర్.

అనువాదంలో గ్రంథనామార్పిటట్టి ఇది మానసిక తత్వశాస్త్ర గ్రంథమో (Psychology) మనస్తత్వశాస్త్ర సుగుణ వివరణమో (Psychologism) తల్లిబా: పరిధుల వివరణమో (Para Psychology) అనే భ్రమ కలిగే ప్రమాదం ఉన్నది. ఇది అటువంటి

గ్రంథంకాదు. ఈ పుస్తకాన్ని గురించి “మనుషులు ఒకరిని ఒకరు తాము లోగడ చేసిన తప్పిదాలద్వారా పరిశీలించుకోబోతారు. కొన్ని తప్పులు పెక్కి ఒప్పుకోనివి; మరికొన్ని తప్పులు, తప్పులుకావని నమర్చించబడేవి. ఒక ఘటన అయిపోయిన తరువాత, అది అక్కడితో పరిసమాప్తి అని, మూసెయ్యగలగటం బహుకొద్ది మందికే చేతపవుతుంది. రాను రాను అమాదిరి నేర్పు అధిపతియగుటకుండుటకు, మన వ్యక్తిగత భవిష్యత్తు, ముట్టుతాగంవారి భవిష్యత్తు చీకాకు పాలకతవుదు. కొందరు వ్యక్తులు ఒక విషయాన్ని ఎందుకు మర్చిపోలేరంటే, వారికి క్షమించడంచేతగాక! క్షమాగుణం ఒక సంపదవంటిది. అదిలేనివారే ‘స్యూరోటిక్సు’ అవుతున్నారు. గతం మర్చిపోయి మున్పించలేకపోవడం, వర్తమానాన్ని, భవిష్యత్తునే చేజిక్కుకొని ద్వంద్వం చేసుకోవడమే అవుతుంది. ‘స్యూరోటిక్’ భూతకాలపు బరువులో, వర్తమానంలో కుమిలి, భవిష్యత్తుకి ఆంధ్రుడవుతాడు”—ఈ మాటలు పరివరయ వాక్యాలగా వ్రాయబడ్డాయి. అంటే ఈ పుస్తకంలో చెయ్యబడిన సైద్ధాంతిక ప్రతిపాదనల సంక్షిప్త స్వరూపమిది అన్నమాట.

పరుగెత్తుతున్న మనస్సును భిన్న భిన్న పరిస్థితులలో పరిశీలనచేసి, తమకుగల పరిధులలో—తమ పరిశీలనా భావాలకు గ్రంథకర్తలు కల్పించిన పుస్తక స్వరూప మీ గ్రంథం. దీనికి ఒక ప్రచారదృష్టి అలంబనంగా ఉన్నట్లు కన్పిస్తుంది. ప్రచార దృక్పథం లేకపోతే ఈ క్రింది వాక్యాల అక్కర కనుపించదు.

“సాపిజిమోకివలెనే కమ్యూనిజిమోకూడా కేపిలర్స్ నిర్వేషంలో జీవించేసుకు, నియంతృత్వరూపం దాటుతుంది. లోకంఅంతా మనమీద కత్తికట్టింది, మనం అప్రమత్తులమై ఉండకపోతే మనవి మింగేస్తారు అనే సీచ్చి భయం ప్రాతపదిక ఆ సిద్ధాంతానికి. వలసదార్లు, ఇంపీరియలిస్టులు, పెట్టుబడిదార్లు—అనే పేర్లలో శత్రువులని సృష్టించుకుని ‘అదిగో అమ్మీ బామలు’ అని ప్రజలకి మూసెడుతూ పాలన సాగిస్తున్నారు.” (పుట 32). ఇటువంటి విమర్శలు చాలా తక్కువ రకానికి చెందినవి—మేధావులు ఈమాదిరి అల్పమైన ఎగదానికి (Cheap gibes) దిగరని నాగరికులకు తెలిసిన విషయమే.

ఇటువంటి భావాలు ఈ పుస్తకంలో ఎక్కువగానే ఉన్నాయి. ఈ పుస్తకానికి వ్రాయబడిన పరిచయంలో అన్నట్లుగానే ఈ పై భావాలు ‘భూతకాలపు బరువులో’, వర్తమానంలో కుమిలిపోయి ఉన్నాయి.

ఈ గ్రంథరచయితలు మానసికతత్వ పరిశీలనలో క్రైస్తవ మత ఆధినిష్ఠవాదం (Dogmatic) దృష్టిని ఆవలంబించినట్లుగాకూడా విద్యమానం అవుతుంది (పుటలు 52, 53). కాబట్టి ఈ గ్రంథం ఒక శాస్త్రగ్రంథంగాకాని, ఒక నిష్పక్షిక ఆలోచనా పరంపరగాని, లేదా ఒక మాధుర్య సమాశ్రిష్ట భావదాలపారిగాని—స్థానం సంపాదించుకోలేక పోయింది.

ఇటువంటి గ్రంథాలు మన సాహిత్యాన్ని సుసంపన్నం చెయ్యవు. అమెరికావారి సామాన్య (Mediocre) తనాన్ని ప్రచారంచేసే ఈ మాదిరి గ్రంథాల అనువాదాలకు అవసరం ఏమిటో బోధపడదు. మేధామేరువుగా ప్రసిద్ధమైన బారతదేశంలోకి, ఇటువంటి గ్రంథాలు దిగుమతి చెయ్యడంవల్ల—సుమార్శకు అమెరికాలోని మేధావివర్ణంమీద చురకనభావాలు కలిగే ప్రమాదం ఉన్నది.

అనువాదం ‘చందూర్’గారి పవాజ ధోరణిలో ఉన్నది.

జూలై 4

[కర్త: చందూర్; ప్రచురణ: ప్రతిమా బుక్స్, మూకతాల్ నీది, మద్రాసు—7. పుటలు 136 + XII. వెల రూ. 2—00.]

ఇంగ్లీషులో Four days in July (జూలై నెలలో నాలుగు రోజులు) అనే గ్రంథానికి (కర్త Carnel Lengyel—కార్నెల్ లెన్గ్యేల్) శ్రీ చందూర్ చేసిన అంధ్రానువాదమిది.

అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలకు స్వాతంత్ర్యం లభించిన సందర్భంలో—స్వాతంత్ర్య తీర్మానప్రకటన (Declaration of independence) తయారుచేసిన థామస్ జఫెర్సన్ నిర్వహించిన పాత్రను, సమీపించిన మైన చారిత్రకదృష్టితో, విషయవిష్టమైన యథార్థత్వంలో రచింపబడిన గ్రంథం లెన్గ్యేల్ ది. ఈ గ్రంథం 1958 లో ప్రకటింపబడి—అంగ సాహిత్య

భావుకుల, చారిత్రక వస్తుభావుకుల మధ్యనలు గడించుకొన్నది. మూలగ్రంథంలో ఉన్న విషయ నిష్ఠత్యం (Objectivity) ఆంధ్రవాదవాదం ప్రతి బింబించలేకపోయింది. స్వతంత్ర్య పోరాట వందర్శనలో అత్యంత ప్రముఖులైన జాన్ యాదవ్వు, శైవర్ సన్ ల వ్యక్తిత్వాలనుకూడా మూలగ్రంథంలో ఉన్నంత ప్రముఖం చెయ్యలేకపోయింది అనువాదం.

స్వతంత్ర్యపత్రంలో ఉన్న పరమోదాత్త భావాలనూ—స్వతంత్ర్యపత్రంపైన ప్రతినిధులు వంతకాలు పెట్టుతున్న సప్తశతాబ్ది వర్ణించే ఘట్టంలోనూ అనువాదం రక్తి కట్టలేదు.

అచ్యుతప్పలు మోతాడుకుమించి ఉన్నాయి. స్వతంత్ర్యపత్రంపైన ఆంధ్ర పాఠకులు ఈ పుస్తకాన్ని ఆదరిస్తారనడానికి సందేహించవలసిన పని లేదు.

—తు ర.

తిమ్మరుసు మంత్రి

[చరిత్రాత్మక నాటకము. రచయిత కవిరాజు శంభర సూర్యనారాయణశాస్త్రి. ప్రచురణకర్త: శంభర సూర్యనారాయణశాస్త్రి, విజయనగరం—2. వెల: రూ. 3/—]

తిమ్మరుసు రాచకీయ జీవితము ప్రధానేతి వృత్తముగాగల ఈ నాటకంలో కృష్ణదేవరాయలపాత్రకు జరుగవలసిన న్యాయం జరుగలేదు. వీరకుల సంజాత యైన చిన్నాదేవేతిలో కీలుబొమ్మయైన కృష్ణరాయలకు అమె బ్రాహ్మణద్వేషము తలకెక్కించుట వలనను, చిన్నాదేవి బంధుకొకడు వజ్రముష్టియను వాడు తుళువ వంశముమీద వగూడి కుట్రచేయుట వలనను, తిమ్మరుసునకు పదవీచ్యుతి తరువరి మరణము సంభవించినవని రచయిత చేసిన కథా సంవిధానము చాల దుర్బలముగా నున్నది. అందుకు ప్రధాన కారణము కృష్ణరాయలు, వజ్రముష్టి, చిన్నాదేవిపాత్రలను చిత్రించుటలో రచయిత కృతకృత్యుడు కాలేకపోవుట. కాని, తెనాలి రామలింగకవివంటి అనధాన పాత్రలను పోషించుటలో రచయితకున్న అనక్తి ప్రధాన పాత్రలను పోషించుటలో కన్పించుటలేదు. తిమ్మరుసుపాత్ర ద్విరీయాంకమున, వజ్రాంకమున రాణించినది. కాని వజ్రముష్టి పుట్టుపూర్వోత్తరములెరింగిన తిమ్మరుసు

అతని నెండుకు ఉపేక్షించినాడో తగిన ఉపవత్తి చూపకపోవుట కథకేకాదు, తిమ్మరుసుపాత్ర పరిపూర్ణ తకుకూడా భంగకరముగా నున్నది. రచయిత ప్రతిభ సందాషణలలో కొంత చమత్కారమును, సరసమైన వ్యంగ్యమును సాధించుటలో వ్యక్తమైనది. అటుపై భువన విజయమువంటి రంగములలో రచయిత కవితా శక్తి చక్కగా ఉపయోగించినదని చెప్పవచ్చును. అనలు నాటకమునకంటె నాటకముయొక్క అవతారిక, కృతి నమర్యణము, ముద్రణము, అందు శ్రీ స్థానం సరసింహారావుగారి ప్రోత్సాహము మొదలగు విషయములు అనక్తి జనకములుగా నున్నవి.

ఆర్. ఎన్.]

అమెరికా ప్రజల ఆర్థిక వ్యవస్థ

[మూలము—గెర్టార్డ్ కోప్స్; థియోడోర్ గిగర్; అనువాదము. శ్రీ ఎ. వెంకటేశ్వరరావు; ప్రతిమా బుక్సు, 3 మూకతాల్ నీధి, మద్రాసు—7 ధర—4 రూపాయలు.]

ఇంగ్లీషులో “ఎకనమీ ఆఫ్ ది అమెరికన్ పీపుల్” అన్న పేరుగల గ్రంథమునకు ఇది తెనుగు అనువాదము. అమెరికాలో నిది 1961 నాటికి మూడు సార్లు ముద్రించ బడినది. నేషనల్ ప్లానింగ్ అసోషియేషన్ వారి ప్రచురణ ఇది. అమెరికాలో ఇది యొక స్వతంత్ర సంఘము. కొలంబియా జిల్లా శాసనము క్రింద రిజిస్టర్ అయినట్టిది. వారు యీ గ్రంథమును వ్రాయించి ప్రకటించి యుండిరి. దీనిని ఆంగ్లమున వ్రాసిన వారిలో థియోడోర్ గిగర్ ఈ నేషనల్ ప్లానింగు అసోషియేషన్ లోని అంతర్జాతీయ విషయ విచారణ సంఘము అధినేత, ప్రఖ్యాతి నందిన ఆర్థిక వేత్త. మరి యొకరు గెర్టార్డ్ కోప్స్. ఆయన కూడా యీ అసోషియేషన్ లోనే పని చేస్తూ వున్నారు. ఆ అసోషియేషన్ లో ఆయన ప్రధాన ఆర్థిక శాస్త్రవేత్త. జార్జి వాషింగ్టన్ విశ్వ విద్యాలయం ఆర్థిక శాస్త్రాచార్యులుగా వున్నారు.

ఇట్టి పేమా పేమాయి ఇద్దరు కలిసి రచించిన యీ గ్రంథం యొక్క ప్రాశస్త్యాన్ని గురించి వేరే చెప్ప వలసరము లేదు. ఇది

ఇదివరకే స్పానిష్, జపాన్, ఫ్రెంచి భాషల లోనికి అనువదితమై వుంది. 1961 లో జర్మన్ భాష లోనికి అనువదించ బడింది. ఆమెరికా అధికృతృత్వం ఏ విధంగా సాధించింది? ఆ ఉత్పత్తిని ఎట్లా వినియోగిస్తున్నది? ఈ రెండు మహా విషయాలు ఆమెరికా ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఎట్లా సాధించబడుతున్నాయి? ఆమెరికాలో మూతృత్వ అధికంగా అభివృద్ధి చెందడానికి, ఆమెరికా ప్రజల జీవన ప్రమాణాలు అత్యున్నతమైన స్థాయిలో వుండటానికి కారణాల ఏమిటి? ఈ మొదలగు గల విషయాలే గాక, ఈ సుపాదభ్యుదయ కార్యంలో ఆ దేశం యొక్క సహజ సంపద యే విధంగా వినియోగ పడింది? కార్మికులు, యజమానులు, సాంకేతిక విజ్ఞానము, ప్రభుత్వమూ, పెట్టుబడి — వీని భూమికలు ఏమిటి? ఈ అభివృద్ధి యొక్క పర్యవసానం యే విధంగా వుంటుంది? మొదలైన విషయాలను గురించి కూడా యీ యిద్దరు వేత్తలు నవీమర్యకమైన దృష్టి లో వివరించి వున్నారు.

ఇటువంటి ఉత్కృష్ట గ్రంథాన్ని అనువదించడంలో తెలుగు-రచయితలు చాలా జాగ్రత్త వహించ వలసి వుంటుంది. అందుకు అనేకమైన కారణాలు వున్నాయి. మనది ఇంకా అభివృద్ధి చెందని, చెందుతూవున్న ఆర్థిక వ్యవస్థ. ఇప్పటి ప్రజలకు అధికంగా అభివృద్ధి చెందివున్న ఒక వ్యత్యత సమాజంయొక్క ఆర్థిక చరిత్రను అనువదించి ముందు వుంచుతున్నాము. విషయం జటిలంగా వుంటుంది. అనేక పారిభాషిక పదాలు వుంటాయి. అవి అర్థం అయితేనే గాని విషయం అర్థం కాదు. మరి తెలుగు భాషకు ఉన్నత ఆర్థిక శాస్త్ర విషయాలను సునాయాసంగా చెప్ప గలంతటి శక్తి లేదు. ఈ కారణాల చేత అనువాద కుని పని కొంచెం కష్టతరంగానే వుంటుంది.

అయినా శ్రీ వెంకటేశ్వర రావు తమశక్తి కొంది ప్రయత్నించారు. కాని మూల గ్రంథం శాస్త్ర కట్టులో వున్నది కావడం వలన చాలా వాక్యాలు తెలుగులోనికి తెలుగువలె, అనువదించ బడటం కష్టం అయి పోయింది. ఈ గ్రంథంలో— అనువాదంలో— ఒక వాక్యం చూపిస్తాను. "నెషనల్

స్పానింగ్ సంఘం వారు (ఇచ్చట సంఘం అని అనువదించడం కన్నా అసోసియేషన్ అని వున్న మాటను వున్నట్లు పుంచితేనే బాగుండేది) ప్రకటించిన చాలా వివేదికల కంటే ఈ ప్రచురణ అనేక విధాల ఉపయోగ పడుతుంది. వ్యవసాయము, వ్యాపారము, కార్మికులు, ఇతర ఉద్యోగుములకు సంబంధించిన కమిటీ పథ్యలు, అంగీకరించగల విధాన ప్రకటనలకు పూర్వధారమైన విషయ ములను ఫలితములను తెలుపుటకే ఇవి సాధారణ ముగా తయారు చేయబడినవి" — అదిగాగల వాక్యాలు (వావిద్రాప్రణామం చేస్తున్నట్లు వున్నాయి. ఆ వాక్యంలో వున్న విషయం చచ్చిన గోచరం కాదు. ఇంగ్లీషు వాక్య విన్యాసమునందు అనువాదకుని మనస్సు ఆడుక్కు పోయి, తెలుగు వలెక్క పోవడం వలన ఇటువంటి వాక్య రచన పరిపాటి అవుతూ వుంటుంది.

ఇటువంటి వాక్యాలు యీ గ్రంథం నుండి చాలా వున్నాయి. అది సహజం కూడాను. కారణం అనువాదంలో రచయిత స్వతంత్రుడు కాదు గనుక, మూల రచయితలు చెబుతున్న విషయం వారి భాషలో తేలిగ్గా అర్థం అవుతున్నట్లు వున్నా సురియొక భాషవారికి కొంత దురవగాహం కావచ్చు గనుక, ఇట్లా జరుగుతూ వుంటుంది.

ఒక గ్రంథాన్ని అనువదించుచున్నప్పుడు దృష్టిలో వుంచుకోవలసిన విషయాలు కొన్ని వున్నాయి. ప్రతి భాషలోను పలుకుబడులు వుంటాయి. తదితర భాషలలో వానికి సమావార్తకలైన పలుకు బడులు వుంటాయి. అనువాదంలో ఈ పలుకు బడులను గమనించి, ఏరి, వెయ్యాలి.

ఒక గ్రంథాన్ని అనువదించేప్పుడు అది చదువ నేర్పిన అందరికి అర్థము అయ్యేలాగూ పుండాలి గనుక, ఆలాగున అది అర్థమయ్యేలాగూన అనువదించడం ఎట్లాగో చూచుకోవాలి. ఇచ్చట మాటల బరువు సమన్య కాదు. విషయం అర్థం అయ్యేలాగూన భాషను వాడటం ప్రధానం.

ఇందుకోసం శ్రీ వెంకటేశ్వరరావు చాలా ప్రయత్నించారు. కొంత వరకు కృత కృత్యులైనారు. ఇటువంటి గ్రంథాలను తెలుగువారికి అందించడం

కూడా అవసరం. అభివృద్ధి పద్ధతులు ఎట్లా
పుంటాయో, వానిని అర్థం చేసుకొనడం ఎట్లాగో
ఇటువంటి గ్రంథాలవలన తెలుస్తుంది.

గ్రంథం అంతా బాగానే పుస్తది. అచ్చు
తప్పులు తక్కువగా వుండివుంటే ఇంకా బాగుండేది.

—అ. ఆ.

నా గొడవ—3: పరాభవ గీష్మం

గేయ సంపుటి. రచన: శ్రీ కాళోజీ నారాయణ
రావు. పుటలు—20. వెల—అమూల్యం. “అయితే
ఏవరైనా ఏమిచ్చినా, ముందు ప్రచురణల ఇర్దుకు
వెచ్చించబడగలదు”. ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీ కాళోజీ
నారాయణరావు, నక్కలగుట్ట, హనుమకొండ.

శ్రీ సత్యసాయీశ్వర కృతి తరంగిణి

ఉదాహరణాది మధుర కవితా గుచ్ఛం. ప్రథమ
ప్రవాహం. రచయిత—శ్రీ ఉప్పాడ రాజారావు. పుటలు:
76. వెల—రూ. 2—00. ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీ సత్య
సాయి సారస్వతకేంద్రము, 6091 దేవనగర్,
మ్యాఢిల్లి.

అమర పద్మిని

చారిత్రక ఇండ కావ్యం. రచన—శ్రీ మూలవీసాం
వేంకట జగన్నాథరావు. పుటలు—16. వెల:
రూ. 1—00. ప్రాప్తిస్థానం—సాహిత్యసీమా ప్రచు
రణలు, C/o శ్రీ బి. వి. నరసయ్య, రాజావారిపేటి,
విశాఖపట్నం—1.

ప్రాచీన ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయ చరిత్ర

రచయిత—శ్రీ కొడాలి లక్ష్మీనారాయణ. పుటలు
88. వెల—రూ. 2—50. ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీ కొడాలి
లక్ష్మీనారాయణ, రీసర్చ్ ఇన్ స్టిట్యూట్, మోవర్రు,
తెనాలి తాలూకా.

శ్రీ వెంకటేశ్వర స్తుతి

శతకం. రచన—శ్రీ పేరాల భరతశర్మ. పుటలు:
30. వెల—రూ. 1—00. ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీ పేరాల
భరతశర్మ, సంస్కృతోపన్యాసకుడు. ప్రభుత్వ కళాశాల,
విజయవాడ—4.

మంచి—చెడు

మంచి-చెడు, స్వతంత్ర్యం అనే రెండు పిల్లల
నాటికల సంపుటి. రచన—శ్రీ జి. ఎన్. కె. సాయి
బాబా, శ్రీ కవుల అంజనేయులు. పుటలు—42.
వెల—0—60. ప్రాప్తిస్థానం—రామా బాలానంద
సంఘ ప్రచురణలు, కాళవీధి, అనకాపల్లి.

అరవింద చరిత్రాతి మానసము

యక్షగానం. రచన—శ్రీ వచ్చంగి రామారావు.
పుటలు—36 వెల—0—60. ప్రాప్తిస్థానం—దివ్య
జీవన కార్యాలయం, శ్రీ అరవిందకేంద్రం, జయపురం
(కోరాపుట్టి జిల్లా.)

రవింద్రుడు

పిల్లలకు ఉపయోగపడే చవన రచన. రచయిత—
శ్రీ కృత్తివెంటి వేంకటేశ్వరరావు. పుటలు—76.
వెల: 1—25. ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీ వేంకటేశ్వర
గ్రంథమాల, కొత్తపేట, గుడివాడ.

శ్రీ పదులు

తిరునళ్లు చర్ తమిళంలో రచించిన తిరుక్కురార్ కు
తెనుగు అనువాదం. అనువాదకులు—శ్రీ సోంశ్రీ శ్రీవతి
శాస్త్రి. పుటలు—278. వెల—రూ. 4—00.
ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీ సోంశ్రీ శ్రీవతిశాస్త్రి, 184,
లింగిచెట్టివీధి, మద్రాసు—1.

నివేదన—నళిని గీతాలు

కవితా సంపుటి. రచన—బాలాంతపు
నళినికాంతరావు. పుటలు—60. వెల—రూ. 3 50.
ప్రాప్తిస్థానం—ఆంధ్ర మహిళాసభ, మద్రాసు—4.

నాట్యరాణి

నాట్యానికి సంబంధించిన పదకొండు వ్యాసాం
సంపుటి. రచన—శ్రీ నటరాజ రామకృష్ణ. పుటలు—
172. వెల—4—50. ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీముఖ
పబ్లికేషన్స్, ఫిర్ట్ రోడ్, మచిలీపట్నం—1.

రాగరేఖలు

కథల సంపుటి. సంకలనం—శ్రీ కె. ఆర్. కె.
మోహన్. పుటలు—196 వెల—రూ. 3—00
ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీముఖ పబ్లికేషన్స్, ఫిర్ట్ రోడ్,
మచిలీపట్నం—1.

దైవత మణిమాల

జ్యోతి రామలింగస్వామి తమిళంలో పాడిన దైవ మణిమాలకు పద్యానువాదం. అనువాదం—శ్రీ మణి మంగళము పద్యవాదం. పుటలు—108. వెల—రూ. 1—50. ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీ మణిమంగళం పద్యవాదం, 1/55 కృష్ణ పుస్తకాల కన్ గుంటవీధి, కొండితపు, మద్రాసు—1.

సర్వజ్ఞాని పదనములు

కన్నడంలోని సర్వజ్ఞాని పదనాలకు మూలా వృందములో తెలుగు అనువాదం. రచన—శ్రీ కలుగోడు అశ్వత్థ రావు. పుటలు—112. వెల—రూ. 2—00. వీటిలో కొన్ని రోగడ భారతిలో ప్రచురించబడ్డాయి. ప్రాప్తిస్థానం—కవితా నికేతనం, రాయదుర్గం, అనంత పురం జిల్లా.

(శ్రీ) వేంకటేశ్వరము

భారతి, సాహితీ మొదలయిన పత్రికలలో రోగడ ప్రచురితమైన మధ్యాక్రమం సంపుటి. రచన—శ్రీ బండి నాగరాజు. పుటలు—28. వెల: 0—50. ప్రాప్తిస్థానం—మిత్రమండలి, 7/334, తూర్పువీధి, గూడూరు (నెల్లూరుజిల్లా.)

గురు దక్షిణ

శ్రీ కలుగోడు అశ్వత్థ రావు తమ గురవయిన శ్రీ కప్పగల్లు సంజీవమూర్తి రావుకు అంకితమిచ్చిన ఖండకావ్య సంపుటి. చివర శ్రీ సంజీవమూర్తి రావు వ్రాసిన “అంధ సారస్వతము—విహంగమ దృష్టి” అనే వ్యాసం కూడా ఉంది. పుటలు—60. వెల—రూ. 2—00. ప్రాప్తిస్థానం—కవితా నికేతనం, రాయదుర్గం, అనంతపురంజిల్లా.

ఋతువిహారము

ఋతువులు వర్ణించే కావ్యం. రచన—శ్రీ రేపూరు సుబ్బారావు. పుటలు—46. వెల—రూ. 1—50. ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీ రేపూరు సుబ్బారావు C/o శ్రీ బుడమగుంట సుబ్రహ్మణ్యం, ట్రంకురొడ్డు, నెల్లూరు.

పరకాల విలాసము

తిరుమంగయార్లు జీవితం తెలిపే ఋతు కావ్యం. రచన—శ్రీ నల్లాన్ చక్రవర్తుల కృష్ణమా

చార్యులు. పుటలు—68. వెల—రూ. 1—50.

ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీ గోదా గ్రంథమాల, శ్రీ మన్నారా యణపురం, ఉల్లిపాలెంపాస్టు, కృష్ణా జిల్లా.

పభు జననం

జర్మనీ సాహిత్యంలోని సుప్రసిద్ధ క్రిస్టు జనన కథలు. రచన—డాక్టర్ వి. ఎస్. శర్మ. పుటలు—76. వెల—రూ. 1—00. ప్రాప్తిస్థానం—ప్రతిమా బుక్స్, 3, మూకతాల్ వీధి, మద్రాసు—7.

సౌందర్యలహరి

శ్రీ శంకరాచార్యుల సంస్కృత కృతికి తెలుగు రచన—శ్రీ రావినూతల శ్రీనాథరావు. పుటలు—38. వెల—రూ. 1—00. ప్రతులకు—శ్రీ రావినూతల శ్రీరాములు, అగ్రహారం, బాపట్ల, (గుంటూరుజిల్లా.)

శ్రీ సాయికృష్ణస్తోత్ర నక్షత్రమాల

రచన—శ్రీ పంచాంగం సీతమ్మ. పుటలు—20. వెల—తెలియదు. ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీ పంచాంగం సీతమ్మ పాలసముద్రం, హిందూపురంతాలూకా, అనంతపురం జిల్లా.

ఉలిసికట్టె

వాటిక: రచన—శ్రీ ఆపుల శ్రీనివాసరావు. పుటలు 72. వెల—రూ. 1—50. ప్రాప్తిస్థానం—పద్మావతి పబ్లికేషన్స్, 339, గిడ్డంగివీధి, నెల్లూరు.

మమత, జైహింద్

రెండు వాటికల సంపుటి. రచన—శ్రీ పసుమర్తి వేణుగోపాలరావు. పుటలు—44. వెల—రూ. 1—00. ప్రాప్తిస్థానం—నవోదయ పబ్లికేషన్స్, విజయవాడ—2.

సాహితీ సుమాల

కవితాసంపుటి. పుటలు—62. వెల 0—75. ప్రాప్తిస్థానం—సాహిత్యాభివర్ధిని సంఘం, చీరాల.

సింహశైలాలయ శతకం

రచయిత—శ్రీ బుర్రా సరసింహశర్మ. పుటలు. 32. వెల 0—30. ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీ బుర్రా సత్యానంద, సారత్ బసరీ పావుస్, బక్కారాపాస్టు, హరారాజిల్లా.

శంభు శతకం

రచన : శ్రీ బుర్రా నరసింహశర్మ. పుటలు 32.
వెల—రూ. 0—30. ప్రాప్తి స్థానం— శ్రీ బుర్రా
నవ్యాసిరాజు, సారత్ బనర్జీ హౌస్, బక్కరాసామి,
హళారాజ్జిరా.

గోల్కొండ

కుతుబ్‌షాం చరిత్ర వర్ణించే కావ్యం. రచన—
శ్రీ సురగాలి తిమోతి జ్ఞానానందము. పుటలు 114.
వెం—రూ. 2—00. ప్రాప్తిస్థానం—శ్రీ తిమోతి
జ్ఞానానందము, తెలుగుపండితుడు, మేకలాద్
హె స్కూలు, కాకినాడ.

(సాక్షి) మాత్రం (సాక్షి)

జిల్లేళ్ళమూడి 'మాతృశ్రీ' (అమ్మవారు)
 సందేశం వ్యాపింపజేయడానికి ఉద్దేశించిన మాసపత్రిక.
 అన్న దిన్నోళ్ళన అభినందన సంచిక. (ప్రియోత్ మొదటి
 సంచిక) కల్పాభిదినోళ్ళన సంచిక (మే—రెండవసంచిక)

ప్రారంభ సంచిక (జూన్ సంచిక) మా కార్యాలయం వేరింది. సంపాదకులూ—శ్రీ అధిరాయురపు శేషగిరిరావు. సంవత్సరం చందా—రూ. 10—00. విడి పత్రిక 0—80. జన్మదినోత్సవ అభినందన సంచిక వెల. రూ. 2—00. కల్యాణ దినోత్సవసంచిక, రూ. 1—00.

५५४३

జూలై తారతీలో ప్రచురించిన బహుశ్రీ
వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారి 'అరవిందుల నవ్య
తంత్రము' అన్న వ్యాసములో 'వేదాంతము' అన్న
శీర్షిక క్రింద వ్రాసిన పంక్తులలో "ఈశ్వరుడు
ప్రధాన కారణం, లేక సమవాయి కారణం;
ప్రకృతి ఆప్రధాన కారణం లేక నిమిత్త కారణం"
అని వున్నది. అది సరికాదు. అచ్చట "ఈశ్వరుడు
కారణము, ప్రకృతి కరణము" అని యుండ
వలయును.

Printed & Published For Nageswara Rao Estates (Private) Ltd., by Radhakrishna
The Andhra Patrika Press 6 & 7, Thambu Chetty Street, Madras-1
Editor : S. Sambhu Prasad.

భారతి

ప్రకటన రేట్లు

కవరు పేజీలు	కాణావల్ రేట్లు	కాంట్రాక్టు రేట్లు
4 వ కవరు పేజీ ...	రు. 175/—	రు. 150/—
2 లేక 3 వ కవరు పేజీ ...		
ఒకే (నలుపు) రంగు ...	రు. 150/—	రు. 125/—
లోపలి పేజీలు		
పూర్తి పేజీ ...	రు. 125/—	రు. 100/—
అర పేజీ ...	రు. 65/—	రు. 55/—
పాపు పేజీ ...	రు. 40/—	రు. 35/—

(ప్రత్యేక స్థానములకు 25% అదనం.

సం॥ నకు వరుసగా 6 ప్రకటనలు చేయువారికి కాంట్రాక్టు రేట్లు వర్తించును.

చందా వివరములు

సంవత్సర చందా ...	రు. 12—0—0
6 మాసముల చందా ...	రు. 6—0—0
ఏడి ప్రతి ...	రు. 1—0—0

మేనేజరు, భారతి.

మద్రాసు—1.